

DEN NYA JÄRNVÄGSVIADUKTEN I KUMLA (se art. sid. 15)

Foto: Kamera-Bilden

KUMLA

UTGIVARE
NILS HELANDER

1966

37:e årgången

JULBLAD

VÄRME- och SANITÄRA

INSTALLATIONER

inom såväl nybyggnader som gamla byggnader, servisleddningar, vattenmätareanläggningar samt inställning och justering av element och radiatorer för bränsleekonomi. Packning av kranar, rensning av avlopp samt alla förekommande reparationer utföres.

Kumla Rörinstallationer

Kontor och lager ODENGATAN 3, KUMLA — Tel. 711 80

Av Kumla stad auktoriserad rörledningsentreprenör

Rådfråga oss innan Ni låter utföra installationer och reparationer

Gör Edra julinköp i

GÖSTA BLIXTS

Speceri- & Matvaruaffär

Tel. 706 12

Norra Kungsvägen 18

För julinköpen

rekommenderas

Anna Bergs Eftr.

TAFISSERI- &
KORTVARUAFFÄR

Telefon 702 06

ERIC ERICSSON

Självköp Telefon 703 98, 704 99

STENEVÄGEN 43

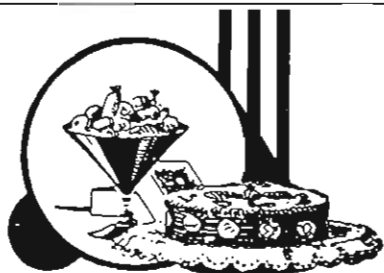

Gör jul-
affärerna i

Strömzéns

GARN- & TRIKÅAFFÄR

Tel. 701 96 - KUMLA

Beställ **JULTÅRTAN** i god tid hos

SÖRGÅRDENS KONDITORI

Pröva någon av våra tårtspecialiteter

GRÄDDBANAN - SCHWARTZWALD - CASABLANCA m. fl.

Servering av gott kaffe

Inneh. MARTIN LINDBLAD

Köpmangatan 26, Kumla

Tel. 704 01

Inte blott till julen

utan året runt göres inköpen av tobaksvaror m. m. i

Allt för håret o. rakningen
Dags- och veckotidningar
Alla slags tobaksvaror
pipor m. m.

Tobakshörnan

TORSTEN RISBERG

Trädgårdsgatan 3 - Tel. 707 80

KUMLA

BEGRAVNINGSBYRÅ

Ombesörjer allt för såväl jordbegravning som eldbegängelse. Begravningsbil tillhandahålles

Telefon 700 61

Vid bemärkelsedagar använd Eder av

KUMLA KÖPMANNAFÖRENING

Presentkort

"Mer skomakare
än folk"

Inbunden i trevligt band 15:—

Hos bokhandl. i Kumla och Hallsberg

ÖREBRO LÄNS LANTMÄNS CENTRALFÖRENING

Filial i Kumla

FODERMEDEL · GÖDSELMEDEL · SPANNMÅL

Telefoner: 701 77, 705 87

FROER · STRÄFODER · UTSADEN · MASKINER · OLJOR M. M.

Bokverket KUMLABYGDEN är utfört av KB KUMLA TRYCKERI

En himmelsk hälsning

Julbetraktelse av pastor CURT ADRIANZON

Om vi har lyssnat till det centrala i allt vårt julfirande, så har vi åter hört evangeliets berättelse om Gud som tog sin boning mitt ibland oss. Denna skildring upphör aldrig att gripa människors hjärtan — den förbleknar inte som ett vanligt historiskt stoff. Om evangeliet får den rätta platsen i vårt julfirande, så kommer vi i kontakt med himmelska verkligheter, ty där talas om en himmelsk hälsning:

”Varen icke förskräckta, Se jag bådär eder en stor glädje, som skall vederfaras allt folket. Ty idag har en Frälsare blivit född åt eder i Davids stad och han är Messias Herren.”

Så var den hälsning formulerad som himmelska sändebud framförde till markens herdar. Det var korta men stora och kärnfulla ord! Det var en mycket enkel yttre ram omkring Jesus födelse, så faran fanns att denna betydelsefulla händelse skulle gå omärkt förbi, då så många stora händelser var på gång i tiden. Men Gud sörjer för denna PR-sida och sänder sin hälsning. Den stora julhälsningen som betytt mer än alla andra julhälsningar tiderna igenom i olika former... Visst kan en hälsning i juletid få stor betydelse t. ex. ett brev, en blomma, en gåva eller ett telefonsamtal från släkt och vänner, men i evangeliet möter oss den för mänskligheten mest betydelsefulla julhälsningen.

Hälsningen vill förjaga fruktan. ”Varen icke förskräckta...” Oro, fruktan och ångest har förföljt människorna i alla tider. Betlehems herdar bar på fruktan inför natten och mörkret. De vilda djuren och rövarebanden var en ständig anledning till oro. Så kom det överraskande himlafenomenet mitt i natten...

Fruktan finns inför det dunkla och ofattbara i livet. Sjukdomens, lidandets och dödens natt är för oss alla en orsak till fruktan och oro. Konflikter människor emellan och ovisshet inför framtiden är en annan källa till fruktan.

Men i varje tid kommer evangeliets hälsning: ”Varen icke förskräckta...” Och liksom den första julnattens

mörker genombröts av det himmelska ljuset, så skingras alltfört själens mörker där evangeli hälsning blir motagen.

”Natten förjagas, redan det dagas.
Sällhetens sol uppgår. Herden för jorden
Mänska är vorden. Nu är det jubelår...”

Hälsningen vill giva oss glädje! ”Se jag bådär eder stor glädje...” Den verkliga julglädjen är oss given genom Guds Ord. Det är inte en ytlig och flabbig glädje som har grumliga källor, utan en djup och ren glädje som har sitt tillflöde från Jesus Kristus själv. Glädjens kvalité beror alltid på, vad som är grunden eller orsaken till glädjens uppkomst. För den som vill mottaga Kristus och lyssna till hälsningen: ”en Frälsare född åt eder...” blir glädjen en flödande källa som har sin upprinnelse i Guds stora kärlek.

Mänsklighetens största behov har alltid varit en räddare, som kunnat befria från synd och död — ja allt som ligger till grund för fruktan!

Frälsaren är kommen! Jesus Kristus är född! Han är den som befriar och giver glädje!

”Född är Frälsaren och Förlossaren
Kristus Herren i Davids stad.
Kommen är friden. Himmelska tiden
nu är fullbordad. Min själ var glad.”

HUR FINSKA RYTTARE PÅ VÄG TILL STRID, UNDER BEFÄL AV KAVALLERIÖVERSTEN BARANOFF, ÅR 1676 FRIVILLIGT DELTOG I NATT- VARDSGÅNG I KUMLA KYRKA

AV HENNING JULIN

I Kumla gamla kyrka, riven 1828, pryddes väggen invid altaret av den här avbildade minnestavlan av sten. I den nuvarande kyrkan sitter den på väggen invid utgången. Tar man sig tid att stava igenom inskriften, vill man gärna veta mera om de långväga nattvardsgästerna den 29 oktober 1676, än som kan utläsas av den folkligt enkla versen, i vilken f. ö. rinnöden tvingar till oväntade accenter och huvudpersonens namn, såsom framgår av det följande, förvanskats till oigenkännlighet. Intressanta frågor äro också: "Vart tågade det finska regementet? Vem var överste 'Clas von Baron'? och vilka voro Martinus Savonius och Hans Pederson? Vad betyder den latinska omskriften? och När kom minnestavlan till?"

Äldre kyrkobeskrivningar lämna inga svar på de här nämnda spörsmålen.

Vart tågade regementet? Förste arkivarien i Riksarkivet, fil. doktor Walfrid Enblom, som jag haft förmånen att få rådfråga, förmodade, att de finska ryttarnas rast i Kumla — där de voro inkvarterade i Sännersta — kunde stå i samband med den svenska arméns uppmarsch till slaget vid Lund den 4 december 1676. Denna förmodan visade sig vara riktig.

Ett namn på tavlan "Clas von Baron" var det svårare att komma till rätta med. Adelskalendrar och annan genealogisk litteratur gävo ingen ledning. Efter en tid meddelade mig emellertid doktor Enblom, att det ju vore tänkbart, att versmakaren, vem han nu var, av glömska eller missförstånd förvrängt det riktiga namnet, och att detta möjligen kunde vara Baranoff.* En år 1675 utnämnd estländsk överste, Claus Johan Baranoff, före-

* Ryskt adligt namn med tonvikt på mellersta stavelsen och härlett av det ryska ordet baran = får. Bilden av en bagge förekommer f. ö. i ätten Baranoffs vapensköld, jämför bild.

kommer nämligen i riksarkivets register över skrivelser från militära chefer i svenska armén. Estland tillhörde som bekant vid denna tid det svenska stormaktsväldet.

Jag fick nu en känsla av att jag i min forskning förts in på rätt spår; att jag funnit "låset". Nu gällde det att också finna "nyckeln" dvs. att få reda på om denne Baranoff med finska ryttare varit i Kumla i oktober 1676. Och några månader senare fick jag verkligen ett avgörande bevis på att så varit fallet. I Landsarkivet i Uppsala fann jag nämligen ett i Sännersta i Kumla den 27 oktober 1676 daterat brev på tyska från Claus J. Baranoff till landshövding Fleming i Örebro angående hans finska ryttares nattvardsgång påföljande söndag.

Genom detta brev, som här återges, såväl i svensk översättning som i faksimil, var namnfrågan löst.

Minnestavlans *Clas von Baron* hette i verkligheten *Claus Johan Baranoff*.

Minnestavla av kalksten. Storlek 41×42 cm.

Brevet i svensk översättning:

"Välborne Herr Landshövding.

Då det är tillbörligt att man i morgon, söndag, av hjärtat dyrkar den gode Gud, åstunda en del av mina ryttare att bli delaktiga av sin Herre Kristus i Hans heliga nattvard, vilken högheliga angelägenhet i den grad berör deras själar frälsning och salighet, att den icke kan förmenas dem. För den skull riktar jag alltså till Eder, min högt ärade Herr Landshövding, denna min vördsamma anhållan, att Ni täcktes visa mig den ynnesten, emedan, som ovan nämns, en del av mina ryttare i morgon vilja bli delaktiga av den heliga nattvarden.

Då dessutom den snabba marschen så utmattat ryttare och hästar, att två av dem i går blevo efter och dessutom många ännu äro odugliga till marsch, varför jag jämte dessa skulle vilja fullt återhämta oss till följande dag, då jag skall ligga stilla, så ämnar jag alltså, om

Den bästa julklappen – EN SPARBOK I

SVENSKA HANDELSBANKEN

fria uttrycker för en personlig önskan, ett andligt behov, hos allvarliga krigsmän, medvetna om att varje dag förde dem närmare faror och död. Kontrasten förefaller onekligen stor, om man tillåter sig en jämförelse mellan dessa ryttares frivilliga kyrkogång med nattvard, och ett fredstida bevaringsmötes obligatoriska kyrkparad i fyrkant på Sannahed 220 år senare med spända vader, militär mäsingsglans och dånande trumvirvlar som framträdande moment.

Låt oss i tanken försätta oss tillbaka till den finska nattvardsgudstjänsten i Kumla kyrka för 290 år sedan. Oktoberdagen var kanske klar och kylig. Säkert var den lilla kyrkan fylld till trängsel. Regementspredikanten Savonius har vid sidan av socknens kyrkoherde, den lärde Andreas Laurentii Edsbergius, trätt för altaret och hållit skrifttalet. Solstrålarna genom de båda söderfönstren gävo ökad glans åt altarskåpets bilder, åt mässhakar och altarkärl. Ryttarnas uniformer av blått kläde eller kanske snarare av älghud, utgöra dock det dominerande inslaget i stundens sällsamma färgackord.

Ljudet från avmätta steg av järnskodda stövlar mot kyrkgolvets gravhällar och klirret av sporrar växla under nattvardsgångens förlopp, stilla och regelbundet — duk efter duk — med prästernas finska ord vid utdelningen av brödet och vinet:

”Meidän Herran Jesuxen Christuksen Ruumis”.¹⁾

”Meidän Herran Jesuxen Christuksen Weri”.

När den heliga akten ändats, välsignelsen blivit läst och slutpsalmen tystnat, begåvo sig ryttarna, styrkta i sitt innersta till sina kvarter, och tillbringade resten av dagen i stilla begrundan och vila, avbruten blott av kär omsorg om hästarna, som i morgon skola bära dem ännu några mil närmare mötet med seger eller nederlag.

Under dessa krigstider voro de ständiga inkvarteringarna en mycket tung börda för Kumlabönderna. Prosten Bellander (1632—1650) klagade för sin del över de stora karavaner av ryttare, krigsmän och landsvägsriddare, som mycket hemsökte prästgården, där fyra allmänna sträckevägar löpa samman.

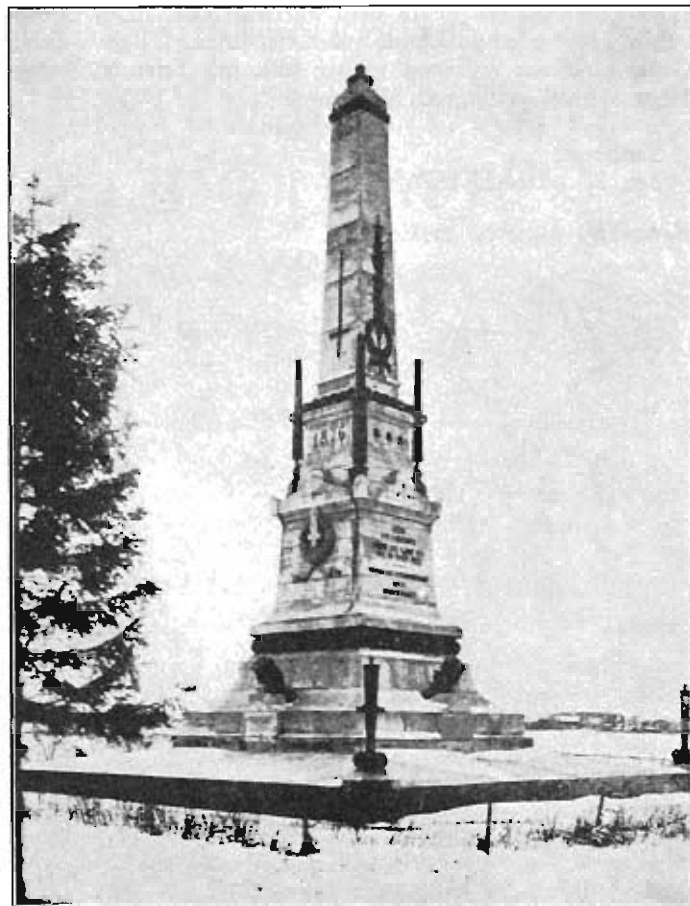
Enligt Baranoffs brev skulle han bryta upp från Sannersta den 30 oktober. Den 27 november nådde han svenska arméns läger 3/4 mil norr om Lund.

Årstiden var kall och fuktig. I lägret ledo både folk och hästar svårt av brist på livsmedel. Förläggningen — i ris- och halmhyddor och jordkulor — var otillfredsställande. Svåra sjukdomar härjade också. ”Folket dog i massor” säger en samtida skildrare.

Den svenska hären utgjorde vid pass 7 000 man, varav över 5 000 man kavalleri. Motsvarande danska siffror synas ha varit 11 000 och 4 700.

Ingående skildringar av slaget vid Lund finnas i arbeten av bl. a. *Björnin*²⁾ och *Tingsten*³⁾. Några ord om Baranoffs och hans ryttares insats i striden skola här sägas.

Kylan hade under flera dygn varit så stark att svenskarna vid avmarschen under natten till den 4 december kunde på isen tåga över Löddeå. Dagen var skön och klar och marken snöbetäckt. Striden begynte vid 1/29-

Minnesmärket på slagfältet vid Lund

tiden på morgonen. Konungen hade befallt att trupperna skulle fästa en halmviska i hatten till fälttecken.

Fältmarskalken Helffelt ledde det hela. Baranoffs regemente — nu reducerat till 303 man — tillhörde högra flygeln, för vilken konungen och generallöjtnant v. Fersen redo i spetsen. Redan i slagets början blev den 55-åriga tappre och oförvägne Baranoff sårad av en kula i ena axeln och hans fyra skvadroner förmådde lika litet som Budbergs 260 finska dragoner stå emot danskarnas kraftiga kavallerianfall utan veko tillbaka och skingrades. Ej ens konungen, som tog personlig del i striden, lyckades återsamla dem. Svenskarnas högra flygel drev dock danskarnas vänstra flygel på flykten och förföljde den nära 1/2 mil. Vid 11-tiden voro två av Baranoffs skvadroner samlade och gingo på Erik Dahlbergs order under greve Gustaf Carlssons* befäl åter i elden denna

¹⁾ Orden äro återgivna efter den av Carl XI stadfästa finskspråkiga kyrkohandboken och betyda: ”Vår Herre Jesu Kristi lekamen” och ”Vår Herre Jesu Kristi blod”.

²⁾ Gustaf Björnin, *Kriget mot Danmark 1675—1679*. Sthlm 1892.

³⁾ Lars Tingsten, *Slaget vid Lund den 4 dec. 1676*. Karolinska Föreläsningens årsbok 1926.

* Carl XI:s halvbroder.

BENGTSONS HERRKONFEKTION

Herrkläder - Herrekipering - Fritidskläder - Gosskläder - Arbetskläder

TELEFON 701 82

gång i centern, där f. ö. en liten "Närkes-Värmlands brigad" om 117 man hade sin plats. Även denna gång kastades Baranoffs ryttare över ända, men samlades på nytt och högo tappert in i striden. Trots att hela centern kämpade med oförlitligt mod, kunde den ej fullfölja den framgång den till en början vunnit, utan drog sig vid 1/212-tiden tillbaka med stora förluster. Vänstra flygeln hade efter ett par sammanstötningar avgjort drivits tillbaka.

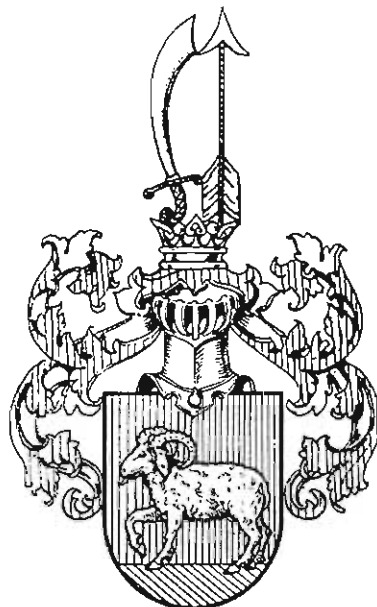
I stridens andra skede, som började vid 1-tiden med ny slagordning, tillhörde tre av Baranoffs skvadroner den nybildade högra flygeln. I början lutade segern åt svenskarnas sida. Men medan denna gång centern och vänstra flygeln länge höllo stånd, trängdes nu den högra av fiendens övermakt redan vid första anfallet tillbaka. Omsider måste också centern och vänstra flygeln vika. Klockan var vid pass 3 em. På svenska sidan rådde nu djupt missmod och ännu saknade man varje underrättelse om konungen och den ursprungliga högra flygeln. Fienden ansåg sig också ha vunnit striden och sköt dansk lösen som segertecken.

Då vid den inbrytande skymningen kom räddningen. Konungen återvände äntligen från förföljelsen i spetsen för några uttröttade skvadroner. Hans oryggliga beslut blev nu att trots numerär underlägsenhet föra hären mot fienden och segra eller dö. Signalen härom mottogs med hänförelse av både befäl och manskap. Under den slutstrid, som nu följde, deltog på högra flygeln två av Baranoffs skvadroner under konungens befäl. Händelserna följde slag i slag och de svenska vapnen anställde i den hoptryckta danska slaglinjen fruktansvärd förödelse. De danska soldaterna och ryttarna sågo nu hoppet om räddning ute. Fotfolket lade ned vapnen och ryttarna flydde. Detta var vid 4-tiden på em. Segern var svenskarnas och mörkret bredde sin slöja över slagfältets fador.

Förlusterna äro icke med visshet kända. I döda, sårade och fångna ha de svenska uppgivits till 2 000—3 000 man, de danska till 6 000—7 000. Några förlustsiffror för Baranoffs regemente föreligga icke. Söker man bilda sig en så vitt möjligt objektiv uppfattning om dettas insatser i striden, må man taga hänsyn till den långa och forcerade "durchmarschen" från Uppland till Skåne, de svältfödda ryttarna, de matta*), finska hästarna och vedervärdigheterna i lägret dagarna före striden. I ett avseende — antalet erövrade troféer — stod dock Baranoffs regemente framför alla andra. Av 64 tagna fanor och standar komma ej mindre än 16 på Baranoffs ryttare; därefter kom Livregementet till häst med 12 osv. På grund av kölden hade emellertid de finska ryttarna gjort sig halsdukar av segertecknen och kunde först i maj på följande år förmås att återställa dem.

Det betydelsefulla slaget vid Lund hade räddat konungen och hans här ur en kritisk belägenhet och givit dem möjlighet att stanna kvar i Skåne för fortsatta kraftmätningar. Freden med Danmark slöts som bekant först 1679.

*) Uttrycket är hämtat från Haquin Spegels skildring av slaget.

Baranoffs vapen

Beträffande Baranoffs regementes vidare öden har jag ej gjort några efterforskningar. Om B. själv må i korthet meddelas följande. Han föddes 1621. Genom arv ägde han gårdar i Finland och i Estland. Han blev löjtnant vid livgardet 1646 och deltog i strider i Tyskland. Efter tjänstgöringen i Sverige blev han 1677 chef för Ingermanländska lantmilisen och slutligen lantråd i Estland. Han dog 1686. Ätten Baranoff fortlever ännu i Baltikum, i Finland och i Sverige.

I Axel Ohmans eftersökta bok *Lund förr och nu* berättas följande:

Strax norr om staden, på Sliparebacken har brödrafolken dvs. Sverige och Danmark på 200-årsdagen av slaget vid Lund rest det här avbildade monumentet, å vars ena sida läses:

"Her ligger kecke mend
hvis been oc blod er blandet
iblandt hinander saa
at ingen siger andet,
end de er aff een slect;
de var oc aff een troe,
dog kunde de med fred
ey hos hinander boe."

och å den andra:

"1676
den 4 december
stridde och blödde här
folk af samma stam
försonade efterkommande
reste
minnesmärket."

Två år efter slaget vid Lund — den 11 augusti 1678 — avbrände en dansk avdelning större delen av staden,

Till Eder tjänst

KUMLA-BODEN

STIG PERSSON

Köpmangatan 1, Kumla

Tel. 791 10

I KUMLA-BODEN

HANDLAR NI TILL BILLIGASTE PRISER

Eget produktionshönseri, därför får ni ägg och kyckling till ett gott pris.

Vi har allt i branschen och skaffar det ni behöver omgående.

Ring och vi hjälper Eder med allt.

och året därpå avslöts i Lund den fred, som stadfäste landskapens förening med Sverige och samtidigt följdes av ett förbund mellan de nordiska rikena.

Till slut svar på några frågor rörande minnestavlan. Vem var *Hans Peders son*? Vår främste kännare av äldre tiders Kumla, fil. dr J. L:son Samzelius i Uppsala, som jag tillsport, förmodar på goda grunder att han var länsman. *Hans Persson i Kumla by*. Socknens mantalslängder för senare delen av 1670-talet upptaga heller icke, så vitt jag kunnat finna, någon mer med det namnet. Doktor Samzelius har vidare meddelat, att av kyrkans räkenskapsbok 1664—96 framgår, att både Hans Persson och hans far, länsmannen Pär Nilsson i Blacksta, voro bland kyrkans större givare. Båda skänkte år 1684 vardera 6 daler till det "orgewärkie" (orgelverk), som vid den tiden insattes i kyrkan. Även vid upprepade andra tillfällen skänkte Hans Persson penninggåvor till kyrkan. Hade han inte också varit minnestavlans donator, hade han ej gärna kunnat låta hugga in sitt namn under inskriftens slutord: "som vittnar her oc hvar må sij".

Intresse för kyrkan fanns tydligen i släkten. Fadern, Pär Nilsson i Blacksta, var, som dr Samzelius meddelat i sin redogörelse för *Kumla kyrkas lånerörelse 1420—1832* (Kumla sparbanks minnesskrift 1948), icke blott skattebonde, pipsmed vid gevärsfaktoriet i Örebro och länsman, utan han utsågs också 1664 tillika med åldermannen vid gevärsfaktoriet i Örebro Jöns Swensson i Fylsta till "Kumbla kyrkias Inspector och föreståndare". Han synes ha gått ur tiden 1686. Sterbhuset lämnade då som "testament" 3 daler till kyrkan.

Hans Persson synes år 1679 ha bott i södra gården i Kumla by. Men åren 1680—87 och 1690—94 finns han enligt jordeboken på länsmansgården (dvs. senare nr 4). År 1680 står han också antecknad "Östan gatan". Han gifte sig 1678 med Kristina, dotter till Bengt Larsson i "Mässeby", och hade med henne flera barn. Vid sommartinget 1681 utsågs Hans Persson till fjärdingsman. Åren 1690—94 var han av jordeboken att döma länsman. Han synes ha dött i slutet av sistnämnda år.

Det är att hoppas, att i en blivande *länsmanslängd* julbladets läsare skola få fylligare upplysningar om dessa båda för sin sockenkyrka intresserade och helt visst även i andra avseenden märkliga sockenbor.

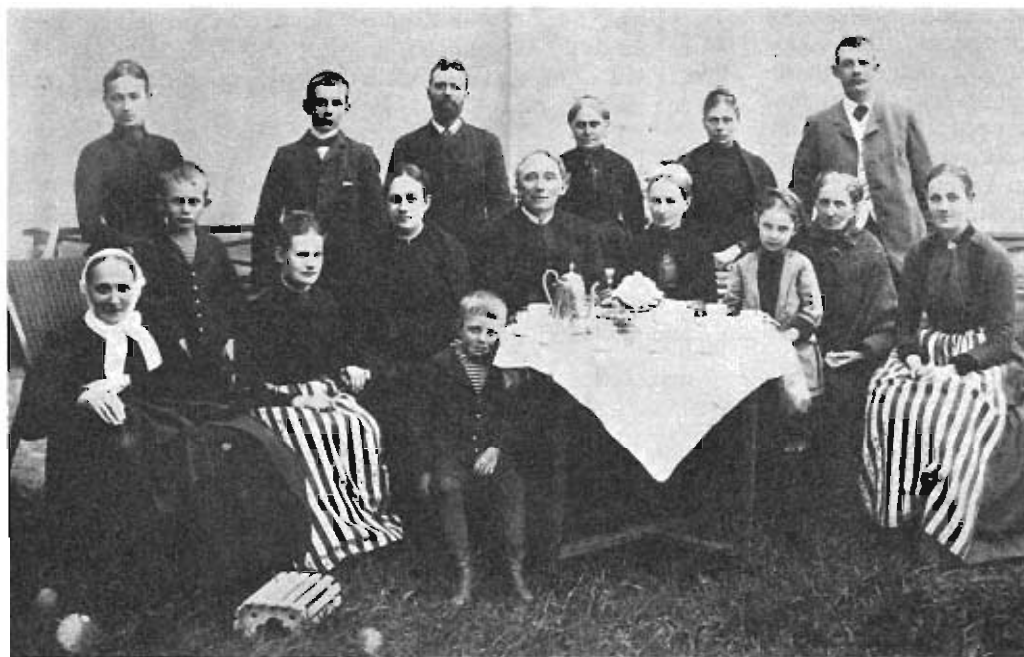
Tiden för minnestavlans uppsättande kan f. n. ej fixeras närmare än till mellan 1677 och 1694.

Vad slutligen den latinska inskriften beträffar må följande meddelas. Bokstäverna I. N. I. överst på tavlan betyda IN NOMINE JESU = I Jesu namn. Omskriften OMNIS SPIRITUS LAUDET DOMINUM HALLELUJAH = Allt vad ande haver love Herren, Halleluja. (Dav. 150 psalm, v. 6).

Till doktorerna Enblom och Samzelius, vilkas anvisningar fört mig på rätt spår i mitt arbete, till kapten Belfrage i Krigsarkivet och till fru Wanda Bolte i Helsingfors, som givit mig värdefulla upplysningar, samt till de svenska och tyska vänner, som bistått mig vid tydningen av Baranoffs brev och vid översättningen, riktar jag härmed ett förbindligt tack.

H. J.

EN REKORDSTOR PRÄSTFAMILJ I KUMLA

Prosten Axel P. Falk på släktsammandragning i prästgårdsparken omkring 1900

Sittande från vänster: Lotten, Ottilia och Karin, döttrar till prosten Falk, (den sistnämnda gift med komminister Axel Lundqvist, Viby, senare kyrkoh. i Gryt), Sigge Falk, sonson, prosten Falk, prostinnan Lotten Falk (2:a giftet), Ottilia Falk, syster till prosten, Elna Falk, dotterdotter, och Ester Falk, yngsta dotter.

Stående: Elvira Falk (f. Vinberg), änka efter David Falk (son till prosten) med sonen Harald, Martin Lundqvist (son till Karin och Axel L., se ovan), apotekare i Stockholm död 1964, J. F. Falk, rektor (son till prosten), Hanna Falk, syster till prosten, Emilia Larsson, hushållsföreståndarinna samt Gustaf Falk, järnv.-tjänsteman (son till prosten).

Att hyra Ni äger fler värdesaker än Ni tror. Bankvalvet ger Er säker förvaring. För en låg avgift kan Ni hyra ett bankfack hos oss, där Ni kan förvara Edra värdesaker brand- och inbrottskyddade bakom tjocka valvsdörrar.

För säkrare förvaring — bankfack i

**SKANDINAVISKA
BANKEN**

Tel.: Kamrer 700 50, växlar och lån 752 90, kassa 705 20

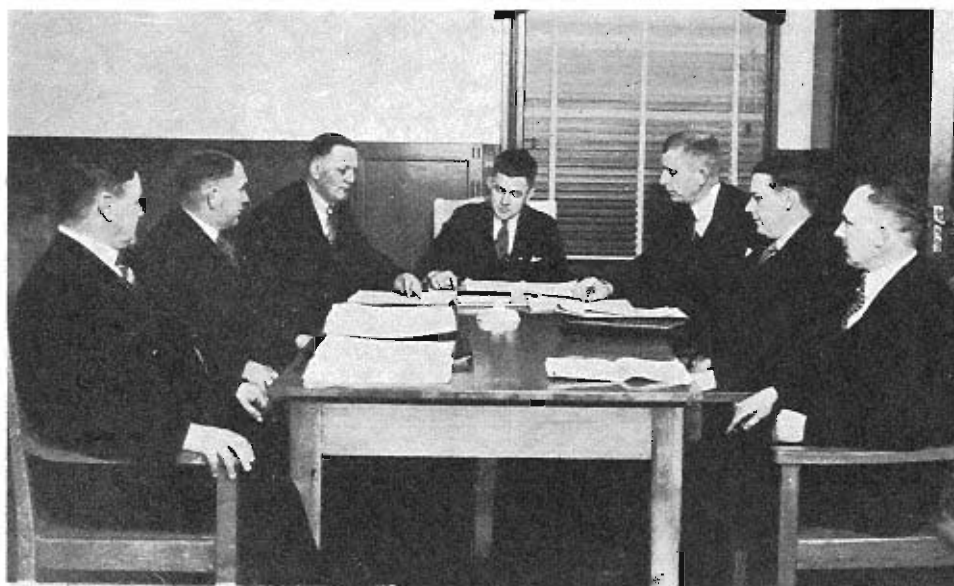

NÄR KUMLA BLEV STAD

Inför 25-årsjubileet

Av NILS HÉLANDER

Första januari är det 25 år sedan municipalsamhället såo farväl till Kumla kommun och bildade stad efter att ha inkorporerat stora områden och fått folkmängden ökad med mer än 50 %. Med anledning av jubileet vill Kumla Julblad på några sidor minna om själva stadsblivandet och händelserna på nyårsaftonen före upphöjelsen till Sveriges 118:de stad.

Den första stadsutredningskommittén

Från vänster: Erik Ekdahl, Henning Haglund, Emil Larsson, Manfred Johansson (ordf.), Wilh. Söderlindh, Simon Ström och Conrad Axelsson.

Första gången Kumla stadsfråga mera offentligt fördes på tal var i den enkät, som var införd i Kumla Julblads andra årgång 1931. De som då styrde och ställde i municipen och några till deklarerade i denna enkät sin mening om Kumla som stad.

De som uttalade sig var: Överlärare Erik Ekdahl, bankkamrer Arvid Olsson, bankkassör Aug. Almblad, grosshandlare Erik Olsson, landstingsman P. G. Gustavsson, fjärdingsman Emil Larsson, järnvägstjänsteman Hjalmar Rosdahl och byråföreståndare Manfred Johansson (senare Ingenäs), motionär i stadsfrågan. Av dessa var de tre förstnämnda mera tveksamma och ville avvakta utvecklingen. Framförallt menade man att Kumla först behövde få ett mera stadsliknande ansikte. De övriga var alla positivt inställda. Emil Larsson ansåg, att med hänsyn till den tid som åtgår för frågans ordnande, den bör tas upp till behandling under de närmaste åren. Mest positiv var emellertid Manfred Johansson, som förde fram frågan i municipalfullmäktige.

Julbladsenkät gav impuls till motion

I en intervju med en reporter från D. N. förklarade J. ha fått impulsen till motionen under en kurs i kommunalkunskap vid socialpolitiska institutet i Stockholm. J. har emellertid muntligen sagt mig, att det var julbladets enkät som var anledning till motionen och det råder ingen tvekan om att det förhöll sig på detta sätt.

Hösten 1933 inlämnade han sin motion i municipalfullmäktige.

Vid decembersammanträdet samma år beslöt fullmäktige att låta företaga en "allsidig och förutsättningslös utredning rörande möjligheterna för Kumla samhälle att söka och erhålla stadsrättigheter".

En kommitté på sju personer utsågs att ombesörja utredningen. Kommittén hade följande sammansättning: Byråföreståndare Manfred Johansson, ordförande, överlärare Erik Ekdahl, ombudsman Conrad Axelsson, grosshandlare Henning Haglund, fjärdingsman Emil Larsson, direktör Simon Ström och bankkamrer Wilh. Söderlindh, som utsågs till sekreterare.

24 skofabriker och 1300 anställda år 1934

Vid sitt första sammanträde i februari 1934 beslöt kommittén att uppdraga åt advokat Mogens Möller, Stockholm, att biträda med utredningen. Han var också med vid det följande sammanträdet i april.

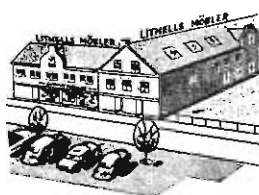
Den 1 januari 1934 omfattade Kumla socken en areal av 11 523 hektar med en folkmängd av 9 789 personer, därunder municipalsamhället 227 hektar och 3 288 personer. Såväl i municipalsamhället som socknen i sin helhet hade folkmängden stagnerat, beroende på den svåra arbetslösheten de närmast föregående åren.

Vid nämnda tid fanns i municipalsamhället 24 skofabriker med drygt 1 300 anställda. Därtill kommer 7

LITHELLS MÖBLER AB

Tel. 700 35, 701 49

Möbler - Mattor - Armatur - Sängkläder

Kumlas Möbelhus

i tre våningar med utställningsyta på över 1000 kvm

Centralt läge vid torget

skofabriker med ett 100-tal anställda i samhällets omedelbara närhet. Dessutom 2 konfektionsfabriker med ca 150 anställda. ”I övrigt är de i samhället förekommande industrierna endast av ringa betydelse”, heter det i advokat Mogens utredning.

Enligt denna ansågs det lämpligt att med den nya staden inkorporera byarna Fylsta, Södra Mos, Norra Via, Sörby och Kumla by, omfattande en areal av 778 hektar. Härigenom skulle stadsområdet omfatta tillhoppa 1 005 hektar med en folkmängd av 5 027 personer.

Enligt en sammanställning beräknade kommittén den nya stadens utgifter uppgå till följande belopp:

Kommunalborgmästare	6 000	Gator	30 000
Fattigvård	39 200	Brandväsendet	14 000
Barnavård	7 500	Byggnadsnämnden	4 500
Hälsa- och sjukvård	9 500	Räntor och amortering	
Allmänna pensionsförsäkringar	7 800	av lån	8 380
Skolan	31 600	Allm. förvalt.-kostn.	13 000
Polisen	25 600	Övriga utgifter	8 000
Belysning	14 070	Summa utgifter ca	220 000

Kommittén ansåg att en utdebitering av 180 000:— erfordrades.

1934 utgjorde utdebiteringen i kommunen 10 kronor och i municipalsamhället 2 kronor. Genom den omfattande arbetslösheten hade antalet skattekronor sjunkit från 60 922 (1930) till 42 744 (1934).

Vid 1934 års slut uppgick municipalsamhällets låneskuld till närmare 105 000 kronor.

Den kvarvarande kommunens utgifter beräknades att uppgå till 119 000 kronor.

Samtliga som deltog i enkäten är numera borta. Och även ledamöterna i utredningskommittén, med undantag av bankkamrer Wilh. Söderlindh.

Ordförande i de sista municipalfullmäktige var skofabriksarbetare Carl Andersson och vice ordförande verkmästare Gottfrid Carlson. I kommunalfullmäktige var fjärdingsman Emil Larsson ordförande och lantbrukare John H. Johansson, Brånsta, vice ordförande.

Konseljeslutet

om stadsrättigheterna fattades av Kungl. Maj:t den 7 mars 1941. I samband med detta gjordes några uttalanden bl. a. av landshövding *Bror C. Hasselrot*: Det är min livliga övertygelse att den nya staden, länets tredje till innevånarantalet, skall under den nya styrelseformen gå en god utveckling till mötes. Den allmänanda, som redan tagit sig uttryck i välfärdsanordningar av skilda slag, kommer förvisso att prägla arbetet även i fortsättningen och, hoppas jag, göra Kumla till en stad, där arbetsgivare och arbetstagare, hand i hand, i gemensam strävan för stadens bästa, trivas så väl i arbete som ro.

Manfred Johansson: Förutsättningar finns för att skatterna ej skall bli mera betungande än vad de nu är, och detta är väl vad man i första hand tänker på vid ett tillfälle som detta. Ställes bara inte de olika kraven på vägar och gator samt vatten- och avloppsledning inom de nytillkommande områdena allt för högt...

Carl Andersson: Visserligen hade det varit i högsta grad önskvärt om Kungl. Maj:ts utslag om Kumlas stadsblivande kommit i ett annat tidsläge än det nuvarande, men då frågan nu en gång avancerat så långt som den gjort, kan man ej annat än hälsa vad som skett med största tillfredsställelse.

Erik Ekdahl: Under anmärkningsvärt lugna och sakliga förhandlingar med representanterna för landsbygden och den blivande staden har den viktiga frågan om kommunindelningen blivit behandlad. Det har å båda sidor funnits vilja till förståelse. Det varslar om ett gott förhållande mellan de båda Kumla-kommunerna.

Josef Johansson: När nu alltså frågan om kommunindelningen är avgjord, vill jag även uttala en förhoppning om att de hugg, som ibland skiftats mellan stadens och landsbygdens representanter i denna och andra frågor, icke skall ha satt för djupa spår efter sig, utan att vi kommer att skiljas som goda vänner och kommer att leva i god gransämja med varandra. Kumla kommun tillönskas en god och lyckosam fortsättning.

Emil Larsson: Vi som bott och levat i Kumla har lärt oss att älska bygden och det folk, som här bygger och bor.

C. G. Willén: För det kyrkliga arbetet kommer väl knappast Kumlas upphöjande till stad medföra några större förändringar.

L. Arborelius, arkitekt: Om jag får uttrycka ett önskemål vore det, att Kumla stad skulle kunna bedriva en mer aktiv tomtpolitik än vad Kumla municipalsamhälle haft resurser till. Svårigheten att uppbringa lämpliga industritomter har under den korta tid jag varit i Kumla haft till följd, att i flera fall industrier, som varit intresserade av att slå sig ner i Kumla, måst söka sig till andra platser.

Helmer Andersson-Age: Livsvillkoret för samhället och staden Kumla är ju att den industri, som burit samhället framåt, ges tillfälle att finna trivsel och utvecklingsmöjligheter inom den blivande staden.

John H. Johansson, Brånsta: Indelningsändringen medför givetvis både för- och nackdelar, men säkerligen är de förra övervägande. De kommunala intressena i en stad och på landsbygden är så pass olika, att de ej gärna längre kunna förenas. Staden kan nu bättre lösa sina sanitära frågor på ett rationellt sätt. Vi från landsbygden vilja vara de första att gratulera den nya staden.

Gustav Zetterlöv: Vi skall emellertid göra upp våra mellanhavanden — staden och landskommunen — i fred och endräkt och i framtiden hålla ihop, ty vi behöver varandra så väl.

Martin Andersson (ordf. i köpmannafören.): Samhället har ju tidigare varit ett affärscentrum för den kringliggande bygden, vilket man önskar skall bli fallet även i fortsättningen. För oss affärsmän blir det varken bättre eller sämre för att Kumla blir stad. Skillnaden blir praktiskt taget ingen, enär livet kommer att fortgå efter samma linjer som förut, åtminstone ur affärssynpunkt. Man är givetvis intresserad av att stadens blivande ledning söker få nya industrier till Kumla.

Vattugatan 1
KUMLA
Tel. 795 90

Glasögon-Tjänst

R. SUNDBERG

Leg. Optiker

Drottninggatan 7
ÖREBRO
Tel. 13 93 03

Från det första stadsfullmäktigesammanträdet 1941

Från vänster: Conrad Axelsson, Joel Andersson, Edvin Andersson, Helmer Age, Erik Ekdahl, Simon Boström, Helmer Andersson, Alex Andersson, Ellen Larsson, Joh. Johansson, Gustaf Hagsjö, Ragnar Ericsson, Emil Larsson, Henning Haglund, Holger Hultman, Josef Johansson, Märta Källman, John Norlander, Oskar Lichell, Sigrid Nyqvist, Lena Renström, Arvid Sännell, Valdemar Lundberg, Helge Olsson, Alvar Pettersson och Folke Olsson.

I bakgrunden: T. f. kommunalborgmästare G. Tisell, Carl Andersson och Gottfrid Carlson.

Sign. -d- i N. T.: Stadsbo! Jo, jag tackar jag! Nu kan man känna sig jämbörlig med vilken örebroare som helst. Förut var vi bara municipalare eller kommunalare eller kanske mera ofta kumlaiter. Men nu är vi stadsbor! Vi är ju faktiskt inte längre från landet, vi är från stan.

Kåsören Ola i Ö. D.: Kumla är skostad, den saken är klar, och den som till äventyrs inte har sin fotbeklädnad från Kumla kan få veta sanningen av telningsarna i folkskolan, vilka få lära sig ett tillägg i geografin efter nyåret. Så här kommer det att stå: "K u m l a, 6 000 inv., vid den vackert belägna Kumlasjön. Staden är känd för sina skofabriker, som är talrika som New Yorks skyskrapor, för sina gångare, Verner Pettersson (Hardmo), och för en livaktig skytteförening. I närheten ligger Örebro, som har ett berömt slott, uppfört av Birger Jarl".

Assar Larsson i Ö. D. skaldar bl. a. på följande sätt:

I Kumla Julblad stod det sålunda:
Att andra tider i Kumla stunda.
Att stad det skulle bliva innan kort,
Och samhällsskicket det skulle bort.

Vår gatuhållning ej är fullkomlig,
Och varje gata är ej framkomlig.
En stenlagd gata måste vi nog ha
Om Kumla nånsin ska få bli sta.

— — —

Vi må väl få några donationer
Av dom som ägandes är till millioner.
En "vasatrissa" får var och en
och så porträtt uti tidningen.

När stan är färdig vi viger in'en
Med stolta hjärtan och glada sinnen.
Vi viger in'en med pomp och ståt.
Och skål för Julblat, som hitta på't!

Vad pressen skrev

Inför stadsblivandet sände ett flertal av våra större tidningsdrakar journalister hit för att intervjua mer eller mindre prominenta samhällsbor.

Tidningen *Halland* presenterar Kumla bl. a. på följande sätt:

Hur ser Sveriges yngsta stad ut? — den som är så ung att den ännu bara kommit till i en födelsedagsannons, med 1 jan. angivet som datum för den lyckliga tilldragelsen? Den ser helt enkelt ut som småsyskonen i den mellansvenska kullen. Som en liten stad med bred huvudgata och låga hus och ett torg med plats för både parader och fontäner — och festligt firande av "Skons dag" också, om den skulle komma... Varannan stuga är liten och röd och varannan är stor och vit. I den lilla bor en skomakare och i den stora en skofabrik... Men samhället

KUMLA MUSIKAFFÄR

Hagendalsvägen 14 - Telefon 710 08 - Postgiro 36 71 61
Bankgiro 60-6231

Specialavdelning för grammofoonkivor

(med postorderförsäljning)

PIANON (pröva först musikintresset genom att hyra)

Allt inom branschen

Elorglar - bandspelare - radio

Undervisningskurser
för dragspel och gitarr

Reparationer

har påfallande många nätta små röda arbetarbostäder och fabriker, som se ut som större vita villor. Läger man så till smäckra björkalléer och ett friluftsbad, där infödingen badar i lika fint vatten som han dricker, så har man den första bilden av Kumla i dagsljus.

Svenska Dagbladets "Attis" har hamnat i Kumla under veckoskiftet och skriver: Söndagsförmiddagen mellan 11 och 1 var Kumlas gator lika tomma som på lördagskvällen. Förklaringen kunde man bland annat läsa på den anslagstavla vid järnvägsstationen, som annonserade dagens evenemang: 6 frikyrkors anslag och ingenting annat stod att läsa där. Men så har staden också baptister, metodister, adventister, helgelseförbund, missionsförbund, pingstvännen, frälsningsarmé och spridda mormoner...

Dagens Nyheter's "Bert" omtalar i ett längre reportage, att han tillsammans med sin fotograf och stadsbildningskommitténs Manfred Johansson travat omkring i Kumla och dykt på huvudet i Kumlas havsbud. Sina intryck formulerar "Bert" på bl. a. följande sätt: Frånsett centrum kring torget visar Kumla en ganska säregen stadsbild, bara syren- och björkinhånade villor, oftast röda med och utan skyddsrumspil. Något som säkerligen är märkligt är, att Kumla aldrig berörts av några arbetskonflikter, det vittnar gott om god vilja hos både arbetare och företagare. Kapital, som man på andra håll måst lägga ner på arbetsinställelser, har kumlaborna använt till egna hem, varför det torde finnas få samhällen i vårt land, där genomsnittsförmögenheten bland arbetarna är så stor per individ och där bortåt 2 000 arbetare lever och bor under så sunda förhållanden. Med sin egnahemsbyggelse har Kumla mest karaktären av trädgårdsstad eller modernt idealsamhälle, där ljus och luft är rikligt utportionerad.

Såväl "Attis" som "Bert" skildrar ett besök hos skindustriens nestor, fabrikören A. G. Andersson och framhåller hans betydelse för samhällets utveckling. "Bert" skriver också om Yxhultsbolagets speciella tillverkning Ytong, vilket vitsordas för både sommarsvalka och vintervärme. "Värmen stannar och hyresgästen också". Det måste man tycka är en förnämlig verkan av en stenbrottsprodukt, anser "Bert". Och samma tycker vi alla, som på ena eller andra sättet haft att göra med det förnämliga byggnadsmaterialet.

Nyårsaftonen 1941 hade *Nerikes Allehanda* upplåtit stort utrymme för Kumla. Signaturen "Gert" hade bl. a. besökt flera av skindustriens märkesmän och fått dem att berätta om skomakeriet under tiderna, om hårda och goda tider. Just då var man inne i det andra världskrigets tredje år, och materialtillgången på inte minst läder var ganska kännbar. "Gert" inleder sitt nära fyrspaltiga reportage med följande: När Kumla i natt klockan 12 utropas till stad och därigenom ingår i Sveriges geografi som den 118:de, har detta stadsblivande möjliggjorts nästan uteslutande tack vare ett fåtal driftiga, merkantilt lagda män, som förstått att uppjobba de industrier som i så hög grad präglar den nya staden. Man får hysa vilken mening som helst om stadsblivandet som sådant, ett är klart och det är, att varje kumlabo måste, och gör det

säkerligen också, känna tacksamhet mot dessa män. ("Gert" kom med tiden till Sveriges Radio, där han intar en ledande ställning. Hans namn är Gert Engström).

Aftonbladet har också varit på plats och kostat på den blivande staden en dryg spalt och erinrar, liksom sina kollegor, om Kumlas stora betydelse som skostad. "Ett gammalt ordspråk säger att i Kumla är alla skomakare utom prästen och länsman, och prästen han sular skor han med". Det betonas att Kumla till det yttre liknar allt annat än en fabriksstad — man skulle kunna tro att folket i de röda stugorna handlade med grönsaker och blommor, istället för att tillverka ypperliga skodon. När Kumla blir stad kan den ståta med 32 företag i skobranschen, därav sju större fabriker. Dessutom har man två textilfabriker. 1 578 arbeta i skofabrikerna och 326 i textilbranschen. Staden får 6 225 invånare och blir en dryg mil lång och tre kvarts mil bred. Som Närkes näst största stad efter skokollegan Örebro kommer den säkert att pryda sin plats.

"Kumla — historien om den fula ankungen", rubricerar *Örebro-Kurirens* kände Mbg sitt kåseri: Det är en nött bild, men man undgick den inte, när man på fredagen vandrade i det vintriga och soliga Kumla. Hon såg ut som en ung brud, den lilla staden. Klädd i vitt från topp till tå, blänkande och grann, med frostiga skyar kring hjässa och gestalt. Kylan bedrog ingen. Det fanns värme inombords. Kumla var som en brud skall vara, varm, förväntansfull och vacker. Denna förväntan stod inte att ta miste på. Det låg något alldeles speciellt i luften. Det är svårt att definiera: lite extra skyltglädje i butiksfönstren, lite mera bråttom än eljest brukar vara i affärerna efter helgdagarna, lite snabbare puls på gatulivet, lite mera glans i ögonen på människorna... Det har i sanning varit en intervjuernas tid för kumlaborna. Tidningsmän har smugit sig in i filttofflor runt gathörnen och lurat ömsom på varandra och offren. Det har grävts i arkiv och gamla porträttalbum. Allt vad Kumla äger av tradition och minne har plockats fram. Framtida hävdtecknare bör vara väl försedda med källmaterial... Vintrigt och vackert ligger Kumla och väntar på nyårsnatten. Snön sveper sina mjuka linjer kring disponentvillornas tunga konturer och arbetarhemmens trevna knutar. Vackrare kan man inte klä sig till högtid. Det är också ett beundrande och vänskapligt Närke, som hälsar Kumlas inträde i städernas krets. Det tror på Kumlas framtid.

Så slutar Mbg sitt stämningsfulla reportage nyårsaftonen 1941.

Den stora dagen var inne

den märkligaste i Kumla församlings historia: municipal-samhället skulle invigas till stad. Vädret lovade inte det bästa. Det droppade från taken och började kännas allt halare, när den från Örebro utsände reportern vandrade Hagendalsvägen fram mot torget. Många uttryckte bekymmer för den blivande högtidligheten på torget, som kanske måste hållas i hållande regn. Det blev emellertid ingen fara med vädret. Allt efter som timmarna led mot

FÖRLOVNINGS- och VIGSELRINGAR

JULKLAPPAR i Guld, Silver och Nysilver, rikt urval. Matsilver i flertal modeller
Köksur, Fickur och Armbandsur. Gamla smycken och ringar omarbetas.

AB ELIAS ENGLUNDS Guldsmedsaffär

Innehavare: Stig Englund

KUMLA - Tel. 703 01

kvällsdags lättade det på, och månen log sitt blidaste leende genom glesa skyar över de sorlande skarorna.

De tvärs över Hagendalsvägen spända granrisgirlingerna gjorde sig utmärkt i den flödande belysningen. Framför oss på torget ilade en hästskjuts förbi på lätt glidande medar med muntert klingande bjällror. Den ståtliga julgranen var rikt eklärerad och spred en behaglig ljuskrets omkring sig. Vid torgets norra del var den breda talar-, sångar- och musiktribunen rest, omgiven av en hel skog med granar. Ännu var där tyst och mörkt, men man anade att det skulle bli liv och rörelse där om några timmar.

De frikyrkligas stora fest i *Johanneskyrkan* hade just börjat, när vi drog in på Köpmangatan och gjorde en titt innanför dörrarna. Kyrkan var proppfull av åhörare. Ett rikt program utfördes med liv och hänförelse.

Med alltmer tåtnade skaror vandrade vi sedan till den ärevärdiga *Kumla kyrka* för att vara med om högtidsgudstjänsten med biskopstal. Träden stod stilfullt vitpudrade vid de höga snökanterna, och trädgårdstjapporna kring husen sken vackert vintervita i ljuset från de rikt upplysta fönstren. En och annan julgran tindrade också fram bakom uppdragna gardiner.

Över den breda tornfasaden lyste en kraftig ljusramp mitt ovanför porten. Upe i lanterninen överst på tornet hade en skarp elektrisk lampa placerats, som sken vida omkring likt ljuset från en fyrbåk. Ute på gravarna lyste ett ljus här och var som en sällsam julkänning från efterlevande anhängiga.

Det väldiga kyrkrummet var snart fyllt av en förväntansfull menighet. I dörren till sakristian skymtade biskop Auléns spänstiga gestalt, och uppför stora ingången kom landshövding Hasselrot i uniform med landshövdingsskan vid sin sida och en lång rad av myndighetspersoner. I koret stod två julgranar, och altare och predikstol var vackert prydda med blommor och brinnande ljus.

Klockorna ringde samman, kören och orkestern uppstämde från läktaren "Befall din väg åt Herren", och barnkören svarade från koret "Helig, helig, helig är Herren Sebaot" etc. De späda barnrösterna fyllde kyrkan på ett utomordentligt sätt, och den unga körens frimodiga sång under direktör Rolf Forsmans ledning blev en vacker bild av det unga Kumlas delaktighet i minnesdagen.

Biskop Aulén höll en kärnfull predikan och förklarade att denna nyårskväll markerar en gränslinje i Kumlas historia. När den nya dagen kommer och med den det nya året går in, inträder Kumla i raden av Sveriges rikes städer. Därmed sättes inseglet på en lång och framgångsrik utveckling. Framsynt initiativkraft, idogt och pålitligt arbete samt fria medborgares omsorgsfulla samverkan för det gemensamma bästa har lett Kumla fram till det mål, dit det nu hunnit, icke som någon slutpunkt, utan istället såsom utgångspunkt för ny, såsom vi vilja hoppas, framgångsrik strävan. Arbete och inbördes samverkan är tvenne förutsättningar för den nya stadens välfärd. Vi vilja denna högtidskväll önska Kumla stad, att den måtte få bli en det nyttiga arbetets högborg och att den anda, som här blir den ledande skall präglas av red-

lig vilja till inbördes tjänst. Vi vilja också framför allt önska att staden under kommande år skall få leva sitt trygga liv i ett fritt fosterland. Mätte välsignelse vila över denna stad! I fortsättningen manade biskopen om nödvändigheten att vårt folk besinnar sig på sina uppgifter såsom bärare av fäderneärvd kristen kultur. *Den svenska linjen är den kristna linjen.*

Högtidsfest i Hagaskolan

Man hade gjort sitt bästa för att på ett så högtidligt och värdigt sätt kunna hälsa de många främmande gästerna välkomna. Kumla saknade ännu hotell för festmiddagen. *Hagaskolans gymnastiksal* hade emellertid iordningsställt för att nöjaktigt kunna ta emot de 160 deltagarna. "Redan vid entrén", skriver en reporter, "fick man känning av den festliga prägeln genom dubbla rader av marschaller och i matsalen hade man lyckats dekorera så bra, att salen gav intryck av att vara vilken exklusiv stadshusfestvåning som helst. Det var flaggor i massor, girlander av enris, rader av landskapsvapen och elljusförsedda julgranar, allt i en lyckad kombination".

Vid 21-tiden hade samtliga intagit sina platser. Vid honnörsbordet såg man bl. a. landshövdingen med maka, biskopen, riksdagsmännen Harald Åkerberg, Örebro, och Lars Lindahl, Laxå, direktör Henning Karlsson från Svenska Stadsförbundet, prosten C. G. Willén, kommunalborgmästare G. Tisell, fabriköerna C. A. Jonsson och Carl Nilsson, stadsfullmäktiges ledamöter och representanter för Kumla kommun m. fl.

De många och delvis långa talen inleddes av stadsbildningskommitténs ordförande Manfred Johansson. Efter honom uppläste landshövdingen ett telegram från konungen som svar på det som Kumla stad tidigare sänt till majestätet: "Landshövding Hasselrot, Örebro. Mottag och framför till den nya staden Kumla mitt uppriktiga tack och mina hjärtliga välgångsönskningar. Gustaf."

I fortsättningen talade stadsfullmäktiges ordförande Carl Andersson, kommunalfullmäktiges avgångne och drätselkammarens nyvalde ordförande Emil Larsson, kommunalfullmäktiges nyvalde ordförande John H. Johansson, landstingets ordförande, direktör P. A. Wiklund, stadsfullmäktiges i Örebro ordförande chefredaktör Harald Åkerberg och direktör Henning Karlsson för Svenska stadsförbundet.

Som representant för Kumla stads invånare talade överlärare Erik Ekdahl, som frambar ett tack till Manfred Johansson för det produktiva och målmedvetna arbete han nedlagt vid stadsbildningsarbetet, och överlämnade en hedersgåva, bestående av textad adress och en större penningssumma.

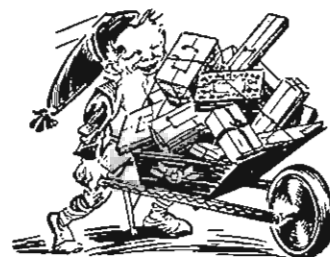
Så följde landshövdingens middagstal. Med utgångspunkt från biskopens tal i kyrkan berörde landshövdingen de för Kumlas invånare utmärkande egenskaperna: initiativ och framåtanda. Därefter kom talaren in på den förste partiskommakaren, Anders Andersson, och redogjorde kortfattat för hans gärning, som blev grunden till Kumla stad. Bland nu levande personer, som utmärkt sig för gott arbete för ortens framgång, nämnde tal. fabrikören A. G. Andersson, son till Anders Andersson, och uttryck-

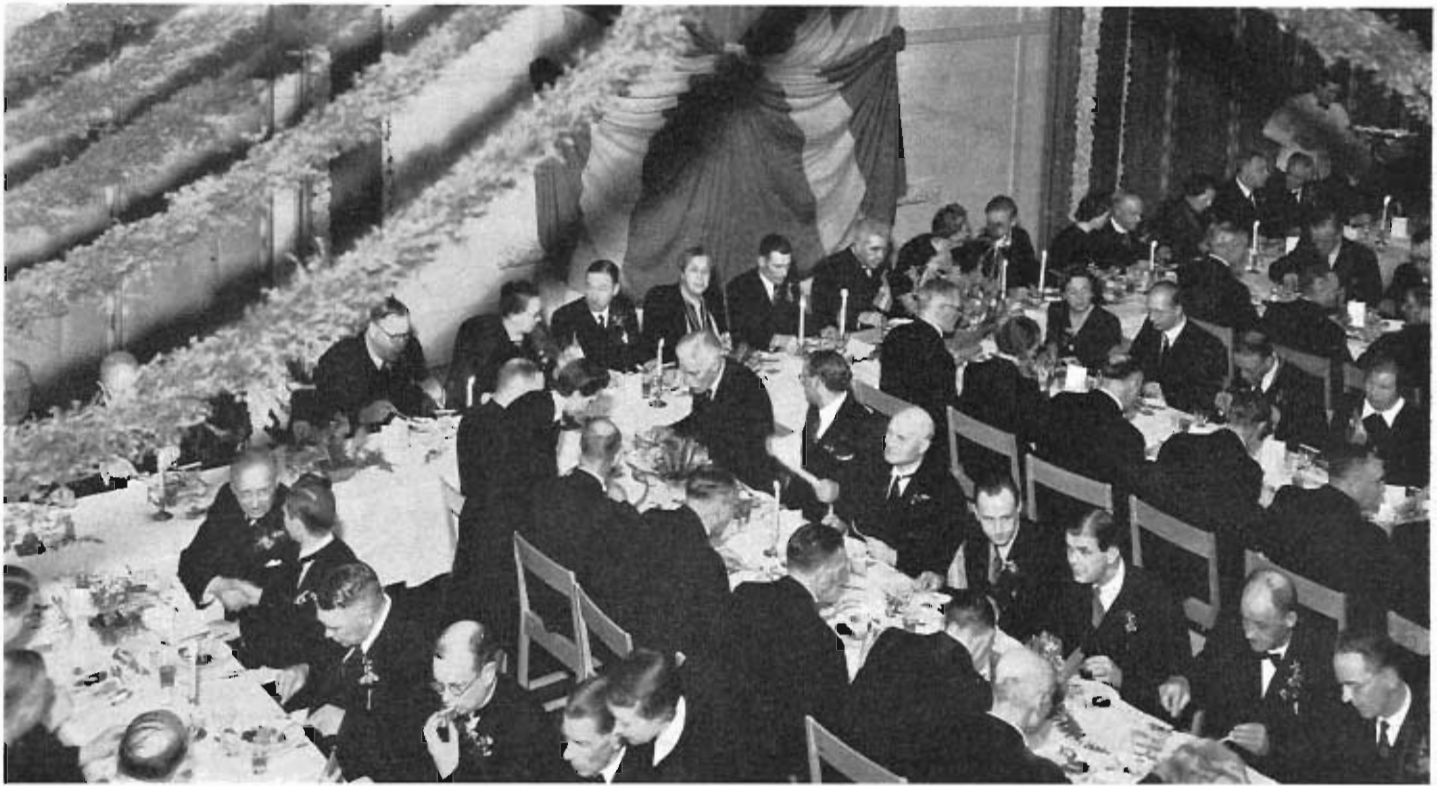
JULKLAPPARNA ordnas lättast vid besök i

OP: S Bosättningsaffär

TORGET, KUMLA Telefon 707 61

Specialavdelning för leksaker

Från festmiddagen i Hagaskolans gymnastiksal
Vid honnörsbordet bl. a. landshövdingparet Hasselrot

te sin sorg över att denne stadens äldste industriman inte kunde vara närvarande för att få sin hyllning och aktning. Landshövdingen framhöll också att Kumla har många personer, som nedlagt ett förtjänstfullt arbete i styrelser och nämnder. Den som haft den största förtjänsten som drivkraft för stadsblivandet var föreståndare Manfred Johansson. För hans mångåriga arbete på olika sätt i Kumla har, sade landshövdingen, Kungl. Maj:t tilldelat honom medalj i guld av femte storleken för medborgerlig förtjänst att bäras på bröstet i högblått band med gula kanter. Landshövdingen fäste där- efter medaljen på Johanssons bröst.

Borgmästare Tisell hyllades av landshövdingen för sitt omfattande arbete. Han sade sig på skämt vilja utnämna honom till "länets stadsbarnmorska", då han nu varit med om att bilda såväl Karlskoga som Kumla stad. Till sist framförde han gästernas tack och utbringade ett kraftigt besvarat leve, åtföljt av fanfarer.

Inga som helst alkoholhaltiga drycker ingick i middagen. Menyn såg ut så här:

SANDWICHES
BOUCHÉES
OXSVANSSOPPA
STEKT UNGKALKON MED SALLAD
MARASCHINE PARFAIT
GRAWENSTEINER
KAFFE

Fackeltåg, torgfest med landsbövdingtäl

Under tiden som middagen pågick var det ett rörligt liv på gator och torg. Konditorier och kaféer var överfyllda, och biograferna hade lapp på luckan. Alla hade tydligen föresatt sig att vaka in det betydelsefulla nya året i samhällets historia. Vid halv 12-tiden var det faktiskt svart med folk, som rörde sig av och an i väntan på det stora ögonblicket. Många hade infunnit sig från Hallsberg och Örebro och från socknarna runt staden. Några företagsamma ynglingar gick omkring och sålde små blågula vimplar, påtryckta orden "Minne från Kumla stad 1 januari 1942".

Det dröjde, som det alltid gör när man skall stå och vänta, men snart ekade trumvirvlar mot husväggarna, och det bebådade fackeltåget kom marscherande. Det tog sig bra ut med sin fanborg i spetsen. Ungdomarna placerade sedan ut sig runt torget med sina rykande bloss, medan musiken spelade, sångarna sjöng och landshövdingen talade. Det var ett med kraft och värme framfört tal, som förstärktes av bögtalare, så att det nådde varje vrå av torget. Alla instämde därefter med känsla och övertygelse i det utbringade levet för Kumla stad.

Snart dånade de tre kanonskotten, som utgjorde "svensk lösen", och därefter fräste raketer och mångfärgade fyrverkerisolar omkring i luften och gav för en kort stund en prägel av uppsluppen karneval åt denna

Centrum-LIVS

VID TORGET - KUMLA

SNABBKÖP

Telefoner 700 55, 700 98

VÄLSORTERAD **ICA** AFFÄR

Se och utnyttja våra låga veckopriser

folkfest. Men så tog allvaret överhand igen. Landshövdingen utbringade ett leve för vårt älskade fosterland. "Du gamla, du fria" sjöngs, musiken spelade och sist förenades man i psalmens ord "Vår Gud är oss en väldig borg".

Därmed hade Kumla lyckligen inträtt i städernas krets, och de 6 000 deltagarna kunde belåtna återvända i livligt medvetande om, att de varit med om en för bygden enastående händelse. Extratåget till Örebro hade gott om vagnar och passagerare...

Kumla första stadsfullmäktige

valdes i september 1941. Antalet var liksom nu 30 och fördelades på följande sätt: 3 höger, 9 folkpartister, 15 socialdemokrater och 3 kommunister. På grund av en felaktighet på kommunisternas valsedlar kasserades dessa och deras tre mandat övergick till socialdemokraterna, som därigenom fick 18 mandat och ensamma behärskade majoriteten inom fullmäktige.

Den 28 oktober hölls i Folkets Hus B-sal det första sammanträdet för bl. a. val till olika nämnder och styrelser m. m. Till stadsfullmäktiges ordförande och vice ordförande valdes respektive Carl Andersson och Gottfrid Carlson, som båda innehaft samma uppdrag i municipalfullmäktige.

Drätselkammaren fick följande sammansättning: Emil Larsson, sammankallande, Manfred Johansson, Josef Johansson, Arvid Sånell, Alvar Pettersson, Holger Hultman, Gottfrid Carlson, Henning Haglund, Erik Ekdahl, Helmer Andersson-Age och Joel Andersson.

Beredningsutskottet: Conrad Axelsson, Helge Olsson, Carl Andersson, Sigrid Nyqvist, John Norlander, Oskar Lithell, Gust. Hagsjö, Märta Källman och Joel Andersson.

Byggnadsnämnden: Martin Åkerfors, Erik Samuelsson, Gunnar Eriksson, Oskar Lithell. (Komm.-borgm. självskrivna ledamot).

Hälsovårdsnämnden: Anton Olsson, J. B. Sohlman, Anna Erlandsson, Alex Andersson och Josef Andersson. (Erland Franklin och komm.-borgm. självskrivna ledamöter.)

Folkskolestyrelsen: Emil Larsson, John Norlander, Sigrid Nyqvist, Allan Fridell, Lena Renström, Nils Helander, Henry Karlsson, Algot Dohlwitz och Tora Olsson.

Fattigvårdsstyrelsen: Josef Johansson, Majken Hultqvist, Bernhard Gustafsson, Märta Källman, Arvid Sånell, Judith Axelsson och Hjalmar Rosdahl.

Nykerhetsnämnden: Ragnar Eriksson, Bertil Schula, Margit Karlsson, Sigurd Johansson, Elis Lewin, Carl James och Erland Franklin.

Barnavårdsnämnden: Josef Johansson, Thyra Boström, Hanna Ottosson, Margit Hedin, Georg Magnusson, Erik Ekdahl och Erland Franklin.

Familjebidragsnämnden: Gustaf Samuelsson, Sigrid Nyqvist, Elis Andersson, Edvin Andersson och Josef Andersson.

Axel Axelman
kommunalborgm. 1942—1952

Sven Nilsson
stadskamrer 1945
kommunalborgm. hösten 1952

Polisnämnden: Emil Larsson, Josef Johansson, Valdemar Lundberg, Hjalmar Rosdahl och Joel Andersson.

Hemsysterstyrelsen: Emil Larsson, Hanna Ottosson och Sigrid Nyqvist.

Samma dag som stadsblivandet skulle firas hade stadsfullmäktige ett kort sammanträde, därvid skatten för 1942 fastställdes till kr 9:70. Conrad Axelsson och några till tyckte att staden skulle kunna behöva ytterligare ett par tioöringar.

Kvar från den första drätselkammaren är endast kommunalrådet Holger Hultman och från stadsfullmäktige ombudsman Helge Olsson och Hultman.

Kumla kommunalfullmäktige

höll dagen före nyårsafton sitt sista sammanträde som "odelad kommun". Ordföranden, Emil Larsson, erinrade om att tre av de nuvarande ledamöterna hade varit med vid första sammanträdet 1919, nämligen Erik Ekdahl, August Eriksson och Josef Svensson. De två sistnämnda hade tillhört fullmäktige hela tiden. Många har gått bort under denna tid såsom: Lars Pärsson, Blacksta, den ledande i kommunen under lång tid, Axel Persson, Granby, fullmäktiges förste ordförande, Axel Olsson, Vissberga, vice ordförande under en lång följd av år, P. G. Gustavsson och många andra.

Ordföranden frambar fullmäktiges tack till kommunalnämndens ordf. Karl Nilsson, till fullmäktiges sekr., Josef Svensson, som skrivit protokollen alltsedan 1919 och därmed en del av Kumla kommuns historia. Till sist uttalades den förhoppningen att de båda nya kommunerna skall gå ljusa tider till mötes.

Vice ordföranden, John H. Johansson, Brånsta, framförde fullmäktiges tack. De ordförande fullmäktige har haft — Axel Pärsson, O. L. Gillberg och sist Emil Larsson — har alla skött klubban med övöld och värdighet.

Sammanträdet avslutades med samkväm och tal av kommunalnämndens ordf. Karl Nilsson och ledamöter i utskotten.

Alltid färska

TOBAKSVAROR

BRILON-pipan

av BRIar, nyLON och RATOS

Ombud för AB Tipstjänst

TEKNISKA ARTIKLAR - PAPPERSVAROR - TIDNINGAR
TIDSKRIFTER - BÖCKER - PRESENTARTIKLAR

Bergqvist & C:o, Cigarraffär

Köpmangatan 15, Kumla - Tel. 701 07

25 HÄNDELSERIKA ÅR

Av HOLGER HULTMAN

Den 1 januari 1967 återförenas Kumla stad och Kumla landskommun efter 25 års skilsmässa. Den svekfulla modern, som då lät sig skiljas från sin något upproriska hälft, Kumla municipalsamhälle, har under tiden förökat sig och medför vid återföreningen Hardemo socken till det gemensamma boet.

Det har varit 25 händelserika år, under vilka den kommunala verksamheten präglats av en intensiv utveckling. Befolkningsstillväxten har varit god, även om de industriella kriserna under de sista åren på 50-talet och de första av 60-talet inverkat hämmande. När staden bildades 1942 fick den 6 126 invånare och antalet hade den 1/1 1966 ökat till 10 367. Efter sammanläggningen kommer invånareantalet att uppgå till c:a 15 000.

För den nuvarande stadens del kan de förlutna 25 åren uppvisa ett ständigt pågående utbyggnadsarbete. Behov av nya investeringar har förelegat inom praktiskt taget alla områden. En uppräknig av de olika byggnader och anläggningar eller verksamhetsgrenar, som varit föremål för kommunal aktivitet, skulle säkert bli enformig och verka meningslös. Den minnesgode läsaren kan säkert erinra sig det mesta, som till glädje, annat kanske till förtret. Om vi därför i stället anför några siffror ur ett par bokslut så tror jag att vi får ett bra mått på den kommunala aktiviteten i staden under denna tid.

I bokslutet för år 1942 utvisar balansräkningen anläggningstillgångar med kronor 1 151 000:— och en lå-

neskuld om kronor 965 562:95 eller 83,83 %. Motsvarande siffror från bokslutet för år 1965 utvisar anläggningstillgångar om kronor 27 610 297:90 med en långfristig låneskuld av kronor 7 300 938:93, vilket gör 26,44 % av anläggningstillgångarna. Antalet skattekröner har ökat från 11:23 till 60:59 per invånare.

Vissa grenar av den kommunala verksamheten betraktas ju traditionsmässigt som angelägna kommunala uppgifter, andra åter ligger kanske lite ute i den perifera delen men behöver därför inte vara mindre värdefulla. Ett område där kommunalt engagemang varit av utomordentlig betydelse för utvecklingen utan att fordra någon nämnvärd ekonomisk uppoffring har varit bostadsbyggandet. År 1947 bildades tillsammans med H.S.B. Stiftelsen Hyresbostäder, som sedan dess uppfört cirka 1 000 lägenheter med en produktionskostnad som under innevarande år kommer att överstiga 40 milj. kronor.

Att utvälja några önskemål och behov, som under denna tid kunnat tillgodoses och som jag betraktar som särskilt glädjande är naturligtvis väldigt svårt, och det mesta som kunnat genomföras har varit av mera tvingande natur. Att dessa frågor blivit lösta är därför givetvis inte mindre glädjande men det finns knappast anledning att de i detta sammanhang särskilt skulle uppmärksammas. Jag vill nog hellre peka på några frågor inom den lite perifera sektorn och tänker därvid på Idrottsparken, Folkets Hus och biblioteket, kanske skulle jag också vilja tillägga den skyddade verkstaden även om den är av mycket blygsam omfattning.

Den kommunala verksamheten har vidgats och kommunernas uppgifter har i allt större utsträckning blivit servicebetonade. Skulle jag önska något inför kommunsammanläggningen vill jag uttala den förhoppningen att den vidgade staden på bästa sätt skall främja möjligheterna till andlig odling och kulturell verksamhet, ett rikt föreningsliv samt tillfällen till rekreation och fysisk träning.

I och med kommunindelningen lämnade Nilsson sin tjänst, som han innehaft sedan 1927, då han efterträdde Lars Pärsson, Blacksta. Dessförinnan hade han under en femårsperiod varit föreståndare för ålderdomshemmet i Sannahed. Under Nilssons tid som "kommunkamrer" uppfördes de första bostadshusen för barnrika familjer öster om Dalagatan.

I en intervju vid sin avgång säger Nilsson bl. a.: Jag kan påstå, att vi i Kumla kanske mer än på andra håll förmedlat hjälp och lån, när det gäller uppförandet av nya bostäder och reparationer av gamla. Svårast för

kommunen var arbetslösheten under föregående kristid. Och värst när skofabriken Sture brann 1932, då så många arbetslösa måste placeras vid statliga och kommunala nödhjälpsarbeten. Kommunen var då nödsakad att upptaga ett lån på 100 000 kronor för att kunna bl. a. utbetala kontantunderstöd till dem som man inte lyckats placera vid något arbetsföretag. — Beträffande kommunindelningen vill jag säga, att ingen kan spjärna emot utvecklingen. Skilsmässan var oundviklig.

Jag tror nog, att staden och landskommunen arbetar bäst var för sig.

Radio TV

och

Fullständig service under ansvar
RING! VI HÄMTAR!

RADIOLA, AGA, PHILIPS m. fl. märken av högsta kvalité garanterar bästa välljud och bild - Bil- o. reseradio - Bandspelare m. m.

KUMLA RADIO & TV

KÖPMANGATAN 1 - TEL. 705 91, 753 47

Gatuporten Kyrkogatan—Stenevägen

Av ROLF KRULL

Ingen ifrågasätter väl betydelsen av en järnväg till en stad. Men när denna järnväg klyver staden i två delar och lamslår all annan trafik upp emot 5 timmar om dygnet då är det förståeligt om stadsborna knotar. Nu äntligen kan vi dock säga — det var en gång —.

Efter många vedermödor för kumlaborna har nu stadens västra och östra delar fått en körförbindelse, som inte hejdas av några besvärande bomfällningar på grund av framilande tåg. Den efterlängtnade planskilda korsningen under SJ vid Kyrkogatan—Stenevägen kunde tagas i bruk vid månadsskiftet juli—augusti 1966. Med gatutrafiken lamslagen i fyra och en halv timmar i korsningen vid Ströms skofabrik och medelstopp per timma i ca tolv minuter, medan ethundrafem tåg passerar korsningen varje dygn, förstår man, att kumlabornas tålamod många gånger varit utsatt för de hårdaste påfrestningar. Särskilt om man betänker att bommarna enligt en trafikundersökning var fällda i ca tretton minuter mellan klockan 6—8 och ca femton minuter mellan klockan 13—14 och klockan 17—18, just de tider, när många skall till och från sina arbetsplatser. Inte anade man väl, att tågtrafiken föranledde så hårt ingrepp i kumlabornas rörelsefrihet.

Resultatet från denna undersökning låg dessutom till grund för myndigheternas beslut att förlägga en första i centrum planerad planskild korsning under SJ just till Kyrkogatan—Stenevägen. Bl. a. visade trafikräkningar en stark övervikt för trafikmängden i Kyrkogatan. Således var motorfordonstrafiken 60 % större i Kyrkogatan än i Drottninggatan och trafiken på två hjul 30 %. Däremot var antalet fotgängare 5 % större vid Drottninggatan än vid Kyrkogatan.

Men inte bara den räknade trafiken var avgörande för bestämmandet av läget för gatuporten. Enligt planer-

Den gamla överfarten

Före sekelskiftet, som också betyder före jättet, såg övergången mera idyllisk ut och forbonden på den tidens "Stencväg" såg säkert tåget som en välkommen omväxling och sevärldhet.

na för utbyggnad av Riksväg 52 skulle denna anknytas till E 3 via Kyrkogatan och Stenevägen. Nämnden för tekniska verken erhöll alltså stadsfullmäktiges uppdrag att låta projektera och uppföra trafikanläggningen vid Kyrkogatan, varvid civ.-ing. G. Sökjer-Petersen konsulterande ing.-byrå i Örebro vid ett första sammanträde den 26/1 1961 erhöll uppdraget att rita anläggningen. Den 6/4 1962 ingavs arbetsplanen till Kungl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen för godkännande och efter många granskningar och prövningar kunde arbetena starta den 1/6 1965 med AB Skånska Cementgjuteriet, Örebro, som entreprenör.

Gatuporten är utförd såsom plattram av betong i tre spann med fria spännvidderna 2,60 meter över vardera gångbanorna och 11,70 meter över körbanan. Mittspannet överbroar därmed hela körbanan. Körbanebreddens i gatuporten har valts till 11 meter för att plats skall finnas för en motorfordonsfil och en cykel- och mopedfil i varje riktning. Motorfordonsfilernas bredd är vardera 3,50 meter och cykel- och mopedfilerna vardera 2 meter. Gångtrafikanterna har fått två gångbanor om vardera 2,60 meters bredd. För att anpassa dessa till terrängen och underlätta passagen för fotgängarna har gatuporten upphöjts i förhållande till körbanan så mycket att fria höjden blir 2,30 meter.

Med hänsyn till bl. a. rådande grundvattenförhållanden erhöll körbanan en fri höjd av 4,10 meter.

Anordnandet av den planskilda korsningen medförde samtidigt en ombyggnad av angränsande delar av i första

Helanders Conditori (stans äldsta)

Hagendalsvägen 30 Tel. 700 08

Choklad i trevliga
Presentkartonger

Gott saffransbröd — Karlsbaderbröd och Småbröd
Smaka våra härliga tårter t. ex.
OPERA, NOISETTE OCH CARAVELLE!

Den nya järnvägsviadukten

Ett utvecklingsprogram i Kumla

Av ANDERS JANSON

Femton år efteråt.

Läsaren väntar inte finna samhällsplanerings- och utvecklingsfrågor i Kumla Julblad. En av mina företrädare publicerade emellertid i 1951 års Julblad en befolkningsprognos för staden och bröt därmed traditionerna i Julbladets ämnesval. Att femton år efteråt i Julbladet på nytt föra fram något om utvecklings- och planeringsfrågor i Kumla kan därför vara på tiden. Ytterligare skäl att ta upp planeringsfrågor är den förestående ändringen av stadens gränser och administration.

Det finns ännu en anledning att knyta an till tråden från 1951. Sedan dess har nämligen synsättet på samhällsplanering förändrats. Tidigare sökte man i första hand fastlägga en trolig utveckling och därpå beräkna erforderligt markbehov. Markens användning och samhällets planmässiga utbyggnad redovisades i en översiktsplan eller generalplan. När denna fysiska plan var som bäst innehöll den även en ekonomisk plan och ett tidsschema. De regionala sammanhangen anade man men kunskaperna om dem var begränsade. Numera är de regionala sammanhangen rätt väl kartlagda. De har dessutom blivit allmänt kända och diskuterade i samband med genomförandet av två kommunindelingsreformer och två skolreformer. Fackorgan och planeringsmyndigheter söker stimulera kommunerna till regional planering.

I tidigare samhällsplanering förlitade man sig till att människan instinktivt bygger ett bra samhälle — liksom myran om den får hållas bygger en funktionell och estetiskt fullgod samhällsstack åt sig. Visserligen innehöll åtminstone den kvalificerade samhällsplaneringen ett visst mått av medveten målsättning för utveckling av regionala sammanhang, tillgång på bostäder och arbetsplatser, estetiska kvalitéer, ekonomisk och teknisk funktion, trygghet mot buller, luftföroreningar, trafikfaror etc. och tillgång på nyttigheter. Men först när bristande målsättning eller avsteg från målsättningen medfört påtagliga skadeverkningar har estetiska och sanitära kvalitetskrav samt miljöutformning givits tillräckligt utrymme i samhällsplaneringen.

För Hallsberg-Kumlaregionen framlade Landstingets regionplanekontor år 1957 samordnade generalplaner och dispositionsplaner för tätorterna. De har hittills styrt utbyggnaden i regionen. Men utvecklingen har gått snabbt och det pågår redan en allmän översyn av generalplanerna. Som en mycket god början har en omfattande trafikutredning utförts. Samtidigt med översynen måste planeringsprogrammet utvidgas, flera samhällsfunktioner integreras och anpassas till de regionala sambanden. En styrande och aktiverande målsättning måste uppställas.

hand Kyrkogatan och Stenevägen. Genom att Stationsgatans anslutning till Stenevägen måste slopas, har i stället en utbyggnad av Sturegatan fram till Stationsgatan utförts. Söder om Stenevägen har V:a Bangatan utbyggt, varvid en bra anslutning till industriområdet vid Via har erhållits. Därutöver har i arbetsplanen ingått ombyggnader av mindre delar av de anslutande tvärgatorna Odengatan, Magasinsgatan och Köpmangatan.

I profilhänseende går Kyrkogatan—Stenevägen från ursprunglig gatunivå vid Sturegatan i maximalt 50 ‰ lutning ned till gatuportens mitt. Härifrån stiger profilen med en lutning av 60 ‰ och når den ursprungliga gatunivån vid fastigheten Kyrkogatan 8.

Den efterlängta hinderfria körbaneförbindelsen är nu en färdig produkt och det är vår förvisning, att de i företaget investerade 2 800 000 kronorna skall vara till ovärderlig nytta för alla trafikanter.

Men stadens myndigheter nöjer sig inte med bara denna gatuport i centrum. En planskild korsning under SJ vid Drottninggatan är fortfarande aktuell och nämnden för tekniska verken har därför hos Kungl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen anhållit, att en dylik skall medtagas i 1967—1971 års fördelningsplan för anläggande av gatu- och trafikordningar.

Huruvida detta beviljas, vet man inte i skrivande stund, men om så blir fallet behöver inte längre den gamla kända historien upprepas om stadens kvicktänkte skofabrikör Erik Kjellin, som fick en tillsägelse av polisman, då han kröp under bommarna, varvid följande dialog utspann sig:

Polisen: "Ser Ni inte att bommarna är fällda?"

Kjellin: "Det sir ja fell. Har du sett dom anlesser?"

God jul och Gott nytt år!

ÖSTERMALMS LIVSMEDEL

S:a Kungsvägen 17, Kumla   telefon 700 80

ligtvis måste målsättningen under hand vidgas och ändras. Målsättningen är beroende av vad man på verkliga grunder tror om staden. Den skall klargöra vilken position och funktion staden skall ha i regionen. Den skall uppta de nyttigheter man har resurser att tillföra staden men även redovisa stadens andel av rikets investeringsmedel, byggnadskvoter, företagslokalisering etc. och hur denna andel skall överföras till staden. Den sociala målsättningen bör omfatta en samlad insats för vårdbehoven bland ungdom, åldringar och andra och även avse verksamhet mot vådor av stadsbebyggelse och stadsliv överhuvud. Den sociala planeringen bör innefatta psykisk beredskap. Målsättning för utbildning, kulturell verksamhet och fritidsverksamhet bör på samma sätt förbereda en samlad insats på dessa områden och lika mycket klarlägga en allmän politik för verksamheterna som förteckna behovet av tillhörande anläggningar. Man kan inte i målsättningen utesluta frågor om samhörighet mellan medborgare och samhälle, om skydd mot maktmissbruk, om solidaritet och om trygghet.

Vad ett långsiktigt utvecklingsprogram skall innehålla kan endast på detta sätt antydast eftersom det till stor del beror på vad stadens styrelse vill engagera sig i, men även i vad mån stadens administration anpassas att lösa planeringsuppgifter. Kanske behövs en studiegrupp för utvecklingsfrågor.

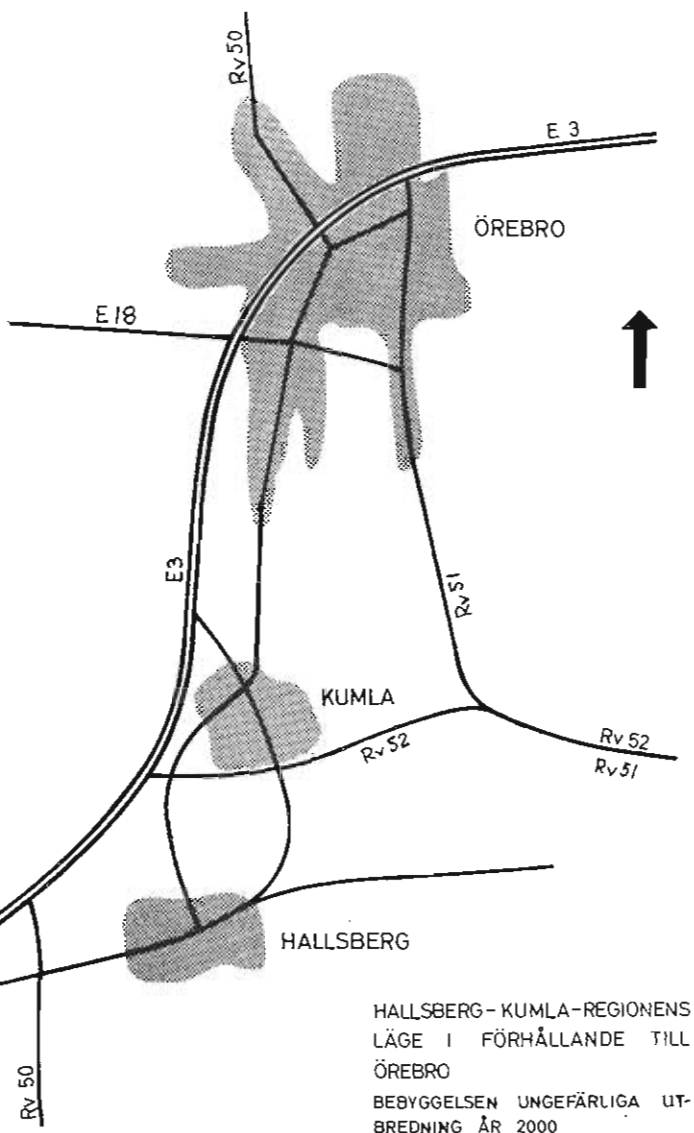
Regionala sammanhang.

Inom ett område utbildas så småningom ett spontant system av tätorterna och deras omland. Inom en grupp tätorter växer en till centralort för de övriga. Bland centralorterna finns ofta en huvudort. Systemet brukar kallas regionalt mönster. Förr torde den administrativa enhetens, församlingens, gränser ha sammanfallit med den regionala indelningens gränser. Det regionala systemet påverkas emellertid av ekonomisk och teknisk utveckling, varför den regionala indelningen inte alltid sammanfaller med den administrativa kommunindelningen. Genom indelningsreformer söker man åstadkomma en bättre överensstämmelse mellan de båda indelningarna. I vårt län är block- och kommunindelningen rätt väl anpassad till den regionala indelningen.

Det framförs ibland förslag att sammanslå grupper av regionala enheter, som utgör kommuner eller kommunblock, till större konstellationer för att få underlag och bärkraft för vissa kostnadskrävande nyttigheter. Således har föreslagits att länet indelas i fyra länsdelsregioner kring Örebro, Hallsberg-Kumla, Karlskoga-Degerfors och Lindesberg-Nora (ev. även en femte länsdel kring Arboga). Flera frågor som en sådan kommungrupp skulle klara är redan lösta genom avtal mellan kommunerna eller genom att landstinget blivit huvudman för verksamheten. Det finns ingen anledning, varför inte ytterligare frågor av detta slag framdeles skulle kunna lösas på samma sätt genom avtal eller genom att landstinget tar sig an dem.

För en södra länsdel som omfattar Askersund, Laxå, Hallsberg, Pålshöj och Kumla finns ingen konfirmering

Forts. på sid. 36

Aktiverande sambällsplanering.

Från att ha varit administrativ och reglerande, någon gång styrande genom en målsättning men i stort sett begränsad till rent fysisk planering som utformats huvudsakligen av tekniker, måste samhällsplaneringen av idag vara aktiverande, ge upphov till initiativ. Den skall innehålla ett långsiktigt totalprogram för samhällets samtliga funktioner, inpassat i det regionala mönstret. Ett dylikt program kräver en samlad insats från enskilda, företag, organisationer samt kommunens och statens organ. Stadens styrelse skall leda arbetet som utan tvekan är styrelsens viktigaste och mest krävande uppgift. Som en introduktion till detta arbete framträdde staden på utställningen Örebro 700 under devisen: "Verksam stad i planerad region". Men längre har man ännu inte hunnit.

Den långsiktiga planeringen skall styras av en samlad målsättning för samhällets samtliga funktioner. Natur-

BIL-, TRAKTOR- OCH HÄSTVAGNS-
DÄCK - GUMMIREPARATIONER

TELEFON 703 50, 711 55

Kumla Gummi-
Manne Larsson **VERKSTAD AB**

Tora Olsson

LÄRARMINNEN

*från Fylsta, Vesta och
Sannabed*

Simeon Vildén

I Kumla Julblads serie lärarminnen berättar denna gång fru Tora Vallin-Olsson, anställd vid Fylsta skola åren 1907—16 och Simeon Vildén, lärare i Vesta 1917—1922 och Sannabed 1924—1946.

Tora Olsson

Jag är född i Söderala församling i Hälsingland. Redan som barn hade jag tänkt på att bli lärarinna. Min far och farfar var lärare, och lärare var mina farbröder och fastrar, och lärare blev även min bror.

I 18-årsåldern kom jag till seminariet i Falun. De flesta av mina kamrater hade bättre förkunskaper än jag, men jag klarade min examen. Det var 1906. Min första plats var i min hemtrakt i ett sågverkssamhälle, som heter Ala. Men jag trivdes inte alls där utan längtade därifrån. I skolan var 96 barn, och jag tyckte det var svårt. En dag fick jag se en annons om att ett vikariat var ledigt i Kumla. Jag visste inte alls vad Kumla var för nånting, hade aldrig hört talas om det. Fick platsen och kom till en klass i Fylsta skola med bara 35 barn. Jag tyckte, att jag kommit till en bättre värld, så bra kände jag det var. Rara barn. Vi hade det så trevligt tillsammans.

I början av min tjänst var det bara en lärare och en lärarinna i Fylsta skola. Så kom jag och en lärarinna till, och vi blev fyra att undervisa. Lärarn hette Edvin Aspling och lärarinnorna Anna Hultin och Hilma Hultgren. Anna lever än och likaså hennes make, f. handlande Frans Ericsson. Hilma lämnade sin tjänst vid Fylsta 1916, då hon gifte sig med lantbrukaren K. F. Karlsson från Hörsta. Båda undervisade i småskolan och jag i folkskolan.

Det var vinter när jag tillträdde min plats i Kumla. Skolan var uppvärmd men inte min bostad i skolhuset. De första dagarna fick jag bo hos L. J. Petterssons intill stationen. (Huset är rivet och på den stora tomten byggdes posthuset). Pettersson var skohandlare. I familjen trivdes jag gott, och den kvarlevande dottern Olga tillhör alltså en av mina käraste vänner. Från mitt rum i skolhuset hade jag utsikt söderut och kunde om kvällar-

na se ljusen i Hallsberg. I början kändes det liksom lite ängsligt, men så småningom kom jag att älska slätten. I Hälsingland var man inte van att ha en så vidsträckt utsikt.

När jag sökte Kumla var det ont om lärartjänster, varför man var både glad och tacksam för att bli vald till ordinarie lärarinna. När valet en gång kom på tal, yttrade länsman Anders Welin: "Vi valde fröken Vallin för att vi tyckte att hon hade så fin piktur". I alla fall tyckte jag att jag hade det bra och tänkte inte ett ögonblick att söka annan plats. Nu stannar inte lärarna mer än en kort tid, förrän de söker till annan ort. Jag stannade kvar, fastän jag inte längre är i tjänst. Jag gifte mig 1916 och fick då som vikarie fröken Göta Gustafson, som stannade här tills pensioneringen, då hon flyttade till Lidköping. Hon var en utmärkt lärarinna. Jag skröt med, att jag skaffat hit henne, ty det hade jag gjort.

Som kamrater i Fylsta hade jag en tid Tora Björkman och Anna Andersson. Tora blev inte gammal. Hon avled av sviter efter en blindtarmsinflammation. Anna Andersson var lärarinna i Brånsta tills hon blev pensionerad och är bosatt i Örebro.

Redan under mina första år i Kumla hade vi en lärarförening tillsammans med kamraterna i Hallsberg. Ordförande var Jacob Janson i Byrsta. Han var en bra och sympatisk ordförande. I lärarföreningen träffade jag många kamrater. I kyrkskolan tjänstgjorde organist Adolf André samt Hulda Hedberg och Berta Karlsson.

Kyrkoherde Gustaf Pettersson kom till Kumla samtidigt med mig. Han flyttade från Almby 1907. I prästgården blev jag alltid väl mottagen av de älskvärda makarna och deras ungdomar.

Under krigsåren blev många lärare inkallade till militärtjänst och det blev ont om lärare. Jag vikarierade då ofta i alla distriktets skolor, längre eller kortare tid, utom i Malmens skola. När den kom till, var jag för gammal. Jag trivdes överallt och träffade trevliga kamrater. Bäst tyckte jag det var i Brånsta. Där var det så snälla barn.

Under Andréns tid var jag med i kyrkokören. Vi övade in flera oratorier och reste till olika platser och höll

Tel. 731 70

BENSIN — OLJOR — ESSO-BLÅ — TILLBEHÖR — RESERVDELAR

DACK — SLANGAR — BATTERIER av bästa fabrikat

UNDERREDSBEHANDLING — LJUSTEST — DAMMSUGARE

Stene Servicestation

Inneh. Bertil Andersson

Från skolklassens 50-årsjubileum.

1:a (övre) raden från vänster: Harald Ahlgren, Gunnar Palmqvist, Harry Olsson, 2:a raden: Dagmar Andersson-Vidlund, Evy Lind-Sundberg, 3:e raden: Ellen Stenberg-Andersson, Maria Engvall, Svea Ljungberg-Johansson, Sven Haglund, 4:e raden: Harriet Blom-Sjöström, Märta Andersson-Andersson, Sven Ericsson, 5:e raden: Bjarne Berglind, Ruth Larsson-Karlsson, Johannes Källström, Valborg Vindahl-Karlsson, Edit Bergman-Bohlin, 6:e raden: Sven Boström, Signe Andersson-Ericsson, Karin Pettersson-Finnström, Sven Samzelius, 7:e raden: Einar Ring, Gösta Andersson, Tora Olsson, Harry Blom, Arik Norell och John Johansson.

konsorter. Även sedan André flyttat till Örebro var vi med från Kumla och övade. Det var alltid stimulerande att vara tillsammans med den skicklige körledaren.

Asplings hushåll sköttes av hans syster Alida. Vi lärarinnor och hon var ofta tillsammans och hade det trivsamt. När Aspling gift sig, flyttade han från Kumla, och systemen lämnade också Kumla. Hon gifte sig sedermera i Filipstad. En son antog moderns flicknamn och är känd som statsrådet Sven Aspling.

Innan efterträdare till Aspling var vald vikarierade gamle lärare Per Larsson från Hörsta och Andréns bror Linus från Svennevad. Med Erik Ekdahls val 1910 fick skoldistriktet en skolledare, som under många år gjorde sig bemärkt för sin kunnsighet och sitt stora intresse för såväl skolan som för kommunala och kyrkliga angelägenheter.

Med min avgångsklass 1915 har jag hållit ihop under de många åren. Vi har vart femte år samlats till skolträffar. Förra året firade vi 50-årsjubileum. Då kommo

mina gamla elever från Stockholm, Göteborg, Hälsingborg m. fl. platser. De äro så minnesgoda. Vi trivs bra tillsammans.

Simeon Vildén

I fastigheten Storgatan 20, Hallsberg, njuter förre kumlaläraren Simeon Vildén pensionärens rofyllda liv.

En kall vinterdag söker jag upp honom i makarnas tämligen nyvordna lägenhet, efter att tidigare varit villaägare på Kårstahultsområdet. Avsikten med mitt besök var att få göra en bandupptagning med den 80-årige vännen och få honom att berätta om sitt liv i Kumla Julblads lärarserie.

— Jag är född 1885 i Nottebäcks församling, Kronobergs län, och växte upp i ett allvarligt och tämligen välbärgat bondehem. Först gick jag sex månader i en tämligen miserabel småskola och därefter nio månader i folkskola. Konfirmationen 1899—1900 glömmer jag aldrig. Den vintern var kylan besvärligare än någonsin. En dag var det inte mindre än 36 grader kallt. Till läsningen hade vi 8 kilometer att gå. Mycket snö och inga öppna bygdevägar. Man erbjöd oss att få skjuts, men då hade vi väl frusit ihjäl.

Mitt första egentliga arbete var i jordbruket och i skogen. Far handlade med virke och andra skogsprodukter. Ofta fick jag göra skogskörslor. År 1901 råkade jag ut för en olyckshändelse och kunde sedan inte på lång tid utträta något nämnvärt arbete.

Det blev emellertid snart nog aktuellt vad jag skulle bli. Min håg stod till läsning. Mor ville att jag skulle bli präst. Men det ville förmodligen inte vår Herre. Jag blev sjuk igen och kunde ej fortsätta att studera förrän efter tre år. Senare tog jag realskolexamen. Klockare Åstrand hemma manade mej att bli lärare. Och det blev så. 1905 sökte jag inträde vid seminariet i Växjö och var färdig 1909.

Samma dag jag hade tagit examen träffade jag kantor Åstrand, som föreslog mej att söka en e. o. tjänst i Åseda. Där stannade jag i drygt tre år och blev ordinarie. År 1911 sökte jag en ordinarie tjänst i Älghult. Där blev jag inte gammal, ty redan året därpå blev jag lärare i Gamleby. Där stannade jag i 5½ år. Under denna tid utbröt det första världskriget. Det var under den värsta dyrtiden. Lärarna begärde lite lönetillägg men blev nekade. Flera av oss kamrater lämnade då Gamleby och tog plats i andra skoldistrikt.

1917 blev jag kumlabo. Jag hade nämligen valts till lärare i Vesta skola. Avlöningen var 325 kr högre än i Gamleby. Den sammanlagda årslönen vill jag minnas uppgick till 1 150 kronor. Vid Kumla station möttes jag av en verkmästare, som meddelade mej att prosten Gustaf Pettersson hade hyrt hotellrum åt mej. Klockan var då elva på kvällen, så det kunde inte bli tal om att jag skulle ta mej till skolan i Vesta.

Första morgonen i Kumla var jag bjuden på frukost i prostgården. Där hämtade mej tillsyningsmannen vid Vesta skola, lantbrukaren och landstingsmannen Viktor Larsson, Hjortsberga. Färden till skolan var nog så äventyrlig. Vi skulle stanna hos Viktor Larssons för att äta

Sundberg & Olsons

FOTOGRAFISKA Hagendalsvägen 7 KUMLA
Tel. 708 44

Vi rekommendera vår populära PORTRÄTTSERIE
Moderna rammar och album

BRUDPAR-
PORTRÄTT-
GRUPP-
SERIE-
FÖDELSEDAGS-
BARN- KÖRKORT- OCH PASSFOTO

FOTO

mera mat. Det rådde ett fruktansvärt yrväder, och vägen till skolan var igenörd. På den knappast kilometerlånga vägen till skolan hamnade vi trenne gånger i diket. Yrvädet höll sedan på i flera dar.

När vi öppnade tamburdörren i skolhuset hälsades vi välkomna av flera råttor, som sprang härs och tvärs. I skolsalen hade hållits söndagsskolfest. De som hade hand om den hade inte behagat göra iordning efter sej. I köket hade kvarlämnats matvaror, som råttorna kalasade på.

— Här stannar jag inte länge var det första jag sa' när jag såg hur det stod till.

— Jo-visst, sa' Viktor Larsson. Det skall snart bli bättre.

Och det blev väl så, ty eljest hade jag inte varit kvar i hela sex år. Bostaden var en liten 2-rumslägenhet och tämligen hemtrevlig och dugde bra efter den tidens fordringar.

Det dröjde en tid, innan skolarbetet började. Och när vi väl kommit igång, kom det meddelande om att skolan skulle stängas på grund av bränslebrist. Jag var då betänkt att under väntetiden resa tillbaka till min förra plats för att där hämta en del kvarlämnat bohag. Men jag hann emellertid inte göra detta förrän prosten Pettersson bad mej vikariera i Kyrkskolan, där flera av lärarna insjuknat i spanska sjukan, som härjade svårt såväl i samhället som på landsbygden. Så småningom hade man fått bränsle, och undervisningen i Vesta kunde återupptas.

I Vesta stannade jag i 5—6 år. Jag blev bekant med en kamrat, Ester Assarson, som blev min ledsagarinna för livet. Hon blev med tiden ordinarie lärarinna i Sandvikens skola i Hallsbergs landskommun. Att jag lämnade Vesta berodde på att det under kristiden var omöjligt att få nödvändiga reparationer av bostaden.

Jag sökte 1922 en tjänst i Strängnäs landskommun och fick den. Där hade man nyligen renoverat lärarbostaden. Min maka och jag trodde att vi skulle trivas där, men vi längtade tillbaka till Kumla. När skolan i Sannahed inrättades, var vi ense om att söka tjänsten där, såvida Kumla ville ha oss efter att vi tidigare ha svikit.

— När du valdes minns jag mycket väl. Jag var med och valde dej. Du gjorde ett av alla skolrådsledamöterna vitsordat prov. Du var ju bekant med dem och behövde inte känna någon nervositet.

I Sannahed trivdes vi mycket bra. Min maka hade inte någon fast plats, men vikarierade i olika skolor i Kumla och Hallsberg. 1940 sedan världskriget hade brutit ut motade militären ut oss, men jag stod kvar som ordinarie lärare där tills uppnådd pensionsålder. Vi fick skaffa oss bostad i Kumla municipalsamhälle. Barnen från Sannahed fick åka skolskjuts till Haga, där en skol-sal upplåtits. Jag undervisade en tid i en tredje klass i Fylsta skola.

Bland lärarkamraterna i Kumla trivdes jag bra. Det var ett gott förhållande inom kåren. Folkskolinspektör Hj. Lindén yttrade vid ett tillfälle: "Det är besynnerligt med kumlalärarna, så de kan hålla ihop!"

Den förste lärare, som jag blev bekant med, var Bror Lagerberg. Jag var på posten och skulle prenumerera på

en tidning, då någon knackade mej i ryggen. Det var den mycket gemytliga västgöten, som presenterade sej och hälsade smålänningen välkommen. Av andra kamrater, som jag redan de första dagarna lärde känna, var systrarna Anny och Torborg Ohlin. De tog mej med på ett slädparti till Mosås. Kyrkliga ungdomskretsen var arrangör. Artur Nordqvist tillhörde också mina första vänner. Vi var båda blåbandister och brukade färdas omkring hos länets föreningar för att hjälpa till med föredrag och deklamation. Även med lektioner på Hoppets Härsbarnens sammankomster. Under min Vestatid tillhörde jag Mossby blåbandsförening, där jag var sekreterare under några år. Den gamle hedersmannen J. H. Grönlund var då ordförande.

En av kamraterna, som jag särskilt såg upp till, var överlärare Erik Ekdahl. Han var en mycket pålitlig och stabil person, som jag tryggade mej till och överlät mina bekymmer för skolarbetet. I Kumla var — i motsats till flera av de platser jag tjänstgjort — skolan väl ordnad, rikligt med material, vilket gjorde att undervisningen gick lättare.

På sommaren 1923 blev jag sjuk i magsår och måste ha vikarie under höstterminen. Och 1934 fick jag återigen intaga sjuksängen för samma åkomma. Men då genomgick jag en omfattande operation av den skicklige kirurgen Bohmansson.

När vi efter vår Strängnäsvisstelse återkom till Kumla hade smålänningen Gustaf Hagsjö blivit lärare i Hagskolan. Vi blev mycket goda vänner och bildade en umgängeskvarter med lärarna Gottfrid Bäckman i Mossby och min efterträdare i Vesta Konstantin Sandell. Utan att vara bjudna hälsade vi på hos varandra och hade mycket trevligt.

När jag 1946 pensionerades var det min makas och min mening att slå oss ner i Kumla. Det fanns emellertid ingen bostad för oss och så avskräckte nog de höga skatterna i staden. Vi köpte en liten fastighet i Kårstahult här i Hallsberg och kände stor trivsel med att få sköta om trädgårdstappan. Under Sannahedstiden hade vi ett härligt sommarställe vid Tisaren.

Något längre vikariat har jag inte haft här i Hallsberg. Emedan jag inte var så stark avböjde jag vikariat. På äldre dar har jag bl. a. sysslat med ryaknytning.

Här i Hallsberg har jag inte deltagit något nämnvärt i föreningsarbetet. Var med och bildade kyrkobrodrakåren samt varit medlem i villaägareföreningen.

Under mina första Hallsbergsår deltog jag i lärarekårens sammankomster men oftare i min gamla lärareförening i Kumla, där jag hade så många av mina forna kamrater. Bland lärarna i Hallsberg har jag framförallt umgåtts med John Borg, som var min makas kamrat vid Sandvikens skola, och han bor så gott som vägg om vägg med oss.

Jag kan inte visa på några märkvärdigheter, som jag utträttat under mitt långa liv. Utan att skryta, kan jag säga att jag ägnat mej åt min kära skola. Först och främst skulle skolan ha mina krafter, och därför har jag undvikit att splittra min tid alltför mycket.

Vid KÖPMANGATAN 26 i nya affärshuset med större affärs- och lagerlokaler står vi i år ännu bättre rustade för Edra JULKLAPPSINKÖP!

**Järnhandeln med JULKLAPPAR
FÖR HELA FAMILJEN!**

HUSHÅLLS- och
PRESENTARTIKLAR
VERKTYG
HOBBYARTIKLAR

Telefon 700 67, 714 33
Köpmangatan 26

Adolf Bergöö
1828—1890

En generös hallsbergsmiljonär när seklet var ungt

Varje julaftons morgon stoppade Per vargpälsens fickor smockfulla med femmor och tiar och delade ut dem åt krumma torpargummor från Vibytorp och tigande hustrur till järnvägsarbetare från "Långholmen"...

Det fanns en vänlig idyll före det första världskrigets köldrygg. Det vore ovist att förneka den. Det gavs tid till rofylld tankeutbyte kring toddyglas och punschbål, där lugnet inte stördes av värre oljud än från en gigg i sken, och där sensationerna inte var större än greve Sparres och Elvira Madigans sorgliga ändalykt. Det fanns en anspråkslös glädje, som kunde tillfredsställas, när bodbetjänten Emil Hallin och hans kumpaner delade en kanna Östgöta Sades för att bereda sig för patron Bergöös och tante Elises årsfester i bergööska trädgården, heter det i hallsbergsfirman Bergöös 90-årsskrift 1954.

För många var glädjens ögonblick bara en blänkande utflykt från fattigdomen, men för dem alla fanns det likväl en idyll i tillförsikt och framtidstro. Det gick ju i alla fall framåt. Inkomsten blev bättre. Den nya konfektionschevioten satt prydligare än skraddarns uråldriga tillskärningar. Hinke Bergegrens dundrande mot konfektionens såsom hämmande den proletära stridsandan bekymrade ingen. Hinke var en fantast, konfektionskostymen kostade bara 50 kronor, och nån proletär var man då rakt inte. Lite vertigare var då godtemplarna. De hade visst planer på en föreningspark i Kårstahultskogen för att locka ungdomen till sig, så att Skräddarkalle fick lite åhörare till sitt fasliga tal om sparnjure och skrumplever.

Arbetsdagen var rätt dryg fortfarande. Det dröjde en tjugi, tretti år, innan någon butikstängningslag av betydelse kom (1919). In i Birger Kjellmans drängkammar trädde patrons pigor med kaffe och bröd senast klockan halv sex. Till Ernström, förste man, kom de först vid sexdraget. Men han behövde inte vara nere i butiken förrän klockan sju. Sedan kunde han inte gå, förrän hon slagit nio på kvällen. Fast matrast måste det ju bli. Frukost fick han ta klockan nio, och eftersom han var den han var, så hade han patrons tillstånd att beordra en sup både nu och till middagen klockan 1. Också till kvällsmålet vid niotiden kunde det bli en dragnagel. Om inte så fanns det gott om krogar i Hallsberg. På torget lyste Gästgivargården, och utströdda som ur ett saltkar låg ytterligare sex, sju näringsställen med utskänkning. Och medel att spendera hade man. På 600 riksdaler kontant, som det blev tillsammansaget för 1890,

kunde man leva ståndsmässigt, så som det anstod en man i plommonstop och chefsställning. Det var annat det än de 60 lusidorer, som bodgrabbarna hade.

Det glada 90-talet i Hallsberg.

192766 kronor och 91 öre lämnade grosshandlare Adolf Bergöö, när han en vårdag 1890 gick till sina fäder. Sonen Per fick ärva 38 154 kronor. Handelsbolaget Fosselius & Bergöö skulle enligt avtal från 1875 upplösas vid bolagsmans bortgång. Den kvarlevande skulle utlösa den bortgångnes part. Den uppgick till 36 000 kronor. Affären i Kumla gled med detta ur den bergööska rörelsens kontroll. Kvar hos Bergöös blev i stället något som ännu inte stod högt i värde, men som skulle stiga. Fru Hilda Bergöö fick övertaga Negern, Carl Larssons målning i olja, för tio kronor, och studien Warbergs fästning för samma belopp. Karin Larssons nätta sotritning var värd hela fem kronor, ansåg kronolänsman Anders Welin i Kumla, som skötte uppteckningen.

I den bergööska affären gick allt emellertid sin gilla gång. Konjunkturuppgången från 90-talets mitt stimulerade handeln. Den alltjämt växande byggnationen i trakterna runt köpingen gav underlag för stigande omsättning. Självhushållningen dog ut i bygderna. Sortimentet ökades ut. Folk fick mera pengar och ville smaka på nyheter, som man förr bara hört talas om på stora kalas. Riktigt kaffe började också bli åtkomligt för soldaten Åberg i Byrsta och hans kärring. Starkt och grönt Rio kunde de köpa orostat för en krona kilot och mindre. De första velocipederna — av märket Rambler — hade redan sålts till fartgalna ynglingar vid järnvägen.

Lyckans miljonär.

Ja, nog gick det framåt. Folk började anse Per Bergöö som rik. Han kände sig också rik, allra helst som han fick ärva hela tant Elise Sahlqvists fabrik, när hon gick bort 1904. Villkoret var, "att den honom enskilt tillhöra skall".

Det var en väl konsoliderad industri Per ärvde. Av dess 174 000 i tillgångar motsvarade 164 000, vad Elise själv ägde. Lånen från utomstående uppgick inte ens till 10 000 kronor.

VERKLIGT VÄRDEFULLA JULGÅVOR finner Ni i vår rikhaltiga sortering av
BÖCKER, BIBLAR, PSALM- och SÅNGBÖCKER, SKRIVMATERIEL, PRESENTARTIKLAR och
GRAMMOFONSKIVOR m. m.

HF:s BOKHANDEL - KUMLA

Tel. 702 65
Köpangatan 20

Hallsbergs Storgata i början av seklet med Baptistkapellet till höger

Ville man, kunde man kalla Per för miljonär. Per visste väl, hur en sådan skulle leva. Han skulle ha sommarvilla på västkusten. Per ärvde Elises stuga år 1904, och den rustade han upp för rediga summor. Han skulle vara de fattigas vän. Varje julaftons morgon gick han upp på fabriken kontor och stoppade vargpälsens fickor smockfulla med femmor och tiar och delade ut dem åt krumma torpargummor från Vibytorp och tigande hustrur till järnvägsarbetare från Långholmen, som tidigare varit ändstation för järnvägen Hallsberg—Motala—Mjölby men blivit bostadshus för järnvägens småfolk och ungar.

En miljonär måste ägna sig åt den nymodärna automobilporten. 1913 köpte Per Bergöö en Hudson. Dräng- en Birger Kjellman gjorde han till chaufför. Idén till köpet hade han fått för ganska länge sedan. Hans önskan att äga en automobil hade förtätats till åstundan, när han fem år tidigare från sitt salsfönster sett förarna i Midvinterkörningen fräsa förbi med en fart av både 30 och 40 kilometer. I en av tävlingsbilarna satt förresten en av pojarna Thermaenius. Per köpte en Hudson, trots att prokurist Anders Peterson och andra avrådde.

Affärerna gick bra. Bara från hattfabriken kunde han påräkna ett årligt netto av 70 000 kronor. Det var mera än firman Bergöö & Comp. gav. På resorna till Frankrike för att studera modet hade man trevligt. Det vore väl inte fel att kosta på sig lite och uppträda en smula flott. Vid skiftet av boet efter modern, som avlidit 1913, hade Per avstått all andel av boet till förmån för syster Karin, som sedan många år bodde i Sundborn, och för syster Stina, som gift sig med professor F. A. Bather i Wimbledon i England.

De svåra åren.

— Det är för bedrövligt att man kommit i en så prekär situation. Nu hotar banken med att begära Bergöö & komp. i konkurs... Jag själv skulle i år fira 50-

årsjubileum med firman, skriver Anders Peterson ("Lille Peter") den 2 febr. 1929.

Deflationen efter första världskriget blev fruktansvärd. År 1920 rapporterades 2 500 konkurser och året därpå blev det ännu värre eller 5 600 st. 1922 köade 163 000 arbetslösa och 25 000 slog packsten för 1:25—2:— om dagen.

Mitt i alla bekymmer för försenade kundbetalningar och brist på likvida medel fyllde Anders Peterson 65 år. Så här stod det i en ortstidning: "65 år fyller i dag en av Hallsbergs köpings äldste och mest aktade medlemmar, grosshandlare Anders Peterson. P., som är född i Bergslagen, kom redan vid unga år till Hallsberg, som han dock lämnade för att taga anställning hos Fosselius & Bergöö i Kumla. Han återvände sedan till Hallsberg och ingick som delägare i firman Bergöö & C:o, vars ledning hela tiden legat i hans händer. Han har i många år varit ledamot av köpingsfullmäktige, köpingsnämnden och taxeringsnämnden samt styrelsen för Skandinaviska Kreditaktiebolagets kontor i Hallsberg."

För Bergöö höll en gammal inkomstkälla på att dö. Hattfabriken, som ännu under de första krigsåren öppnat en flödande ström av likvida medel och granna vinster, gav inte längre utdelning som förr. 1916 satte Per Bergöö rörelsen på aktier, trots att Elise Sahlqvist satt som villkor för det stora arvet, att "den honom enskilt tillhöra skall". Utom han själv tillhörde även Anders Peterson styrelsen.

1924 tycktes arbetslösheten ha ebbat ut. Priserna höll emellertid på att dala neråt. Ralabönderna fick vintern 1926 endast 8 öre kilot för den potatis som de sålde till Bergöös. Landssmötet stod i 1:80, äggen 1 krona och vete kunde man köpa för 13 kronor decitonet.

Per Bergöö behövde inte uppleva de sorgsens tider, då livet inte längre var gott att leva, och idyllen gått vilse bland arbetslöshetsköer och konkursbevakningar. Syster, Karin Larsson, däremot hade levt tillräckligt länge för att kunna vittna om det mesta av den moderna ti-

DEN BÄSTA JULKLAPPEN — ett armbandsur från stjärnurmakaren

Presentartiklar i guld och silver

Väggur, köksur i stor sortering

Reparationer utföres omsorgsfullt med garanti

BRINKS UR & GULD

Innehavare A. Thor

Telefon 702 62

dens bekymmer. Men de sista förloppen i den bergööska familjens ekonomiska tragedi kunde hon inte följa. I februari 1928 hade hon sett nog av plågorna i en förändrad värld.

Jämmt ett år härefter blev ett brev skrivet till Bergöös av följande innehåll: "Enär handelsbolaget för ändamål, som omförmäles i § 3 i Konkurslagen avfordrats betalning för av nämnda bolag utställd och av AB Elise Sahlqvist i Hallsberg accepterad växel å 28 000 kronor men hittills underlåtit att fullgöra sin betalningsskyldighet får jag värdsamt hemställa, att handelsbolaget försättes i konkurs."

Bergöö & Comp. var på väg att bli ett offer för den överdrivna pessimismens politik. Lika uppenbart som det var att hattfabrikens ställning gav grundade skäl för en konkursförklaring, lika klart var det, att Bergöö & Comp:s situation inte motiverade en sådan åtgärd. Företaget hade skötts monstergillt under hela raden av depressionsår och illusionsperioder.

Anders Peterson tövade inte att vidta försvarsåtgärder. Bergöös hade gamla förbindelser med stabila grossister. En sådan var riksdagsman Adolf Lindgren i Örebro, kaffehandlare Lindqvist hos Triangeln i Göteborg var en annan och en tredje affärsvän var direktör Gottfrid Thermaenius i Hallsberg. Samtligas stöd fick han.

I ett brev till borgenärerna skrev Peterson: "Som vi genom olycksalig borgen för hattfabriken har råkat i olycka och på samma gång som fabriken blivit försatta i konkurs men genom tillmötesgående från banken och genom affärsvänners förmedling nu har utsikt att kunna fortsätta vår gamla affär genom att bjuda våra borgenärer ett ackord av 75 %, våga vi härmed..."

På Anders Peterson överläts nu hela rörelsen med tillgångar och skulder.

Den Bergööska familjegraven på Kumla gamla kyrkogårds södra del utmärkes av tvenne resliga vårdar med Adolfs respektive Per Bergöös namn. På den förstnämnda är inhugget en porträttbyst av Adolf Bergöö. Tydligt är att meningen varit att även Pers vård skulle bli försedd med en skulptur. Emellertid torde medel saknats för en dylik lyx. Om Per hade varit förutseende skulle han lätt kunnat ordnat detta för sig, medan han ännu var synnerligen välsituerad.

HALLSBERGSANNONS

för 50 år sedan

Ännu är det god tid att erhålla fotografier före jul. Dock emedan avtagningen ej avtager utan istället tilltager för varje dag ju närmare jul man nalkas, torde all dröjsmål om möjligt undvikas.

Värdsamt

N. H. Guldbrand

Det gamla Hallsberg: Bergööska firman och Elise Sahlqvists hattfabrik

KUMLA FODER- & UTSÄDES AB

— till lantbrukets tjänst

MIN BARNDOMS GATA

XIV Norra Kungsvägen

Av NILS HELANDER

I 1963 års julblad presenterades Södra Kungsvägen. Denna gång fortsätter serien med den stora trafikledens norra del från Östra Drottninggatan till viadukten.

Medan Norra Kungsvägens västra sida under flera årtionden inte undergått några större förändringar har däremot östra sidan ändrats så mycket mer, bl. a. genom de stora sjukvårdsanstalterna, som uppförts av länets landsting.

Nr 1 och 3 är ett parkområde som tillhör Kumla stad. Västra delen av detta användes som tennisbanor.

Nr 2, 4, 6 och 8 är grustag. Området ingick i den s. k. Länsmanskogen, som på 1910-talet förvärvades av fabriker A. G. Andersson men överläts sedan till municipalsamhället. Grustaget har haft en utomordentlig betydelse för gatuväsendet och byggnationen och var länge en verklig guldgruva för samhället. Norr om grustaget låg förr flera fastigheter, som jämnades med marken sedan aptiten på det värdefulla gruset blev allt större. Emellertid beklagar man att samhället hade så bråttom att göra sig av med sin så värdefulla grustillgång. Nu nödgas staden köpa grus till ett avsevärt högre pris och med längre transporter.

Nr 5 (Skogalund) är från 1900. Nuv. ägare byggnadssnickare Rudolf Svensson.

Nr 7 (Uddevalle). Förste ägare var skohandlare P. J. Bäckman, som i början av seklet köpte stora markområden på båda sidor om järnvägen, som han bebyggde och avyttrade. Uddevalla har tillhört handskomakare Bengt Lundkvist och ägs från 1935 av typograf Arnold Johansson.

Nr 9 (Hilmadal) är byggt 1912 av August Vindahl. Tillhör Viktor och Kerstin Kämärå.

Nr 10 Kumla Sjukhem, uppfört av Örebro läns landsting åren 1962—64 och invigt under hösten sistnämnda år. Kostnaden uppgick till 3 200 000 kronor. Antal vårdplatser är 52.

Nr 12 Kumla Läkarhus, hälso- och sjukvårdscentralen, under byggnad. Beräknad kostnad 2 400 000 kronor. Byggnaden är avsedd för fyra tjänsteläkare. De nuvarande provinsialläkarna Börje Lind-

Infanteriavdelning på Norra Kungsvägen för länge sedan

grens och S. O. Rehnlands mottagningar förlägges till läkarhuset, som vidare skall inrymma lokaler för tre samtidigt arbetande tandläkare för folktandvården, förebyggande mödra- och barnvård, distriktsvård (distriktsköterska), rörelse- och arbetsterapi (sjukgymnastik) och kuratorverksamhet.

Båda sjukvårdsanläggningarna har ritats av arkitekt SAR teknologie licentiat Ervin Pütser, Stockholm. Sjukhemmet har uppförts av byggnadsfirman Borg & Fjellström, Kumla, och läkarhuset av byggnadsfirman Bröderna Olsson, Örebro. Byggledere för båda anläggningarna har varit byggnadschef Bo Birger, Örebro.

Nr 11 (Karrineholm) tillhör Eric August Pettersson.

Nr 13 (Elltorp) är byggt i början av seklet och tillhör sedan 1959 skofabriksarbetare Göte Lindberg. Tidigare ägare har varit byggnadsarbetare A. U. Torell.

Nr 14 och 16 grustag som äges av Kumla stad.

Nr 15 (Göta) tillhör mag.-arb. Josef Karlsson.

Nr 17 (Leksand) är ett hörnhus till Leksandsgatan och tillhör Helge Hedén, som under många år bedrivit hembagerirörelse i fastigheten.

Nr 18 inrymmer Gösta Blixts livsmedelsaffär. Förste innehavare var Carl Sigge, som i början av seklet startade en speceri- och diversehandel på Oljekällaren, som den kallades. Efter Sigge hade J. W. Johanson & C:o en tid filial, som förestods av Eric Ericsson, vilken sedermera övertog rörelsen. Efter honom blev D. H. Sahlén från Åsbro innehavare. När Carl Sigge förvärvade fastigheten fritogs ett område öster om fastigheten, där J. W. Johanson & C:o hade upplag av brännolja.

Nr 19 (Gransäter). Ägare C. A. Jonssons Försäljnings AB. Tidigare ägare var bl. a. fiskhandlare Gust. Zetterlöf.

Nr 20 (Leoparden) är uppförd av byggnadsfirman Eriksson & Fahlström 1955. Förste ägare var fabriker Bengt Johansson. Tillhör Weidermans Buss AB. I byggn. är inrymd kontor, verkst. och garage.

Nr 21 (Frista) är byggt 1913 av byggmästare Blomkvist. Förste ägare var skoarb. Axel Fridell. Tillhör skoarb. Axel Maurits Fridell.

Nr 22 grustag, som äges av Kumla stad.

Nr 23 (Tryggebo) är byggt 1922 av Ingemar Larsson. Sedan 1965 är Karl Sackeus Persson ägare.

Kumla Sjukhem från öster

Anlita F. N. WEIDERMANS BUSS AB

Moderna turistbussar med nackstöd, radio och guidemikrofon.

Res med vår linjetrafik Örebro—Kumla—Hallsberg—Vretstorp. Kumla—Hardemo.

Kumla—Yxbult—Bredsätter—Älsta Kumla—Yxbult—Kvarntorp.

Hallsbergs kyrka—Hallsberg—Kårstahult.

Tel. 703 65, 713 65

Begär offert!

Nr 24 är ett grustag, som tidigare tillhört Ekeby byamän. Ägs numera av Kumla-Hallsbergs Lastbilcentral. Grannarna skulle gärna se att området förvärvades av staden i och för en liten parkanläggning. Kungsparken skulle kanske vara ett passande namn, även om det låter lite anspråksfullt.

Nr 25 är uppfört av byggnadssnickare P. A. Pettersson. Ägare har varit Hjalmar Bock, Oskar Kämpe och Thure Pettersson. I år har fastigheten förvärvats av Paul Ericsson.

Nr 26 är uppfört av byggnadssnickare Gideon Gidgård, som alljämt är ägare av fastigheten. När den byggdes sprängdes på tomtens östra del bort 12 stenblock om ca 1:12 km. "Nybyggarna" vid västra delen av vägen gjorde sig stora inkomster med försäljning av grus. Gidgård omtalar, att på hans tomt var grustillgången 8 meter djup. Det var ett prima finkornigt grus.

Nr 27 äges av C. A. Jonssons Försäljnings AB. Tidigare ägare var byggnadssnickare P. A. Pettersson.

Nr 28 tillhör snickare Einar Landin, som uppförde en nybyggnad 1946 framför det ännu kvarvarande äldre huset. L. köpte detta 1942 av radiohandlare Hj. Pettersson.

Nr 29 (Annadel) är ett av gatans äldsta hus, som ägts av släkten Sundström i flera generationer. Före nuvarande ägare, fröken Majken Klingberg, tillhörde stället skoarbetare Gustaf Sundström.

Nr 30 (Östergården). Ovannämnde Oskar Kämpe förvärvade 1916 ett markområde av fabrikör C. A. Jonsson. Området styckades och blev tomterna 28 och 30. Efter makarna Kämpes frånfalle blev dottern och mågen Edith och Thure Pettersson ägare av Östergården, där ett nybygge pågår.

Nr 31 (Sveaborg) byggdes omkring 1911 av skofabrikör F. A. Klingberg. Efter hans död har Sveaborg tillhört sterbhuset.

Nr 32 (Parkudden) ägs av fru Ellen Cecilia Karlsson. I fastigheten har handelsbolaget N. E. Karlsson lokaler.

Nr 33 (Karlsborg) tillhör ingenjör Erik Andersson. Tidigare ägare har varit skoarbetare David Larsson.

Nr 34 ägs av representant Ronny Pahring. Tidigare ägare var rörmokare Thore Karlsson. Fastigheten ombyggdes 1951.

Nr 35 är en obebyggd tomt.

Nr 36 (Östergården) tillhör sedan 1965 Birger Eriksson.

Nr 37 är uppfört av byggmästare Evert Johansson 1925. Ägare är musiker Artur Pettersson som åren 1959 och 1964 av Kumla Trädgårdsamatörer erhölet diplom för välskött trädgård.

Nr 38 (Nyhem) tillhör Edvin Ingemar Larsson.

Nr 39 är ett av de äldsta husen, byggt av skohandlare C. Blixt. På hans tid förekom där ett rikt sång- och musikliv. Trenne av döttrarna gjorde sig synnerligen bemärkta genom sina vackra röster och deltog flitigt i kyrkokören. Under många år ägdes stället av kyrkovärden Erik Larsson. Ägare är Hilma Jonassons sterbhus.

Nr 40 är från 1920 och byggt av skoarbetare Manne Gustafsson. Ägare till stället har senare varit åkare E. Källman, Karl Larsson och lantbrukare Hilmer Larsson. Hans maka Edit Larsson innehar nu fastigheten.

Nr 41 är byggt 1939 och tillhör Karl Eskil Johansson.

Nr 42 (Karlberg) byggdes 1923 av skoarbetare Nore Em. Byström och tillhör Thure Mauritz Pettersson.

Nr 43 (Editsborg) är uppfört 1934 och äges av skoarbetare Alf Jansson.

Nr 44 förvärvades 1960 av kyrkogårdsarbetare Gösta Blom. Uppfört 1923. Före B. ägdes stället av Göte Pettersson.

Nr 45 har uppförts av byggmästare Harald Fahlström 1945. Ägare är förman Gunnar Nilsson.

Sigges speceriaffär, numera Blixts Livsmedel

Norra Kungsvägen 37

Norra Kungsvägen 26

Nr 46 och 48. På den förstnämnda tomten byggde lantbrukaren Karl Erik Jonsson redan 1872 det ännu kvarstående huset. De senaste ägarna ha varit Per Johan Johansson och Karl Erik Hedin. Tillhör chaufför Gösta Arwidson.

Nr 47 ägs av chaufför Bertil Björk.

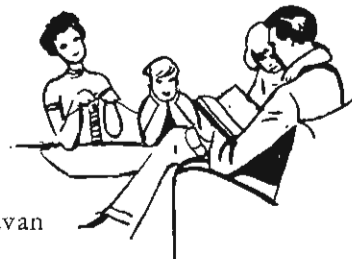
Nr 49 är byggt 1928 av skoarbetare Alvar Karlsson.

Nr 50 tillhör fru Alma Elisabet Björk.

Skrivställ, Album, Skrivunderlägg, Reservoarpennor, Gästböcker
Brevpapper, Almanackor, Jultidningar, "Kumla-mappen"

Dohlwitz BOKHANDEL

Telefon 700 56

Boken

— bästa gåvan

KUMLA- MALMEN

En förändrad "stadsdel"

Av TAGE TAPPER

De tre stugorna utefter Kungsvägen (se kartan).

Den som dagligen passerar ett område under en lång tid märker kanske hur man river hus och hur man bygger nya. Han märker också hur man lägger igen gamla gator och tar upp nya, att man fyller igen grusgropar och planar ut kullar och att man fäller träd och planterar nya. Men det är först när han sätter sig ned och studerar området noga, som han upptäcker hur det helt har förändrats och efter tjugofem år knappt är sig lika på någon enda punkt. Och ändå är tjugofem år en relativt kort tid i en stads utveckling.

En sådan miljö som jag dagligen kunnat studera är Kumla-Malmen. Dess förändringar under cirka tjugofem år kan studeras på kartan härintill. Utöver kartor och bilder kan det även vara värt att något kommentera området och dess utveckling.

Varifrån har namnet Malmen kommit? Först skall sägas, att det intet har med varken mineralet malm (t. ex. järnmalm) eller metallegeringen malm (t. ex. malmljusstake) att göra. Ordet kommer av *mal* — ursprungligen av verbet *mala* — dvs. något söndermalet. Det är ett gammalt ord för sand eller grus, och vi återfinner ordet i ortnamnen Malmköping (som ligger på en sandhed) eller Malmslätt, även kallat Malmen (som är en sandhed). Även i stadsnamnet Malmö finns det med. Malmö är inte namnet på en ö med malmfyndighet utan egentligen en ombildning av ordet *malhö*, dvs. sandhög (på vilken det äldsta Malmö är byggt). Namnleden finns också i stadsdelsnamnet Norrmalm och Södermalm i Stockholm och Östra respektive Västra Malmen i Kalmar. Dessa stadsdelar låg på sand- eller grusåsar. På "malmarna"

Skomakarstugan vid Kumlasjön, som genom ett lika ovärderligt som kraftfullt ingripande från Kumla rotaryklubb togs tillvara och flyttades från Malmen till Kumlasjön, där den nu är skomakarmuseum. Det är den mellersta av de tre stugorna på teckningen.

Karl-Jansa-Johans stuga på Malmen. Om honom berättas det, att man en gång påstod att han grävde för grunda gravar. Han svarade blixtnabbt: 'E' de nån som har varit upp och klagat? Att han var högt värderad visar verserna i Kumla julblad 1957.

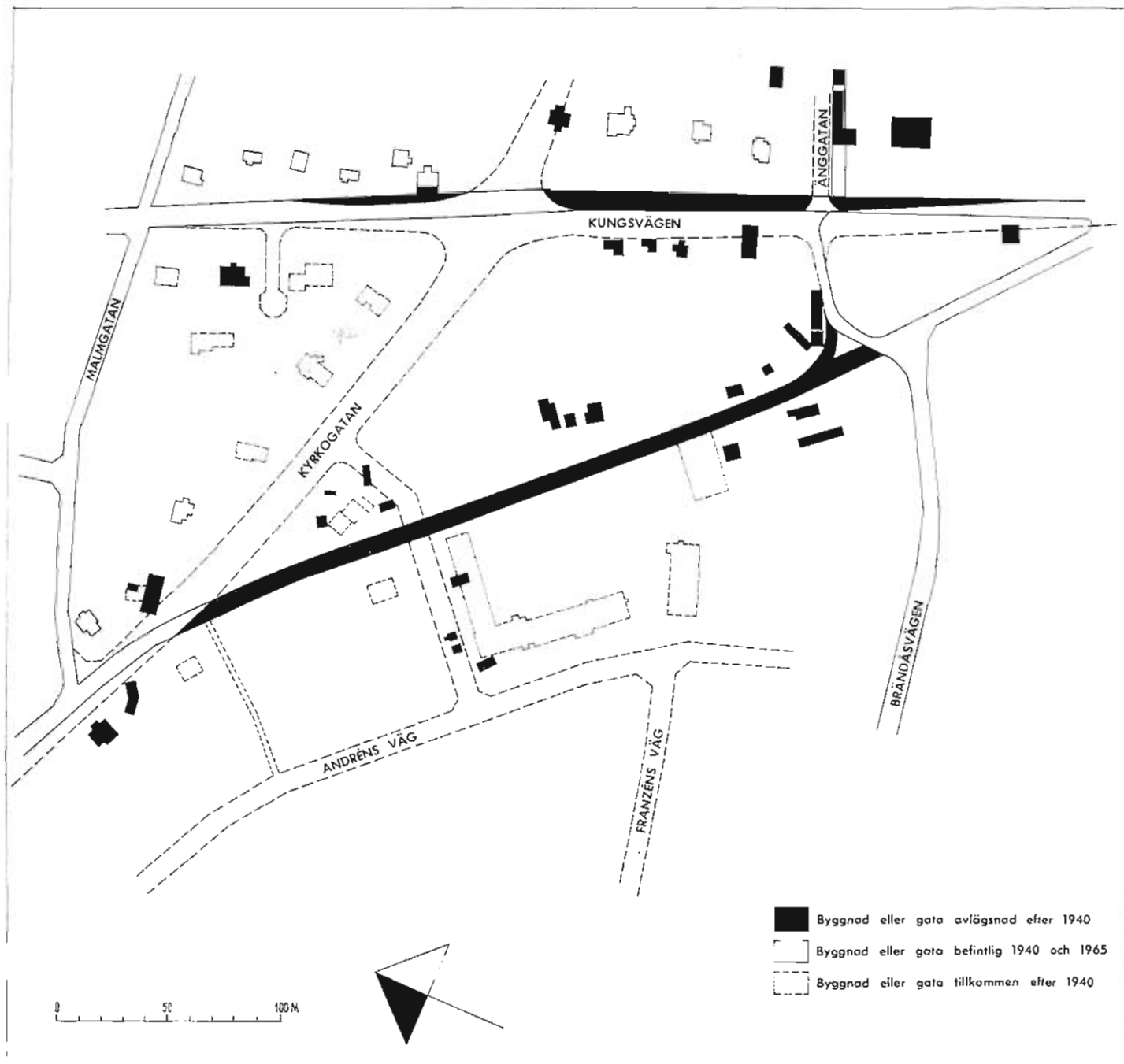
Välkommen till oss NÄR DET GÄLLER

LIVSMEDEL

Välsorterad butik med många sparpriser

Köpmangatan 30

Hardnos
LIVSMEDEL
Tel. 70364 - 79602, KUMLA

Karta över Kumla-Malmen.

Med svart markerade partier är byggnader och vägar som fanns omkring 1940. Med heldragna linjer markerade byggnader och vägar fanns före 1940 och finns ännu kvar. Streckade linjer betecknar nya byggnader och gator tillkomna efter 1940. Kartan utvisar alltså cirka 25 års förändringar inom området. Dock har stenhuggeriet markerats med svart, då det inom en relativt nära framtid avses att förflyttas. I övre högra hörnet är kyrkogårdarna med vägen ut genom Kumla by. Den stora svarta fyrkanten på kyrkogården är gamla fattigtugan. Utefter Kungsvägen, som går i övre kanten av kartan och gamla Kyrkogatan — den svarta vägen diagonalt över kartan —, syns de många små gamla stugorna som små svarta fyrkanter. Straxt under mitten syns Malmens skola, och gatan i vänstra kanten är Malmgatan. Som läsaren själv kan konstatera finns mycket få heldragna linjer, varför den verkligt grundliga omstöpningen framträder tydligt.

hade Stockholms borgare sina sommarställen, kallade *malmgårdar*, varav två finns bevarade på Skansen (Totieska malmgården och Jakobsbergs malmgård).

Kumla-Malmen har alltså fått sitt namn av den mäktiga ås på vilken den är belägen. Det har samtidigt varit en "utkants-stadsdel", först till det ursprungliga Kumla,

JULKLAPPSFRÅGAN för hela familjen löses lättast genom besök hos

Fredås MANUFAKTURAFFÄR

JOHANNES KYRKO GATA - Tel. 704 63

Vår paroll: *Goda varor till låga priser*

Den stora grusgropen från norr mot kyrkan. De tre stugorna från teckningen syns nästan hängande på gropkanten. Här togs grus till väghållningen i Kumlabygden, när bönderna hade sina gruslotter att sköta om. Väghållningen blev också därefter. Nu åker pojkarna — och ibland även flickorna — motocross i en del av denna grop.

som var Kumla by, sedan till Kumla stad. Marken var samfällad för Kumla bys gårdar, och stugorna där stod på ofri grund, dvs. det var vad man brukar kalla backstugor (sådana fanns ju även i Stenebacken, Hörstabacken etc.).

Här på Kumla-Malmen låg en hel rad små stugor. Den sista revs för några få år sedan och en av dem flyttades 1958 till Kumlasjön och blev skomakarstugan. Här låg det gamla fattighuset, här låg en gång salpeterladan där Kumla församling höll gudstjänster på 1820- och 1830-talen, då Kumla kyrka byggdes, och då låg här också den s. k. Kyrkkrogen, som sköttes av krögaren Sandsten och hans hustru, och där kyrkobyggarna stärkte sig med mat och dryck, inte minst det senare. Här har legat verkstäder och ännu något år ett stenhuggeri och t. o. m. något så modernt som en bensinstation.

Om några av stugorna berättar Anna Persson, Odensbacken, följande i 1957 års Kumla julblad: "[Här] hade kyrkogårdsarbetare Johan Karlsson (Karl-Jansa-Johan) sin lilla stuga ... Makarna Karlsson hade fyra pojkar och två flickor. En av pojkarna kallade sig Andréé, efter nordpolsfararen, påstås det. I yngre år skötte Andréé liksom modern Kari, gravar på kyrkogården. Det var före kyrkogårdsnämndens tillkomst vanligt, att familjer vid Kyrkogatan åtog sig gravskötsel. Andréé var en tid

Soldaten Kumfelts stuga på Kumla-Malmen. Om denna har Henning Juhlin skrivit i Kumla julblad 1954. Enligt en obekräftad uppgift skall den också en gång ha inrymt Kumla bibliotek. Kumfelt var — som framgår av namnet — soldat för Kumla by. Troligen har de flesta av Kumla bys soldater bott i stugor på Malmen.

Utsikt norrut från kyrktornet vid sekelskiftet. Fattigstugan i förgrunden, folksamlingen vid sidan därom är marknadspublik vid den marknad som förr hölls vid Trekanten på Malmen. I bakgrunden skymtar de små stugorna.

vaktmästare på Kumla hotell och under många år brev-bärare. I en kammare på vinden hade Johan Karlsson skomakarverkstad, och i gårdshuset hade brodern Viktor sin lilla verkstad.

Från Johan Karlssons trädgårdstrappa ledde en stig till tvenne röda stugor. I den ena bodde en grovarbetare Johan Larsson. Stugan flyttades sedermera till Malmgatan. Till för något år sedan [1957] hade L:s son, 91-årig Erik Larsson, där sin bostad. Den andra röda stugan ägdes av en liten gumma, kallad "lill-Fia". Hon var hemsömmerska. Enligt uppgift skulle hon ha haft den första symaskinen i Kumla. Den drevs med en vev. — — — "Lill-Fias" stuga, som alltmer kom i farozonen för grus-

Matilda Johansson — "Haltra Tilda" eller "Tilda på Malmen" — skolstaderska och omskriven i Kumla julblad 1950.

NYVELIUS

Linoleummattor - Fernissa - Tapeter - Sjukvårds- och Förbandsartiklar

Hagendalsvägen 5

Telefon 700 23, 705 00.

KUMLA LANDSKOMMUN 25 ÅR

Av TAGE TAPPER

Tjugofem år är ingen lång tid. Allra minst i en kommuns historia. Den 1 januari 1942 skildes landskommun och stad och den 1 januari 1967 återförenas de. Det är inte samma landskommun som kommer åter. Två gånger — 1946 och 1965 — har kommunen fått lämna ifrån sig "territorium" till Hallsbergs köping och 1952 utökades den gamla sockendelen med Hårdemo socken. Trots detta är det samma invånarantal som kommer åter — cirka 4 500 stycken. Det visar bara den kraftiga folkminskning som landsbygden varit utsatt för under dessa år.

Mycket har ändock hänt under detta kvartssekel. De båda samhällena Hällabrottet och Åbytorp har utvecklats och ett nytt samhälle — Sannahed — har växt upp. Vatten och avlopp har byggts, nya gator likaså, några hundra villor har tillkommit, en utmärkt gatubelysning har uppsatts och många gator har asfalterats. Kumla landskommun är inte längre bara "bondlandet". Nya skolor har byggts i de tre samhällena och många gamla har lagts ned. Julsta, Skankerud, Stora Älberg, Hörsta, Järsjö, Vesta och Kyrkskolan har redan sålts, och Mossby och Brånsta står i tur att säljas. Fyra moderna pensionärs- hem har byggts, ett gediget och modernt ålderdomshem har uppförts i Sannahed och en välutrustad läkarmottagning i Hällabrottet. Samlingslokaler har inretts eller upprustats i Brändåsen, Mossby, Hörsta, Byrsta, Åbytorp, Folketorp och Sannahed. Moderna biblioteksfilialer har

anordnats i Hällabrottet, Åbytorp, Sannahed, Hårdemo, Hörsta, Byrsta och Folketorp. Tre idrottsplatser har anlagts i de tre tätorterna och en betydande upprustning av vägnätet har skett med kommunalt stöd. En markreserv på betydligt över en million kvadratmeter mark, talar också sitt tydliga språk.

Kommunen har kunnat glädja sig åt, att dess äldsta och största industri — Yxhultsbolaget — har utvecklats i en enorm omfattning under denna tid och blivit en världsomfattande koncern. I södra delen av kommunen ligger ett av landets allra modernaste fasadtegelbruk och i norra delen en av de modernaste torvströfabrikerna. Och så har vi en modern svinkontrollstation, också uppförd under denna period.

Landskommunen kommer alltså inte till sin blivande äktenskapspartner utan hemgift, utan kan tvärtom på goda grunder kallas ett gott parti.

taget, flyttades senare närmare Kyrkogatan och såldes till trädgårdsarbetare Westergren."

Mycket därutöver skulle kunna berättas om stugorna på Kumla-Malmen. Detta får räcka och dessutom får bildtexterna komplettera den skrivna texten. Att Kumla-

Malmen är en intressant stadsdel tror jag många kan hålla med mig om. Det är också roligt att — när nu Malmen praktiskt taget utplånats — namnet bevarats dels i Malmens skola dels i Malmgatan, som kan sägas avgränsa området mot norr.

Ett nu helt utplånat parti av Kyrkogatan. Ungefär på detta ställe står nu Malmens skolas gymnastikhus. Vägen var vacker, omgivningen en idyll. Men på vintern var det kallt i stugorna, och vår och höst hade Kyrkogatan ibland fotsdjup lervälling.

Köp julgotterna i

KÅGES KONFEKTHÖRNA *Pomona*

Hagendalsvägen 4

Ett ovanligt lantbrukar- hem i Skyberga

*Mycket sevärt från
den gamla, goda tiden*

Syskonen Nilsson i Skyberga.

Från v.: Erik, Anna Lovisa, Lars Fredrik, Hilma och Nils Johan

— Du skulle allt hälsa på hos Bror Andersson i Skyberga. Där har de mycket rart att visa. Jag säger inte för mycket, då jag påstår att där finns ett helt litet museum. Om du vill, så skall jag ordna att vi får komma dit?

Det var den trogne julbladsvännen Karl Östlund i Berga, numera Sannahed, som gav mej detta tips.

En junidag i år ringde han mej på nytt. "I dag får vi komma till Skyberga. Jag har ett par journalister från Svenska Dagbladet hos mej. Vi får åka med dem. De ska till Garphyttan, så de ska den vägen fram."

Hembygdsforskaren och författaren Karl Östlund får ofta besök av pressfolk. Denna gång gällde det ett reportage om forna tiders Närke. Och isynnerhet hur det var förr i Västernärke har Karl Östlund så otroligt mycket att berätta om.

I Skyberga blev vi väl mottagna hos makarna Andersson, som hade kaffebordet dukat i den idylliska trädgården. När vi började ronden i de många rummen förstod vi, att vi inte hamnat i vilket hem som helst. Det var inte lätt att upptäcka någon möbel som var från vår generation. Ett par s. k. Örebrogolvur är verkligen attraktiva. De är från 1600- och 1700-talet.

— En av dessa klockor bjöd en hallsbergsbo, som var hemma från Amerika, mej 2000 kronor för. Han ville gärna ha den över till sitt hem därborta. Men det blev ingen affär. Även urmakare Carl Lind i Hallsberg frestade mej en gång, omtalar Bror Andersson. En annan gång ville en maskinförsäljare åt en av dyrgriparna och erbjöd mej en jordbruksmaskin istället. "Men jag har ju den förut..." — "Det är ju fråga om en ny. Nog är det mera glädje av den än att ha en möbel, som tar upp plats."

Någon affär blev det inte heller den gången. Och inte någon annan gång heller, ty ingenting är till salu. I den avsikten är Andersson mer än bestämd.

— Största värdet i samlingen anser jag denna lerkruka ha från 1600-talet och likaså den här skålen från 1820 samt den vackra kaffeservisen, märkt 1821.

Vi har slagit oss ner i en verklig voluminiös Karl Johanssoffa. Vet du något om den här? spørjer Östlund.

— Jo, den är stoppad med blåbärssis.

— Med blåbärssis! Det har jag aldrig hört talas om att det användes till att stoppa soffor med, säger den förvånade Östlund.

— Den här sekretären, fortsätter Andersson, är den möbel som stigit mest i värde. Den köptes nämligen på en auktion för 35 öre. De här båda ölkruken är från Oscar 1:s tid. Och stolen därborta i hörnet har tillhört Johan Johansson från gästgivaregården i Skyberga. Han satt ju på Vaxholms fästning för majestätsförbrytelse, därför att han talar illa om de kungliga på en fest i Viby.

Ingvaldsgården Skyberga 5:2 är beteckningen på Bror Anderssons gård. Den ägdes efter storskifter av lantbrukare Nils Larsson. Han efterlämnade fem barn, som ärvde gården och brukade den gemensamt, alla ogifta och nådde hög ålder. De kallade sig Nilsson efter faderns förnamn, som brukligt var. Nils Johan var äldst, därefter Anna Lovisa, Lars Fredrik, Hilma Kristina och Erik Axel. Nils Johan gjorde sig känd som skicklig snickare och tillverkade den s. k. "Skybergafläkten". Även brodern, Lars Fredrik, var snickare. De tog åt sig beställningar i bygden och anlätades t. o. m. vid restauration av altarringen i Kräcklinge kyrka. Tredje brodern, Erik Axel, var den egentlige lantbrukaren. Hilma Nilsson stod för bakverket till bröllop m. m. och utförde även finsömnad med syster Anna Lovisas hjälp. Eljest hade Anna Lovisa huvudsakligast till uppgift att sköta djuren och hushållet.

Hilma deltog med sina sömmor på flera utställningar. Vid 1899 års utställning i Örebro tilldelades hon diplom för silvermedalj för sina textilier.

Nils Larsson gjorde till sina fem barn var sitt möblemang, bestående av byrå, bord och stolar. Ett sådant möblemang i gott skick finns också med bland samlingarna. Av sönerna var Erik Axel mest händig med att använda svarven. Alla bröderna var styva lantbrukare, så det hade bara behövts att de haft cementerad gödselstad, så hade de fått första pris för välkött lantbruk.

JULKLAPPEN ska' vara från MOBERGS

Herr- & Gossekipering

Hagendalsvägen 26 - Tel. 706 27

Vi ha massor av praktiska och nyttiga julklappar, som med självskrivenhet hör hemma på allas önskelista!

I de båda gårdshusen finns åtskilligt från äldre tider. Ett av dem rymmer bl. a. flera hundra olika snickarverktyg. Där finns också en s. k. bordstol (kombination av bord och stol). I den satt Oscar II och åsåg trupprörelserna under fältmanövern i slutet av 1890-talet.

— Jag har hört berättas, att när kungen satt i den här stolen och pratade med gamle Nils Larsson, som ställde upp sina tre pojkar framför majestätet, frågade han vilket regemente de tjänade. Det dröjde innan svaret kom. Och det var ingenting att undra på. De var alla "kronovrak", som man sa. Detta gjorde givetvis inget gott intryck på kungen. Nån riktig karl var man inte, om man inte exercerat. Har du hört den historien, Bror? frågar Östlund.

— Jo, det är som du säger. Man sa att de var "kronovrak".

— Men varifrån har denna väldiga mängd antikviteter kommit?

— Nils Larsson hade ingen samlariver. Men det hade de fem syskonen. I det faller var de lika. De var med på många auktioner och köpte upp allt möjligt. Genom att de alla tjänade rätt så bra, hade de gott om pengar. Något särskilt intresse för att samla antikviteter tror jag inte de hade. Men de hade en verklig samlarmani. Det kom vi inte minst på när vi 1947 gjorde om byggnaden här. På vinden fanns Nerikes Allehanda från tidningens början, väl ordnade årgångar. Jag visste inte vad jag skulle göra av tidningspackarna. Det var fel av mej att elda upp dem. För dessa kunde jag nog få N. A. gratis i all min tid.

— Hur har Andersson burit sej åt för att komma om alla dessa samlingar?

— Jag har genom testamente ärvt alltsammans och gården med. Min far var handlande i Götäbro. Namnet Axel Andersson är bekant, särskilt av de äldre. Hans hobby var jakt, trädgårdsskötsel och musik, och han var en verklig naturmänniska. Till affären kom ofta syskonen Nilsson och handlade. Vi var ofta och hälsade på hos dem och de hos oss. På det viset kom jag hit. De sa' till mej att jag skulle få köra deras häst, och det var naturligtvis roligt, när man var pojke.

Systerarna var likadant klädda, och det var även bröderna på sitt vis. De ville att jag skulle vara kvar hos dem. Och det blev så. Min konfirmationsläsning var under tiden jag var här. Jag fick låna en gammal Victoria-cykel till läsningen i Kräcklinge kyrka.

Det hade ju sina poänger att vara här. Mången undrade: "Hur i all sin dar kan du vara kvar hos de gamla syskonen?" Jag tyckte emellertid att det var intressant redan från början, så jag ville inte härifrån. Man kom snart underfund med att de var väldigt hopplänkade. Vart en arg, vart alla fem arga. När de kom ihop sej ordentligt och var sins emellan osams, så var der särskilt en av bröderna som inte åt den dan. Han var så arg, så han låg här i gårdskammarn hela dan. Efter nån dag kom han sakta inlufsande igen. Så var de sams igen.

Under min första tid här på Ingvaldsgården fanns det bara oxar. Sedan köpte de hästar och självavläggare. När de skulle sätta oxarna för dem inträffade en hel del roliga episoder. Der var något särskilt med oxarna. När de hade stått inne för länge skulle de tämjas. Och det var särskilt svårt att hålla oxarna. I körhuset fanns en gammal vandring, som stod kopplad direkt till tröskverket. Att få ut oxarna från lagårn till körhuset var väldigt svårt. Då skulle alltid två sta — och en av dem var jag — på vardera sidan om dörren med enruska. För så fort de kom ut ville de sticka. Och då skulle man slå till dem på nosen, så man kunde få dem att svänga runt bakom lagårn och så in i körhuset. Där fick de springa. När de kom för vandringen var det en väldigt fart i början, så

Bror Andersson

Axel Andersson

tröskverket var det ingen som vågade sig intill. Så småningom lugnade de ner sej, och då kunde man använda dem till olika körslor.

En annan gång tog Lars Fredrik oxarna direkt från lagårn och kopplade dem för självavläggaren. Rätt som det var fick vi höra ett väldigt skrikande bakifrån lagårn, följt av ett förskräckligt brak. När oxarna kom rusande med självavläggaren genom trädgården följde några äppelträdsgrönar, som hakade i avläggarens rivor, med fram till lagårdsdörren. Lars Fredrik hade ingen kontroll på oxarna. Självavläggaren brakade först mot den ena grinden och sedan den andra och tog med sej dem. "Stäng dörren till lagårn, så inte oxarna kan komma in", skrek Lars Fredrik. Ingen fattade vad som hände, förrän en av oxarna hade tagit sej in i lagårn och den andre blev kvar utanför med den trasiga avläggaren. Vid ett annat tillfälle sprang oxarna rätt över gårdsplan och upp på landsvägen och hindrade Björks buss att komma fram.

Bröderna ville att jag skulle lära mej att snickra. Det var inte lätt. I början visste jag inte ens hur man skulle hålla i en hyvel. Men de gav sej inte. Det första jag fick göra var ramar, som skulle sättas fast med tappar. Den första jag gjorde kasserades, ty den var skev. Jag fick göra fyra stycken, innan jag fick nån godkänd. Min läromästare var Nils Johan. När jag visade honom den fjärde ramen sa han: "Jag skall väl inte pina dej längre, då jag ser att du börjar att kunna snickra. De duger alla fyra ramarna, men det skall gå att göra ramar som är absolut riktiga".

Bröderna tog också emor beställningar på likkistor. Med dessa hjälptes de åt alla tre.

Maten var alltid bra och rejält tilltaget. Jag minns första gången jag skulle äta tillsammans med syskonen. Det fanns inte några tallrikar, och jag funderade varför. Om de hade glömt att tagit fram dem. Men skedar och mycket fläskflott var det på "ärtmjölsröran" i ett stort stenfat. Så började de att äta direkt ur fatet. Något liknande hade jag aldrig varit med om. Jag kom mej inte för att äta. Då sa' en av bröderna: "Ät du, det går nog i dej!" De tänkte väl att jag inte tyckte om maten, men jag kom mej inte för att äta på det viset.

Vid matbordet fick man hålla tyst. Vid ett tillfälle kom samtalet in på något lustigt, som pigan och jag började skratta åt. Då vart de arga. "Dä' ä' väl inget att flina åt!"

Rössbergs SNABBKÖP

Å B Y T O R P Tel. 730 72

Platsen för förmånliga inköp
såväl till julen som året runt

— ETT VARUHUS I MINIATYR

SPECERIER, CHARKUTERI, MJÖLK, BRÖD

Kapitalvaror t. ex. TV, Frysboxar, Kylskåp, Tvättmaskiner m. m.

Fyra av syskonen var mycket kyrksamma. Nils Johan tillhörde Lanna Friförsamling. När de gick till kyrkan var de mycket välklädda. De var alla sparsamma och förstörde inga pengar på nöjen. Men klädde sej bra gjordé de med hemvävda kläder av god kvalitet. Det kan man konstatera av vad som ännu finns kvar av perседlar.

Hilma skänkre Örebro läns museum ett plagg av en hardemo-dräkt, det enda kända som finns bevarat. Den hade burits av en mormor till henne. Hon och brodern Erik skänkte också ett par ljusstakar av nysilver till Hardemo kyrka. Hilma blev äldst av syskonen. Hon avled 1955 i 95-årsåldern.

— Talade inre de gamla syskonen om en sköldmö, frågar Östlund.

— Jo, de hade hört att en sköldmö skulle vara begravd här. "Sköldmörsbacken" kallades åsen här.

År 1952 berättade Hilma för intendent Bertil Walldén, att en sköldmö skulle ligga begravd i kullen intill Ingvaldsgården. Hon uppgav också att man mellan manbyggnaden och röset hittat ett stort antal lerurnor, brända ben samt kol.

Andersson är känd som en duktig plöjare och har erövrat flera priser vid rävlings. Östlund vitsordar honom härför och omtalar, att då han under plöjningstider hade sina vägar åt Götabro måste han stanna vid Ingvaldsgården och med förtjusning beskåda fårorna.

Andersson har också vitsord som en skicklig musiker, som medverkat i åtskilliga sammanhang. Härom berättar han:

— Jag började spela fiol när jag var sex år. Då fick jag en liten fiol. Pappa hjälpte mej. Han spelade också. När jag var tretton år spelade jag på spelmansstämma i Örebro. Först när jag kom upp på scenen i slottssalen kände jag mej inte nervös, men när jag fick se landshövding Hasselrot på första bänken, höll jag på att glömma av vad jag skulle spela. Jag fick ju inte använda noter då. Jag spelade emellertid upp det stycke som jag tränat på, nämligen en svängpolska. Tydligt tyckte publiken om vad jag spelade, ty det vart en väldig applådåska när jag skulle gå tillbaka till pappa, som satt långt ner i salen. Man satte fram fötterna, så jag inte kom fram. Då sa' ordföranden, kantor Marcus Nilsson, att jag skulle gå tillbaka och spela ett stycke till. Men då låste det liksom för mej. Fast jag hade 100-tals bitar i huvudet så vart det tomt. Rätt som det var så lossade der emellertid, och så kom extranumret.

— Jag deltog sedan i spelmansstämmorna varje år. Vid ett tillfälle medverkade jag vid en ungdomsstämman i Örebro med deltagare från hela landet. Även en spelman från Estland var med. Såväl Delsbostintan och Nedergårdarn var med och berättade historier. Vi fick 1937 spela för en jury individuellt under ledning av professor Sven Kjellström i Stockholm. För övrigt har jag spelat lite varstans i bygden tillsammans med andra musiker.

Bror Andersson kom till Ingvaldsgården 1926 och har varit ägare sedan 1956. Gårdens areal är 26 tunnland, 5 tunnland skog.

Prosten Gustaf Petterssons konfirmander 1912

En solig septemberdag i år kommer en spänstig svensk-amerikan och hälsar på. Det är julbladsvännen David E. Larson från Chicago, som inte kunnat motstå frestelsen att än en gång återse sin älskade födelsebygd. Han hade med sig ett gruppkort från konfirmationen 1912, som han gärna ville ha med i årets julblad. Under många år har Larson närt en önskan att få träffa sina kvarlevande kamrater på en träff i Kumla och vill att någon av dessa skall hjälpa honom att få en samling till srånd. Självt lovar han att bli en generös värd vid en middag på Stadshotellet i Kumla. Julbladets utgivare skall med glädje hjälpa till med spårningen av kamraterna, bl. a. genom

att tillrälla dem derra julblad. Hoppas nu att någon eller några av Davids kamrater i Kumla ger sig tillkänna. David E. Larsons adress är 10558 Bell ave Chicago Illinois 60643 USA. Han ber att få sända en fridens julhälsning till alla julbladets läsare.

I mirlen på kortet sitter prosten Gustaf Pettersson. David själv är andra pojken från vänster på första raden. Nr 10, 11 och 12 är Einar Blad, Elis Norell och Einar Ceder. Av andra kända namn på kortet kan nämnas: G. Lager, Gust. Pettersson, Oscar Jonsson, Byrsta, Axel Gustafsson och Ture Johansson, Långgälla.

Inbjudan till kamratträffen gäller även "flickorna".

Välkommen och köp **BLOMMOR**
till julbordet!

Hardmogatan 3
Telefon 782 22

Westlins Handelsträdgård

(f. d. Fylsta Handelsträdgård)

Beställningar av kransar och buketter mottagas

Åter till fjälls!

Av HUGO ERICSSON

Missar kan förekomma inom de mest välorganiserade företag, dit nog SJ bör räknas. En av det trevligare slaget råkade vi ut för vid uppresan till årets fjällsemester.

Den som är ute i tid, heter det, varför sovvningsplatser beställts redan i mars månad.

Så kul. De hade stoppat in mig i en damkupé. SJ tänker då på kundernas trivsel så det förslår, tänkte jag, och gjorde mig hemmastadd. Alla var vi överens om, att detta nya och djärva grepp av SJ säkerligen skulle betyda en trumf i konkurrensen med andra kommunikationsmedel.

När konduktören kom för att kolla biljetterna, var han inte informerad om nyheterna utan höll på det gamla med män och kvinnor åtskilda, och inför hans auktoritet måste man böja sig. Ned med auktoriteterna! Han fick i alla fall ett drygt jobb innan missen blev klarad. Först i trakten av Krylbo kunde han anvisa en godtagbar bädd.

I Åsarna, där vi lämnar järnvägen, stod mina packfickor men ingen moped. Skulle SJ dabba sig två gånger i år. Mopeden skickades från Kumla tre dygn tidigare. Jag letade noga genom magasinets alla vinklar och vrår, men någon moppe stod ej att finna. Fula ord, en lång rad, ber jag den läsare som så önskar, att införa här!

Bussen, fick väl ta bussen, om den inte redan gått. Rusade ut för att stoppa den tills det blev klarlagt, vart moppen tagit vägen. Men jag svalde förtretet. De höll just på och lämpade av mopeden från rälsbussen vi kommit med. Så tursamt.

Nu sken solen igen. Det dröjde inte lång stund förrän alla grejorna stuvats, kommit bensin i tanken och färden mot Ljungdalen börjat. Fint väder och fin väg. Inget behov av hårdkörning.

Efter 4—5 mil dök det upp fula moln i norr, och temperaturen sjönk hastigt. Som vanligt blev det långgras när drygt halva sträckan passerats.

Förra gången lekte jag med en rävnunge här, nu var det tyst och stilla. Nästan.

TVå lavskrikor, taltjuxa, klängde i träden. Som bekant orädda och sällskapliga fåglar. Och mycker vackra, med många, särskilt i flykten, strålade färger. Den ena fick jag med hem på en filmslinga. Jag satt på en mellan två stubbar utlagd plank och åt smörgås och ägg, när de slog till på en armlängds håll och med nästan mänskliga röster frågade: Haru någe gott, haru någe gott? Säkerligen har de varit hos många skogsarbetare och blivit undervisade hur man beter sig på kalas, så vi delade på förningen. De rackade med att i den närmaste tallen ge en uppvisning i den högre fågelakrobatiken.

Några stora regndroppar föll. En blick uppåt satte fart på insamling och stuvning av alla kringströdda prylar. Här kunde vad som helst hända.

En bil kom i god fart på vägen just som broder Tor brände av den värsta smäll jag nånsin hört. Bilen tvärnitade. En man hoppade ur och skrek:

- Va tusan nu?
- En åksmäll, sa jag.
- Ja trodde då va hakdäcket som explodera.

Helags dominerar trakten

Under vägbron över ån satt jag en halvtimme, medan regnet vråkade ned. Nu blev det inget vidare att moppa på den våta och slippriga vägen. Åtskilligt försenad nåddes Ljungdalen, och jag kunde skölja leran av både mej och kamraten.

Nu kan man undra varför vi envisas med att fara till fjälls, och dessutom till samma ställe. Andersson, vår värd i fjället, gav oss svaret när han skrev: "Vi tycker inte det varit en riktig sommar om ni inte varit vid Öjön." Eller så här: En flicka från byn fick jobb i en kuststad. Blev kär och gifte sig. Karl'n segelbiten. Hon fann sig däri många år. Så föreslog hon, att de en enda semester skulle fara hem till Ljungdalen. Efrer mycket om och men gick han med därpå! En enda gång. Nu är det några år sedan.

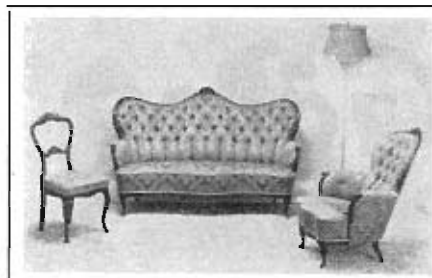
I år kom han rusande ned från fjället och ringde sin chef och bad om en veckas extra semester. Det skulle bli kalvmärkning på ett rengårde under Helags. Numera har de inga problem eller tvister om vart semestern skall förläggas. Han har hittat Härjedalen.

En känd stockholmsdirektör kom en dag farande genom byn. Stannade en stund för att räta benen och ta en liten promenad. Nu står en fin sportstuga i fjällkanten. Den är hans. Och motiveringen: Varför skall man flänga världen runt när Härjedalen finns i vårt land? Det finns ingenstans någonstans som är vackrare.

Vi är glada att ha upptäckt Härjedalens strålade skönhet långt innan det blev ett landskap på modet. Nu satsar härjedalingarna hårt på turismen. Det växer snabbt upp serviceanläggningar, semesterbyar och sportstugor. Måhända vi blir hemlösa. Men fjället är stort. Någon liten orörd vrå skall vi väl finna, om "våra marker" skulle bli okuperade av främlingar.

Tidigt på söndagsmorgonen startade vi mot fjället. En liten fin karavan. Tora med utrustning och proviant. Andersson som körsvenn. Sist vi med fyra veckors frihet framför. Vi försöker hänga med trots att det är 250 meters nivåskillnad mellan byn och Öjön och således många motlut. När man övervunnit det sista och får utblick över sjön och hemmafjällen med Helags som högst är det en utsökt bir av Härjedalsfjällens skönhet. Man drar en djup suck av lättnad över att allt är sig likt och i samma ögonblick glömmar man alla vardagsbekymmer och småkrämpor och förvandlas till en ny människa: Semestern börjar!

I sakta mak rör vi över Öjöns kristallklara vatten, passerar ö efter ö och kommer så ut på sista fjärden och ser stugan stå där på sin moränkulle — vi är hemma.

GAMMAL AFFÄR i ny miljö . . .

VÄLKOMMEN TILL TRÄDGÅRDSGATAN 8
och se vad vi har att erbjuda i
MÖBLER OCH MATTOR

Grundad 1898
Telefon 700 64

Zarelius MÖBLER

Snart är alla grejorna uppburna och placerade i stugan, där de skall vara. Vi sitter på trappan och förtär välkomstkaffe. Solen värmer skönt. En lövsångare jollar. Flera gökar gal för fulla halsar. Vi härmar gökhonan och får snart se en hökliknande skepnad komma flygande från andra sidan strömmen och slå till på en av Anderssons nätstörar. Där upptäcker göken bedrägeriet och flyr fältet med ett vredesutbrott.

Vi tar en runda ut över myren intill för att se på hjortrontillgången. Rött, rött, omätliga mängder hjortronkart. Men det behövs först regn och så värme, om de skall bli mogna tills vi skall fara. Regn får vi, massor! Värme får vi, massor!

Första veckan blev regnets vecka, men vi protesterar om någon kallar det för fult väder. Det är inget minus i trivseln. Vi sitter gärna vid fönstret och ser regnet vråka ned eller dimman och regndiset svepa in naturen i våtvärmande omslag. Kylan har ingen betydelse, vi har praktiga björkkubbar att stoppa i spisen och är helt överens med den förnuftiga människa som en gång sa "att fult väder finns bara i städerna!"

Den andra veckan började också vått med en måndag vi sent skall glömma, ty den beredde oss en mycket angenäm överraskning. Det kom främmande. Kumlabor. Unga, goda vänner. Deras färdplan, att från Åsarna få lift genom Ljungans dalgång över Flatruet in i Norge till Röros därefter med Ljusnan till Hede, skulle få ta en dryg vecka.

Första natten tälrade de på campingplatsen vid Åsarneforsen. Provade fisket och fick två öringar och en sik. Ja, det vill säga, hon fick fisken, han fick tji.

Nästa anhalt blev Storsjö kapell. Ni ver den där platsen som så ofta förekommer i radions väderrapporter som en av de kallaste i landet.

I Ljuugdalen gjorde de något mycket förnuftigt. Tog in på en av de många turistrugorna i byn. Från Ljuugdalen stack de av till Helags, landets högsta fjäll söder om Lappland, för att uppleva fjällvärlden "inifrån". Det glädde oss gamla fjällrävar att höra, ty det är först inne på heden med dess åsar, toppar och sjöblänk som fjällvärlden avslöjar sin magnifika skönhet. De fick fint väder på ditfärden och övernattade hos STF. Regn och dis på återvägen. Så fick de den strålande idén att leta rätt på oss och vårt visre. Måntro handlingsman Hubert kunde ge tips. Så behövde han ett par gummistövlar. Jodå Hubert kände både oss och trakten, men stövlar blev värre. De enda han hade kostade 43 kronor. En onödig hög utgift för så liten tid. Ja, inte ska du köpa dom, sa Hubert, men stövlar måste du ha i fjället. Vänt får vi se. Hubert försvann in i våningen efter sina egna. Ta dom här! Något nummer för srora avhjälpes med insulor. Säg, är det inte ett härligt folk i Ljuugdalen, när t. o. m. handlaren lånar ut sina egna stövlar till främlingar.

Och nu sarr de två ungdomarna här och berättade. De hade tagit stigen upp till Ojön och så gått hunnstrand. Det enda riktiga, ty längre in i fjället är terrängen villsam, full av myrar, våtängar, moränkullar och åsar. Det blev sent innan vi kom till ro den måndagen, så mycket vi hade att prata om, och ute strilade regnet.

Vad man nu högst av allt önskade, var hyggligt väder så vi kunde trava de välkända turerna i fjället, dessutom vindkantring till syd, så fisken kom i huggtagen.

Men vädrer svek.

Naturligtvis gav vi oss ut i alla fall en dag med mittimellenväder. Skråade uppför Grönfjället, som är likt ett levande väsen, fullt av okynne och överraskningar. Andra år vid samma rid brukar

KUMLABYGDEN

Forntid - Nutid - Framtid

Redigerad av Jonas L:son Samzelius

Band I: BERG, JORD OCH SKOGAR

Av Josef Eklund, Arvid Bergdahl och Sten Florin

☆

Band II: FORNTIDSLIV

Av Sune Lindqvist

☆

Band III: ORTNAMN OCH BEBYGGELSE-

HISTORIA

Av Lars Hellberg

Under tryckning

☆

Pris: Halvklotband 40 kr; Helklotband 45 kr

DISTRIBUTION:

DOHLWITZ BOKHANDEL AB

En lämplig julklapp!

där finnas frostbitna och överblommade fjällsippor. I år stod där tusentals fräscha blommor, och många andra arter dessutom.

Men visst var det spännande. Hur skulle våra vänner reagera? Vi hade inte tagit många steg förrän det kom: "Du, Hugo, du, Sya, kom hit, va är de här för nåt?" Vi fick häcken full att klara alla frågor. Och ändå kunde de förvånande mycket om både flora och fauna.

De funderade på att snyta med en lämmel hem som husdjur, men sedan vi resonerat lämmel en stund fick det vara. Vid ett tillfälle kom hon med händerna kupade och såg mystisk ut. Vi samlades, och hon sa, "ä den inte söt?" I handen höll hon en grodunge. Vi gamlingar glädde oss omåttligt åt deras entusiasm, samtidigt kände man ett stänk av avund, vi kanske gjorde en av våra sista fjällturer här i livet, de en av sina första. Men så ska det vara.

Så sinåningom korsade en liten bäck vår kosa. Vattnet klarr och friskt, tyvärr, eller kanske tack och lov, är man begåvad med en kaffetarm som omedelbart knorrar när den anar sådant vatten. Torren och videkratt dugde till bränsle och snart bjöd husmor på både soppa och kaffe.

Efter måltiden drog vi oss längre in på fjället. Hade vädret varit stadigt fint, skulle Övre Skärvagen fått en påhälsniug. Där ligger vårt Mecka omkring vilket fjällvärldens all skönhet står att finna, och där överraskningar ligger på lur för varje steg. Då skulle han, konstnärfröet, som redan här hittat små och stora klippblock som mindre än millimeterhöga lavar dekorerar i undersköna färger, fått sitt lystmäte efter färger tillfredsställt.

Forts. å sid. 44

Julbordets läckerheter

KÖPER NI MED FÖRDEL HOS OSS

Förstklassiga charkuterivaror —

— stor sortering av delikatesser

HANDLA RÄTT PARKERA LATT

Götes

SKOLVÄGEN

TEL. 784 00

MOSSBANEGATAN

TEL. 784 01

Ungdomsminnen från Hällabrottet

Tanken på att sända en hälsning till Kumla Julblads läsekrets har länge funnits i mitt sinne, men ej kommit längre. Men när nyligen en vänlig uppmaning att gå från tanke till handling nådde mig dels från julbladets redaktör, dels från vännen Henning Julin i Stockholm, rackar jag dem för deras välvilja och förtroende, och hoppas jag att mina enkla minnen skall befinnas läsvärda.

Det är nu sextio år sedan jag första gången lämnade hemmet i Hällabrottet. Far var från Västergötland och kom i unga år till Närke. Det ansågs vara lättare att finna arbete här än i hans hemtrakt. Han hade två bröder, Johan och Otto. Farbror Johan kom också att bli bosatt i Hällabrottet, där han blev gift. Våra familjer bodde nära varandra. Under många år var Johan gruvförman hos firman Hedin & Molander. Två av våra kusiner, John och Ivar Pettersson är alltså bosatta i Hällabrottet.

Farbror Otto emigrerade i unga år till Chicago, där han anslöt sig till Första Svenska Metodistförsamlingen, på vars rekommendation han blev elev vid svenska seminariet i Evanston. Tyvärr skördades han tidigt av döden. Han omtalas som mycket begåvad och nitisk.

Far hade tvenne systrar, som också blev närkingar. En av dem blev ingift i släkren Upling i Ekeby, Kumla. Det var alltid roligt att få hälsa på i det Uplingska hemmet och kusinerna där. Hur förtjusande god var inte faster Johannas päronsylt! Kusin Axel Upling med maka bor i sraden medan en annan kusin Gertrud är kvar på föräldragården i Ekeby. Fars andra syster Kristina var liksom vi bosatt i Hällabrottet.

Metodistförsamlingen anordnade bönemöten här och var i hemmen. Det var till ett sådant möte, som en arbetskamrat Karlén hade inbjudit far och farbror Johan. Karlén hade genom sitt kristna liv vunnit deras förtroende. Vid en möteskväll hos en troende änka, kallad "Molandersmora", kom far och farbror i stor syndanöd, men innan mötet, som leddes av en skomakare Ekström, var slut hade bördan lyfts av dem. Det var i maj 1884. Far var då 23 år. Kort tid därefter blev han bekant med en syster i församlingen, Sofia Aqvelina Ericsson, och efter någon tid förenade de sina öden för livet. Hon var född i Stockholm och hade som ung flicka kommit till sin moster, som var gift med Lars Pettersson i Hällabrottet.

Mina föräldrar bodde i halvannat år först hos vår morbror. När ett gammalt hus på andra sidan landsvägen var ledigt, köpte far detta. Där föddes jag och mina fem syskon, två bröder och tre systrar. I detta kära barndomshem fick vi syskon mottaga våra intryck av livet. Outplånliga, härliga minnen, inristades där i vårt inre. Vem kan tillfullo rätt uppskatta värdet att ha blivit född och uppfostrad i ett gott och gudfruktigt hem! Våra föräldrar följde profeten Daniels exempel. De hade bibelläsning och med knäböjning tre gånger om dagen. Det var helt naturligt att när vi barn blev större och kunde böja våra knän vi också gjorde det på samma sätt.

Här ett par episoder från mina barndsår. Jag hade en gång fått en fickkniv av far. I min stora glädje måste jag visa den för

Makarna Esther och Eric D. Peterson

mina kamrater. Någon av dem föreslog att jag skulle blunda och sedan kasta kniven och därefter se om jag kunde hitta den. Förmodligen blundade jag alltför länge, ty när jag öppnade ögonen var kniven försvunnen oeh blev så. Ja, det kan vara farligt att blunda, när man behöver ha ögonen öppna.

En för mej trevligare händelse inträffade några år senare. På vägen till skolan passerade vi många ställen med fina fruktträdgårdar. Etr av dessa ställen var Johan Fredriks. På hösten när äpplena och päronen började att mogna, blev frestelsen alltför stor hos en del av pojkarna, som hoppade över staketet och plockade med sej av frukten. Vi syskon hade lärt oss att det var orätt att göra detta. När jag en dag var på hemväg från skolan, ropade Johan Fredriks hustru på mej och sa: "Erik, vi vet att du aldrig har tagit nån frukt i vår trädgård. Följ med in i köket och fyll dina fickor med äpplen och päron!" Det var en tacksam och lycklig pojke som kom hem den dagen.

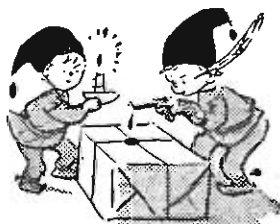
Som barn brukade vi följa med våra föräldrar till Ålsta kapell. Jag minns att i vårt sällskap hade vi den käre vännen Lars Erik Andersson. Ibland var der så mörkt i skogen att vi knappast såg varandra. Jag har ofta under senare år i minnet vandrat den långa vägen. Det var inte ovanligt att man såg sjungande ungdomar på vägen till metodistmötena i Ålsta.

Mitt minne av söndagsskolan är att den först hölls i den gamla Mossby skola, som låg nära landsvägen på det område som nu äges av min svåger Josef Karlsson. När det nya skolhuset blev färdigt flyttades söndagsskolan dit. Under många år var min far föreståndare och hade en mycket trogen lärarkår till hjälp. Många är de — även här i Amerika —, som inte glömmer den tid då de gick i Mossby söndagsskola.

Sommaren 1898 byggdes vårt nya hem Haglunda vid Holmagatan. Marken köptes av Lars Jonsson i Kjetskede.

Under skolverien 1899 fick jag hugga sten vid Yxhult. Våren därpå fortsatte jag med detta arbete tills sommaren 1905, då der utbröt strejk vid stenhuggerier. Far var stenhuggare, så det föreföll liksom naturligt att vi pojkar också skulle bli det.

En av strejkdagarna kom sex av oss kamrater överens om att gå till Lanna stenhuggeri, där arbetet alltså pågick. Om jag minns

Värdefulla julgåvor UR — KIKARE — KAMEROR — LÄDERVAROR
EL. ARTIKLAR — HUSGERÅD — KORTVAROR
URREPARATIONER — FRAMKALLNING —
KOPIERING — FÖRSTORINGAR

Vänd Eder till

Cesar

Köpmang. 30 - Tel. 711 86

Familjen Pettersson under Hällabrottstiden

Från vänster: Samuel, mor, Ellen, Elof, Edith, far och Erik samt Agnes (främst)

rätt, så var det kamraterna Fritz och Herbert Johansson (båda kända kommunalmän), Erik Nylin, Martin Karlsson, Leonard i Ångatorp och jag själv. Vi lämnade Hällabrottet på morgonen och kom hem mycket uttröttade först klockan tolv på natten. Under hela vandringen såg vi inte en enda bil.

Det är många minnen som jag har från de nära sex år, som jag arbetade sida vid sida med far. Och att under denna tid se hans ärlighet uti arbetet och se honom varje morgon böja knäna i bön till Gud om hjälp och beskydd innan han började sitt arbete vid sin arbetsbänk. Detta lämnade djupa och outplånliga minnen uti mitt inre. Och som varit till stor hjälp för mig under mitt liv. Ofta tyckte jag det var synd om far. Det hände inte så sällan, att när vi andra gick in på kontoret — en gång i månaden — för att hämta ut avlöningen, så fick far gå förbi. Han hade fått ut sitt i förskott för att klara amorteringslånen för vårt nya hem. Men så långt jag kan minnas hörde jag honom aldrig klaga, utan var tacksam för den hjälp han fått av bolaget.

Jag minns med högaktning och respekt många av arbetskamraterna såväl som arbetsgivarna. Bröderna Bernhard och Anton Jonsson, Gusraf Bergström och många andra, som jag i mitt unga sinne såg upp till och förstod att de var mycket skickliga i sitt yrke. Smeden Gustaf Olsson var säkerligen en av de mest kunniga uti sitt yrke, som jag någonsin träffat. Ingenjör Emil Adlers och vår förman Carl Sjödin, minns jag med tacksamhet. Nästan alla är nu borta. Förr var vi rätt så många här som lärt yrket vid Yxhult. I dag, tror jag, är endast tre kvar i livet: Bernhard Skoglund, Hjalmar Olson och jag själv.

Kanhända någon fråga: "Varför reste du egentligen till Amerika?" Det är inte lätt att ge svar på den frågan. Men jag tror att det var Guds ledning med mitt liv. Som jag nämnt, hade en bror till far emigrerat till Chicago, och mor hade två bröder i Alaska. När vi gick i skolan i Mossby sjöng vi flickor och pojkar under rasterna

"Amerika är ett härligt land,
där det växer pängar —
liksom gräset växer här
på våra svenska ängar."

Under sången sprang vi i en rund cirkel, hållande varandras händer.

Det var väl ingen av oss som reflekterade om det var sant eller ej. Men sången torde ändå ha lämnat vissa intryck i våra unga sinnen.

Vad som mest bidrog till min Amerikaresa var att under vintern 1904—05 kom en svåger till farbror Johan hem till Hällabrottet. Hans namn var Emil Carlsson. Jag fick löfte av honom att få arbeta i hans och bröderna August och Eric Skoglunds stenhuggeri i Chicago, där flera yxhultspojkar var anställda. Min amerikaresa inträffade i mars 1906.

Emellertid återkom jag till Sverige redan 1909. Jag hade varit mycket sjuk, ja, nära döden i tyfusfeber. I föräldrahemmet vistades jag i tio veckor. En kärleksfull moders omsorg gjorde mycket till att hälsa och krafter återkom. Det var sista vintern vi fick se vår kära mor i livet. Hon hemkallades i mars 1910, en månad efter sedan jag återvänt till Chicago i sällskap med min bror Samuel och kusin Carl Pettersson. Och några år därefter hade såväl min bror Elof och syster Agnes kommit över hit.

Sommaren 1927 återkom jag till Hällabrottet för att hämta min far. Han fick stanna hos oss i 21 år. Syster Ellen är den enda av oss syskon, som blivit hemlandet trogen. Hon var gift med Josef Karlsson. Familjen har haft sitt hem i Mossby sedan 1925. Ellen fick sluta sitt jordeliv 1948, och av mina andra syskon har Samuel och Edith även lämnat oss. Snart blir det vår tur som ännu är kvar. Om vi då med Paulus kan säga: "Jag har kämpat den goda kampen, jag har fullbordat mitt lopp, jag har bevarat tron", då är allt väl med oss.

Vill genom dessa rader sända en fridens julhälsning till alla läsare av Kumla Julblad.

En f. d. Hällabrottspojke
Eric D. Peterson
Chicago, Illinois, USA

Ett utvecklingsprogram i Kumla (från sid. 17)

i det regionala mönstret. Det är en konstlad gruppering, där vissa regionala frågor måste lösas genom tvång. Ingen av de i södra länsdelen ingående kommunerna eller blocken är så starkt att ett samgående med den skulle vara till fördel för de övriga. Det har föreslagits länsdelaregioner för att tillvarata ytterområdenas intressen gentemot huvudorten Örebro dominans samtidigt som det är klart att ytterområdena i stor utsträckning är hänvisade till huvudorten för att få kvalificerad service. Sannolikt är därför ett starkt samarbete med Örebro inom länsregionen till fördel för alla. Varje enhet går in i det med sina speciella tillgångar och har möjlighet att uppträda med berättigade egna anspråk. Kommunens individuella självständighet i en länsdelaregion blir inte större än i länsregionen om delregionen skall kunna uppträda med kraft. Skillnaden är den att den förra är en konstellation av svagare enheter för konkurrens med en starkare, medan den senare är en stark sammanslutning för samarbete.

Landstingets regionplanekontor har visat bl. a. på Örebro ställningen: "Planerad region" att länet utgör en naturlig regional enhet med Örebro som centrum. Kumla stad har all anledning att medverka till uppbyggnaden av den planerade länsregionen. Det är av värde att komma med tidigt i uppbyggnadsarbetet, när det är lättare att göra sin stämma hörd och få sina intressen tillgodosedd.

Folkets Hus

TEATER - FILM - LOKALER FÖR MÖTEN

RING 75079

*REKOMMENDAS för bröllop, middagar
och samkväm i trivsamt miljö*

Varumärken:

EXCELLENT
Herrskodon

*

STIL-SKO
Damskodon

*

GULLIVER
Barnskodon

*

C.A. Jonssons
SKOFABRIK AB
Kumla

Stil
sko

... kvalitetsmärke för eleganta och välsittande
DAMSKODON

AB JONSSON & KJELLIN
K U M L A

SPARBANKEN GER BÄTTRE SPARLÅNEMÖJLIGHETER

ett . . .

- Spara regelbundet i minst 10 månader 150—1.500 kronor per kvartal och Ni får låna lika mycket som Ni sparar

tu . . .

- Spara regelbundet i minst 15 månader 150—1.500 kronor per kvartal och Ni får låna en och en halv gång så mycket som Ni sparar

tredubbelt!

- Spara regelbundet i minst 20 månader 150—1.500 kronor per kvartal och Ni får låna dubbelt så mycket som Ni sparar

— det går bra att spara till ett lån i sparbanken — familjebanken

Hämta folder i

KUMLA SPARBANK

*"Eget bo
jag sätta vill".*

Alla vill ha ett mål... ett hägrande
framtidsmål. Något att se fram mot, att
hoppas på, att längta efter.

Mitt framtidsmål är en egen bostad.
En modern och trivsamt bostad, där jag
kan träffa mina vänner och bekanta
och odla mina intressen.

*Den bostad som jag drömmer om —
blir min genom HSB.*

I god tid har jag lagt upp en
BOSPARA-plan och sparar regelbundet.
Den dagen jag flyttar hemifrån och
behöver en bostad — så har jag pengar
både till insats och bosättning.

HSB *Var förutseende gå med i HSB*

Expedition:

Hagendalsvägen 20 - Telefon 713 51

Expeditionstider:

Måndag t. o. m. Fredag 10.00—11.30

13.30—15.00

Torsdagar dessutom 16.00—18.00

Allt för bygget hos

KUMLA BYGGVAROR

Tel. 709 45

BYGGMATERIAL — CEMENT — TRÄVAROR

JÄRNVAROR — GOLV

BRÄNSLE: KOKS — OLJOR — VED

En central för byggmaterial

Gäller det

ARBETSHANDSKAR?

Efterfråga

*Two märkesvaror av god kvalitet
— välkända sedan årtionden*

Tillverkas av

PAUL JOHANSSONS

Handskfabrik, Kumla

Tel. Örebro 730 73

För Edra transporter anlita

KUMLA-HALLSBERGSORTENS Lastbilcentral

- ➔ *Utför alla slags transporter*
- ➔ *Lastmaskin och trailer för hyrning*
- ➔ *Försäljer: Sand, grus och makadam*

TELEFON:
Kontoret, Sveavägen 11, Kumla
Växel 792 40

SOM BONDDRÄNG I KUMLA

Av E. I—d, Kumla

Det var sista söndagen i mars 1925. Med en kamrat cyklade jag över sjöarna Saxen och Vikern i Bergslagen till en skraddare på andra sidan för att hämta var sin kostym. Efter avprovning och godkännande var det bara att plocka fram pengar och betala. Min kostym var av prima blå cheviot och kostade 100 kr. Det låter kanske mycket för att vara så länge sedan, men skraddaren ansågs vara mycket billigare än i stan. Vi tog våra paket, och så bar det iväg samma väg tillbaka över sjöarna i det klara marssolskenet. Jag kan inte påstå att jag var så särdeles glad den här dagen. Hade så mycket i tankarna, ty det hade hänt mycket den sista tiden som skulle ändra en hel del på mitt 18-åriga liv.

Jag bodde hemma hos mor, som var änka sedan femton år. Vi var fem bröder, två äldre än jag. Vi hade ett torp under en gård, där tre av oss arbetade med jord- och skogsbruk. Nu hade min yngsta bror slutat fortsättnings-skolan och skulle ut i förvärvsarbete. På gården kunde ingen mer få plats. Stor arbetslöshet rådde i trakten, så utsikterna till arbete var små. Det föll på min lott att lämna plats för min yngre bror och söka skaffa mej annat arbete. På arbetsförmedlingen i Nora hade man inget arbete att erbjuda utan hänvisade mej till Örebro.

”Feta och pösiga närkesbönder”.

I mitten av mars tog jag tåget till Örebro, där jag aldrig tidigare varit. Så jag kände mej ganska bortkommen. Genom att fråga letade jag mig fram till arbetsförmedlingen, som låg utefter Fabriksgatan. Det var den första asfalterade gata jag sett. Nog var det stor skillnad på Örebro då mot nu, vad beträffar trafiken. Så många bilar såg man inte, men så mycket flera hästar och vagnar. Vid Storbron stod hästdroskorna uppradade men även taxibilar av äldre modell.

Vid arbetsförmedlingen rådde brådska. Där var ”slavhandeln” i full gång, om man får använda ett sådant uttryck. Där gick bl. a. feta och pösiga närkesbönder i spetsbyxor, blanka stövlar och storkavajer och såg ut sina offer bland fattiga statare och drängar, som såg ganska tarvliga ut beträffande klädsel. Vid förmedlingen var det lång kö. På bänkarna utefter väggarna satt alla möjliga typer av folk och pratade. Troligen var det åtskilliga som inte ville ha något arbete. Så småningom blev det min tur att komma fram och bli uppskriven och få ett kort. Något lämpligt arbete kunde man inte erbjuda. Om jag sökte drängtjänst rekommenderade man att söka träffa någon lantbrukare på gatan och göra upp med

honom. Väl utkommen gick jag gata upp och gata ner bland bönder och drängar, alla obekanta. Jag började känna allting ganska hopplöst och hade nästan för avsikt att ta första tåg för att komma hem så fort som möjligt.

Plötsligt stannade en kraftig man i 35-årsåldern framför mej och frågade: ”Söker du tjänst?” Jag svarade att så var fallet. Han förhörde mej om lite av varje, vem jag var och varifrån jag var med mera. När han fick veta att jag var från Bergslagen, sa han, att därifrån hade han haft en dräng förr. Och det var en bra dräng. Då förstod jag att jag föll honom i smaken. Han talte om att han var från Kumla och hade en gård på 50 tunnland. Brukade ha dräng på sommarn men på vintern klarade han sej själv. Han bjöd mej 40 kronor i månaden under sju månader, alltså till 1 november. Det skulle bli 240 kronor plus mat och husrum för hela sommaren.

Vi gick in på förmedlingen och skrev ett avtalsbevis, och jag fick en femma i städsel, som det hette. Han bjöd mej också på kaffe. Så skildes vi efter att ha kommit överens om att jag 1 april skulle infinna mej vid Kumla station, där han skulle möta med skjuts.

Resan till Kumla.

Jag hade bara några dagar kvar till den första april. Tänkte mycket på hur det skulle bli, när jag skulle ut i världen för att stå på egna ben.

1 april satt jag, iklädd min nya kostym, i en fjädervagn på väg till stationen. Det var kyligt i bara kostymen, men det var inte vanligt att unga pojkar hade överrockar. En av mina bröder skjutsade mej, efter sedan jag tagit farväl av mor och mina andra bröder. Tåget dunkade sakta men säkert mot Ervalla. Tågombyte. Om en stund kom Krylbotåget med ett väldigt brak, så jag trodde knappast det skulle kunna stanna.

När jag satt mej tillrätta vid ett fönster med bra utsikt, kom konduktören och klippte biljetten, som jag betalt 2:70 för. Efter att ha passerat Örebro var landskapet nytt för mej. Slätten vidgades mer och mer, och rätt

GUST. JOHANSSONS EFTR.

Innehavare: AKE och BERTIL JOHANSSON

Åkeri

Tel. 701 16 - 753 20

*Alla slags transporter till humana priser Körningar till och från Örebro varje dag
Bilar med lastkapacitet från 3000 kg till 27 ton.*

Rekommenderas!

Johannes Kyrkogata

som det var ropade konduktören ut Kumla. Och jag var vid resans mål. För första gången stod jag på stationen i Kumla, som konstigt nog ännu efter 41 år är min hemstad, trots att jag två gånger har flyttat därifrån. Själva stationsområdet har inte förändrats mycket på dessa många år.

Märren lunkade så sakteligt österut.

Jag följde med resandeströmmen men blev snart hejdad av en äldre man som frågade om jag var drängen han skulle hämta. Vi följdes åt till västra sidan av stationen. Där var bland andra åkdon en kraftig ardennermänn, förspänd en vagn av en typ som jag aldrig förr sett. Det var en vanlig arbetsvagn, men inte med gödselbotten utan en stor låda hopspikad och absolut tät. Inga bräder var löstagbara. Jag kände genast en konstig lukt, när jag kravlade mej upp i det höga åket och fick snart veta att husbonden använde den här vagnen att köra, som han själv sa, "skomakarskit" och som han hämtade på ett par fabriker.

Mannen, som skjutsade mej, var nögd och var klädd som de flesta på den tiden: i stövlar och ett förkläde av mollskinn. Märren lunkade iväg så sakteligt österut. Vägarna var gropiga och mycket dåliga. Så småningom kom vi fram till gården, som skulle bli mitt nya hem framöver. Av skjutskarlen hade jag fått veta en hel del om gården och mitt nya husbondefolk, om vilket han skröt en hel del. Jag blev välkomnad på bästa sätt och de båda makarna gav intryck av att vara hyggliga människor. Middagen var färdig, så det var bara att sätta sej till bords. Maten smakade bra efter den långa resan. Under middagen kom pigan in med diverse kärl, som hon placerade på köksgolvet. Husbonden presenterade oss för varandra och boppades att vi skulle trivas bra tillsammans. Hon var en liten kraftig typ i 25-årsåldern med uppnäsa och breda axlar. Verkade vara en riktig arbetsmyra, vilket jag senare fick besannat. Hon hade fästman, som troget kom till henne ett par gånger i veckan. Något giftermål blev det emellertid inte.

Efter middagen blev jag visad till drängstugan, som låg vid sidan om gårdsplanen. Rummet var ganska stort och låg innanför tvättstugan. Det var möblerat med en vanlig kökssoffa, bäddad med halmmadrass, kudde och ett lakan, filt och täcke. Vidare fanns en möbel, som jag knappast kan beskriva. Jag vill minnas att det kallades för bordskänk. Till möblemanget hörde dessutom ett bord, två omålade stolar och en gammal kommod med handfat. För uppvärmning fanns en stor öppen spis, som man fick elda med hackat ris.

Åt även upp hästarnas bröd.

Om jag nu skulle beskriva en vanlig arbetsdag, så gick det till så här. Klockan fem kom pigan och väckte. Då var det att stiga upp och ut i stallet och ladugården för att fodra hästarna och korna. När detta var gjort fick jag gå in och dricka varmt vatten med socker och gräde och doppa några veteskivor. Sedan fortsattes arbetet med att göra rent i ladugård och stall. Under tiden höll pigan på med handmjölkning. När gödseln var utlagd och alla

golv städade, började ryktningen av de tre hästarna och därefter vattning och utfodring med havre. Då har klockan hunnit att bli halv sju. Nu hade husbonden kommit och börjat arbetet med att ge korna kraftfoder och med rykt. Vid sjutiden gjorde vi sällskap in till frukost, som mest bestod av välling och smörgås. Kalvsylta och rödbetor var inte heller så ovanligt.

Nu skulle hästarna selas och harvningen påbörjas. Med denna kördes hårt till 10, då kaffet skulle avsmakas. I korgen, som bars ut till åkern, fanns en termosflaska med kaffe, kopp och fat, fyra sockerbitar, fyra vetebrodsskivor samt några brända brödbitar till hästarna. Jag var för det mesta så hungrig, att jag också åt upp hästarnas bröd. Klockan tolv var det dags att fara hem, vattna och fodra hästarna och äta middag.

Middagsmålet utgjorde oftast av stekt fläsk med potatis, paltbröd eller ärtmjölsröra samt efterrätt, som i regel bestod av något slags kräm med mjölk. Rasten utnyttjades av husbonden, som alltid hade något extra för mej att göra. Ibland gällde det vattenpumpning och vattning av korna, dra slipstenen och mycket annat. Sommaren var ovanligt torr, vilket medförde att jag fick köra vatten långa vägar.

Hur kunde man få en 18-åring att arbeta så hårt.

Efter middagen fortsatte harvningen till klockan sju med avbrott för kaffedrickning. Efter kvällsvarden fortsattes arbetet i ladugården med att sköta om djuren. Först vid åttatiden var det dags för mej att känna mej fri för dagen. Då var man i allmänhet så trött, så det var bara att krypa ner i soffan på halmmadrassen och sova till nästa dag, som var den föregående lik.

När jag tänker på denna sommar och de förhållanden, som jag arbetade under, kan jag inte undgå att göra en del reflektioner. Hur kunde man få en 18-åring att arbeta så hårt. Vad skulle en grabb i samma ålder göra nu under liknande arbete och arbetstid? Svaret kan bara bli ett: Han skulle inte gå kvar en dag. Men varför gick inte jag ifrån alltsammans? Jo, nöden har ingen lag, heter det. Tiderna och villkoren var sådana, trots att 8-timmarsdagen var genomförd redan 1919. Den ene drängen hade inte stort bättre än den andre. Och om man inte ville svälta ihjäl, så var det bara att fortsätta. Visst fanns det stunder, då jag tänkte rymma från alltsammans, men vart skulle jag ta vägen? Inte kunde jag åka hem. Det skulle ju vara en stor skam att komma hem och inte kunnat klara sej på egen hand.

Jag minns hur jag avundades skomakarnas ordnade arbetstid med halva lördagen och söndagen fri och med avsevärt bättre förtjänst. Första maj, när fabriksarbetarna hade ledigt, fick jag hållas och ösa jord på två stora gödselstackar, som körts ut på trädan under vintern. Jag fick beting på arbetet och jäktade allt vad jag förmådde, så jag fick några timmar över på eftermiddagen. Men när jag var klar, hade husbonden annat arbete åt mej, så någon fritid blev det tyvärr inte. Sådana orättvisor brände sej fast i mitt unga sinne, och jag längtade efter att bättre tider skulle stunda för drängar och pigor. Så blev det ju också omsider.

Köp julblommorna hos

PETTERSSONS

Blomsterhandel och Handelsträdgård, Kumla

Tel.: Butiken 701 44, Trädgården 701 38

Kransar och buketter smakfullt och billigt

Blommor i riklig sortering

Blomsterförmedling

Biobesök och 85 öre fattigare.

Så gick den ena dagen efter den andra. Svårt var det också att man inte hade några pengar. Inte en krona ägde jag när jag kom till Kumla, och inte ville jag ta ut något av lönen förrän jag arbetat en månad. Min mor förstod min belägenhet och skickade mej en femma, som jag fick till min första frisöndag. Vi hade gjort upp om att jag skulle vara ledig varannan söndag. Min husbonde ville emellertid att vi skulle hjälpas åt på morgonen. Det innebar att han låg till sjutiden, medan jag fick göra allt i stall och ladugård själv. På så sätt fick jag aldrig lugnet och ron en söndagsmorgon utan måste upp senast halv sex.

På söndagskvällen besökte jag bion i Kumla och blev 85 öre fattigare.

Första tiden besvärades jag av en väldig hemlängtan. Jag hade inte varit från hemmet förut. Där var vi fem bröder, som alltid var tillsammans. Och för övrigt många andra kamrater. Nu fick jag gå för mej själv. Det värsta var att jag inte hade någon cykel. Skulle man nånstans så fick man gå. Längre och väl grubblade jag på hur jag skulle få en cykel, tills jag en dag tog mod till mej och frågade husbonden om han ville gå i borgen för mej i järnhandeln. Han lovade att hjälpa mej, och vi följdes åt till Kumla Järnhandel. Där fick jag kvittera ut en cykel av märket "Solid" av vanlig standard med s. k. "gubba-pinne" på baknavet. Villkoret var att jag i stället för 40 kronor i månaden härefter inte fick lyfta mer än 20 kronor. Cykeln kostade 140 kronor. Den dagen var en av de lyckligaste i mitt liv. När jag sedan fick ledigt hela pingsthelgen för att åka hem till Bergslagen, trodde jag knappast det var sant.

På pingstafton cyklade jag den sju mil långa vägen till mitt hem. Och det gick på fyra timmar och var kanske inte så dåligt. Det fanns ju bara grusvägar på den tiden och så van var jag inte att cykla. Men så ont i baken, som jag hade på kvällen, har jag inte haft varken förr eller senare.

Pingsthelgen gick fort över och på annandagen satt jag åter på cykeln på väg till Kumla. De tankar, som under den resan for genom mitt huvud, vill jag inte yttra mej om. Det var allt annat än roligt, men livet måste trots allt gå vidare.

Rara och trevliga flickor på Konsum.

Sommaren var varm och vacker, en riktig idealsommar för en lantbrukare. Skörden blev riklig både av hö och säd. Det var liksom en tävling mellan gårdarna om vem som skulle vara först med arbetet. Vi hade hästar att köra med, medan grannarna använde oxar, vilket gick betydligt saktare. Därför låg vi en "hästlängd" före, som min husbonde var ganska dryg över. Han var snäll och hade ett glatt och humoristiskt sätt, så vi kom bra överens. Jag kan inte minnas att jag någon gång fick skäll av honom. Det var ju inte heller befogat, då jag alltid försökte göra så gott jag kunde. Men han var ford-ringsfull i arbetet. Själv ville han gärna utföra de lättare sysslorna. Största nöjet för honom var att "finåka" till

"Riksdagsmannagården" i Sannersta
En av granngårdarna ägde min husbonde

Kumla. Jag kommer ihåg ett tillfälle, då han varit "åt station", som han sa'. Vi var inne i köket och drack eftermiddagskaffe. Han verkade mer än vanligt glad och började prata om hur många rara och trevliga flickor det fanns på Konsum i Kumla. När vi sedan lämnade kaffebordet och gick förbi hustrun, som stod och strök, klappade han henne på axeln och sa: "Det var väldigt vad du ser sur ut, tålde du inte att jag nämnde om Konsumflickorna?" Svaret från hustrun blev en riktig örfil. Det blev ett förskräckligt uppträde. Jag försökte komma ut så fort som möjligt, men hörde hur makarna skrek och trätte därinne. Efter en stund kom husbonden ut. Jag försäkrar, att jag aldrig sett en så arg husbonde. Han läste långa eder om dumma och svartsjuka fruntimmer.

Hustrun visade sej sedan inte på flera dagar men kom så småningom fram och såg litet snopen ut. Jag tror inte att hon hade någon orsak att misstro sin man. Han brydde sej nog inte om någon annan än henne.

Vi var nu inne i oktober. Skörden var bärgad och potatisen var upptagen. Vi höll på med trösken, och friveckan den 24 oktober närmade sej. En dag kom husbonden och frågade mej, om jag ville bli kvar ett år till. Inte för något pris ville jag uppleva en sådan sommar till. Han var dock envis och erbjöd mej ledigt i friveckan och sedan lön för vintermånaderna, om jag åtminstone ville stanna kvar över vintern. Då arbetstillgången var ringa lovade jag att vara kvar till 1 april. Något senare försökte han övertala mej att binda mej även för sommaren 1926, men då sa' jag bestämt nej.

Under friveckan cyklade jag till mitt hem och upplevde min första semester. Hur skönt kändes det inte att få ligga och ta igen sej till frampå dagen och känna sej riktigt fri!

Byxor för fyra kronor.

Första november var jag åter tillbaka till min plats. Dagarna blev allt kortare, och arbetet blev inte så ihållande som förut. Jag fick sköta djuren och hugga ved i skogen och köra hem. Pigan flyttade 24 oktober och en

AB B.S.K. MEK. VERKSTAD - KUMLA

(f. d. BRÖDERNA SANDBERG)

Grundad 1898

TELEFONER: Verkstaden 701 13
Einar Sandberg bostad .. 707 72
Harry Sandberg bostad .. 793 49

MEKANISKA ARBETEN AV ALLA SLAG. Plåtrundningsmaskinen BSK i 4 typer. Bärningskärran BSK. Järnkonstruktioner efter ritningar och förslag. Arbörning, Svarvning, Fräsning, Svetsning, Reparationer.

Ett löfte i juletid

Av RUBEN CARLSSON, Skyllberg

Det står en gammal stuga i min hemtrakt, grå och förfallen. Ingen har bott i den på många år, och snart lär den väl rivras. Och så skall den glömmas och plånas ut. Det är mycket som en sådan gammal stuga kunde berätta av såväl glädje som sorg, om den kunde människors språk. Jag vill låta gammalt folks minne berätta ett blad ur den åldriga stugans saga.

Då den var nytimrad och rak i ryggås och knut bodde där en ung familj. Allting skulle ha varit lycka och trevnad, om inte mannen varit så begiven på starka drycker. När han fick hem en kanna brännvin, blev det slut på friden i huset. Hustrun bad och hotade om vartannat, men intet syntes hjälpa. När hon talade om hur rädda barnen var för honom under hans rus, lovade han alltid att sluta. Men det höll han inte mer än en tid.

På marknader blev han av kamrater bjuden in på krog och värdshus att taga ett glas, likaså på auktioner och andra tillställningar. Aldrig kunde han säga nej, när glaset blev för många. Till slut kom han i ett tillstånd, då han inte bekymrade sig för varken hem eller familj.

Men så en dag inträffade något som blev en vändpunkt i hans liv. Det var dagarna före jul. Snön hade fallit rikligt och medförde ett präktigt slädföre. En del förnödenheter skulle inköpas, och när det nu var så vackert vinterväder var det frestande att fara till staden och göra inköpen. Tidigt på morgonen for mannen iväg med sin gamla Grålla. Sedan allt var ordnat med uppköpen i staden, träffade han samman med bekanta, som vore inne för att hämta hem sprit till julen. Och med dem

Det var en bedrövlig skjuts...
Teckning av Ruben Carlsson

gick han in på en servering för att skåla ett slag. När det sent omsider blev tid med att göra uppbrott, visste han knappt var häst och släde fanns. Han fick hjälp med att leta reda på hästen, som långtade hem till sin varma silta.

Hästen ömsom lunkade ömsom sprang på hemvägen. Släden slängde i den mjuka snön. Rätt som det var somnade mannen i släden. Nu kände hästen inga tyglar och ökade farten. Men mitt inne i skogen, som skiljer staden från närmaste by, är en brant backe, som i en krök slingrar sig upp. Här mötte den nu gående hästen och hans slumrande körsven ett tattersällskap, som genast fattade situationen. Ett tag i betslet på hästen, och därefter plundrade man släden på allt dess innehåll. Till

Forts. på sid. 40.

ny kom istället 1 november. Hon var jämngammal med mej. Vi trivdes bra tillsammans. Sedan jag också blivit bekant med traktens ungdomar, började jag trivas bra. På lördagskvällarna besökte vi bion i Kumla. Min lön var fortfarande 40 kronor i månaden. Sedan cykeln var betald hade jag mera pengar att röra mej med till kläder och annat. Jag minns att ett par blåbyxor kostade 4 kronor och ett par grova yllestrumpor 2:50.

Vi var ett sällskap från bygden som i 20 graders kyla tittade på juls skyltningen. Stadsborna höll sej hemma, så för affärsmännen var det ingen lyckad juls skyltningssöndag. Kylan lockade oss till ett kafé... Och efter det besöket fann vi det vara bäst att skyndsamt vända åter.

"Den bästa dräng han haft."

Vintern tog så småningom slut, och det blev 31 mars, då jag skulle göra min sista arbetsdag. Jag packade min väska och lade mej att sova den sista natten, väl medveten om att inte behöva upp i arla för att sköta djuren.

Vid 7-tiden hade jag klätt mej i den bästa kostymen och gick ut i ladugården för att fråga husbonden, om han ville skjutsa mej till station. Jag hann inte framföra mitt ärende, förrän jag blev grundligt utskälld. Första och sista gången. Han hade nyss kommit ut i ladugården, fullt medveten om att jag som vanligt hade utträttat morgonsysslorna. Jag försökte förklara för honom att min tjänst slutade jag under gårdagskvällen, men det lyssnade han inte på.

Tåget skulle gå om ett par timmar, varför jag cyklade ner till stationen med väskan och återvände sedan för att hämta ett paket. Då hade husbondens ilska svalnat betydligt. Han bad om ursäkt och bjöd mej på kaffe och vi skildes som vänner. Det sista han sa' var, att jag varit den bästa dräng han någonsin haft.

Så var mitt första år i Kumla slut, som jag trodde också skulle vara det sista. Men den 1 november 1928 var jag åter i Kumla för att tjäna dräng. Denna gång hos en annan husbonde på en gård i västra delen av socknen. Men det är en annan historia.

LÄT FACKMANNEN ta' hand om arbetet, det blir i längden billigast

Specialitet: Monteringsbara 1- och 2-familjshus. Fabriksbyggnader. Fastighetsreparationer och ombyggnader utföras

Kontakta

BYGGMÄSTARE ALVAR EDLUND - KUMLA

Järnvägsgatan 59

Tel. 705 13

Sagostunder hålles regelbundet i huvudbiblioteket och filialerna i Hällabrottet och Åbytorp

Välkommen till

KUMLA BIBLIOTEK

Där finns böcker

för avkoppling och förströelse

för studier

för Er som vill lära mer om yrket

för Er som har en hobby

Där finns grammofonskivor med klassisk musik, jazz, diktarröster och fåglar.

Huvudbiblioteket i Kumla Folkets hus är öppet vard. 11—20, lörd. 11—15, filialen i Hällabrottet månd., fred. 18—20, onsd. 18.30—19.30, i Åbytorp månd., tisd., torsd. 18—20, i Brändåsen fred. 18—20, i Byrsta fred. 18.30—20.30, i Folketorp fred. 18—20, Sannahed månd., torsd. 18—20, tisdag—lörd. 11—13.

Haglunds

SKODON EN GROS
SKINN & LÄDER

EKMAN HAGLUND AB

TELEFON: VAXEL 792 30

Passa på och köp

MEDAN LÄGERELDEN BRINNER

Hugo Ericssons intressanta bok från fjällvärlden och hembygden. En bok för både ung och gammal!

NU ENDAST

5 kr.

för bundet ex.

Dohlwitz
BOKHANDEL AB

Holmströms Linnemagasin

SPECIALAFFÄR för linnevaror och sängkläder

Kvalitetsvaror till låga priser

Tel. 710 25

Köp julklapparna i

KUMLA JÄRN- & REDSKAPSHANDEL

FREDRIK EMBERG

Tel. 700 25, 703 25

De stilfullaste
NYHETERNA i
TYGER, GARDINER
BLUSAR, UNDER-
KLÄDER, STRUMPOR

Hills
Tel. 704 46, 714 47

Lantbruksbyrån **SVEA**

Fastighets- & Egendomsaffär - Kumla

Inneh.: ANTON PERSSON, aukt. fastighetsmäklare
Förmedlar köp och försäljningar av fastigheter, villor,
lantegendomar m. m. Förrättar bouppteckningar och
arvskiften. Ombud för Örebro läns Brandstodsbolag

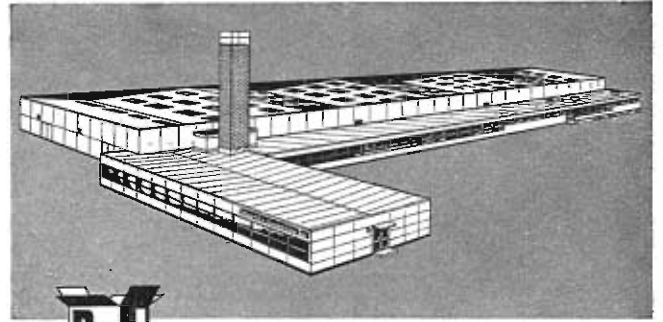
TELEFON 704 55

AKTIEBOLAGET

Olles MEKANISKA

Stenevägen 35 - Tel. 710 18

SVARVNINGAR
KONSTRUKTIONER
EL- OCH GASSVETSNINGAR M. M.

R&J

När det gäller FÖRPACKNINGAR . . .

MED NY fabriksfastighet
och utökad hypermodern
maskinpark är vi nu väl
rustade att tillfredsställa
alla behov vad gäller kar-
tongförpackning med tryck.

Rinaldo & Johansson AB
Förpackningsindustri • KUMLA

KUMLA ÅKERI

Innehavare:
HENRY och HARALD
KARLSSON

Rekommenderas!

*

UTFÖR
ALLA SLAGS
KÖRNINGAR

Telefoner:
706 58 och 706 59

John Englund & C:o K/B

BLECK- & PLÅTSLAGERI

Ringvägen 18, Kumla Tel.: 708 22

UTFÖR ALLA SLAGS

Plåtslageriarbeten

MODERATA PRISER

BEGÄR OFFERT

15 kr.

kostar Kumla Julblad

för 6 årgångar 1960—1966

VÄLKOMMEN JULGÅVA till kumlabor på annan ort.

Meddela Eder med Kumla Tryckeri.

MEKANISKA PROBLEM

?

*Vänd Eder
då till*

**Kumla
Mekaniska
Verkstad**

*som har
stora resurser
till Eder
tjänst*

ALLT INOM BRANSCHEN

ÅSBROKRÖNIKA

AV NILS HELANDER

Har man nånsin upplevt så ljuvliga julidagar som denna sommar i Åsbro! Sol och värme överflödande! Och så många av våra små gäster, småfåglarna.

Vi har riktigt kärat ner oss i de bevingade varelserna: bofinkar, talgoxar, koltrastar, sädesärlor, mesar och sparvar och allt vad de heter. De flesta tycks vara av årets kull. Isynnerhet bofinkarna är så små och blyga och ytterst lättskrämda. Hur förståndiga är inre fåglarna! Var gång vi åter frukost på vår veranda samlas de i flockar. De har en underbar förmåga att passa tiden. Detta märker vi när vår måltid någon gång är försenad. Då är de liksom i väntans tider, vana vid att utfodras med bröd och ost. De vill inte gärna hålla tillgodo med det grova brödet utan gillar det vita. Man tycker de se liksom gladare ut och vippar lite mer förnöjt med stjärten, när det vankas fint bröd eller herrgårdsost.

Ett "Kommunens hus".

Vår sommarbostad på åsen är en verklig idyll. Vi har sparat tallarna och granarna och får därför lapa hälsobringande barrdoft, uppblandad med friska, svala fläkter från Tisaren. Lerbäckskommun, som synes bli allt hungrigare på byggnadstomter, skulle gärna vilja lägga embargo på vår skogstomt, tror en av våra grannar. Av honom får vi veta att det är "på tapeten" att bygga ett "kommunens hus", som skulle bland en hel del annat även inrymma postkontor. Det lär vara en tidsfråga innan posten flyttar från stationshuset.

Vi trivs så bra och störs ingalunda vare sig natt eller dag av de många tågen, som rusar förbi några tiotal meter från vårt sommartillhåll. Numera är det mest gods- och snälltåg, sedan persontrafiken alltmer decimerats. Vi brukar roa oss med att räkna vagnarna i godstågen och funnit, att antalet vagnar håller sig mellan 35—45. Vilka väldiga krafter behövs inte för att starta dessa tungt lastade tågsätt. Det händer inte så ofta att dessa tåg stannar vid vår station, utom när ett snälltåg skall fram.

"Köp marken av oss!"

I fyrtio somrar har vi bott i "Myrstacken". Namnet är ju inte officiellt, men när vi 1927 fick villan färdig upptäckte vi en myrstack på tomten. Och detta var anledning till att vi mera på skoj kom att kalla vårt ställe "Myrstacken". Och det har även blivit postadress.

Redan 1913 hade klädeshandlare O. A. Olsson förvärvat ett större skogsområde söder om oss och lät där bygga ett sommarhem. Efter hans frånfälle fick hans döttrar ärva villan med det rika skogsbeståndet.

En solig sommardag på Tisaren

1928 var vi ett gäng kumlabor, som funderade att anlägga en tennisbana. Marken ovanför vårt ställe skulle vara idealisk för en sådan. Ägaren till denna var Skyllbergs bruk. Ett brev sändes iväg med förfrågan, om det var möjligt att få hyra erforderlig mark för tennisbana. Bruksägare Ivan Svensson har ju alltid varit känd för att hysa ett levande intresse för idrott och friluftsliv. En julidag kom han till oss tillsammans med sin jägmästare Ericsson. Något hinder fanns inte att få hyra vad vi behövde. Hyran skulle bli 25 kronor för år. "Men köp marken, den ska ni få billigt", föreslog S. Vi hade emellertid ont om slantar. Det mesta av vårt ställe tillhörde Kumla Sparbank.

Det blev ingen päls och inget markförvärv.

I början av 1930-talet föreslog vår granne i norr, framlidne fastighetsmäklare John Jonsson, att han och jag och min kompanjon om "Myrstacken" gemensamt skulle ge oss iväg till Skyllberg för att förvärva den ovannämnda gamla skyllbergsmarken, som då ägdes av en pensionerad kamrer vid bruket. Sagt och gjort. Men kamrern visste inte riktigt vad han skulle ha för marken. Så mycket förstod vi, att han ville inte ha några konanter. Om det var av skatteskäl eller annan orsak blev vi inte kloka på. Och inte heller på mycket annat. Omsider började han prata om en päls till sin kära hälft som bytesobjekt. Då vi undrade hur denna päls skulle vara beskaffad och i vilket prisläge han tänkt sej, kom svaret hårt och bestämt från den lyssnande maken: "Om jag vill ha en päls, så köper jag den själv, och marken i Åsbro säljs inte, för vi kanske själva bygger oss en villa där".

Med det beskedet ansåg vi förhandlingarna strandade.

Lerbäck köper och säljer.

Vi har fått en ny granne. Och det på den kanske vackraste tomten i hela Åsbro. Området, som tidigare var beväxt med jättestora tallar, hade under många år tillhört den för några år sedan bortgångne Albin Nilsson. Han

OLOV KARLSSONS

Senaste nytt

i Cyklar, Mopeder och Motorcyklar

Cykel- och motordelar samt tillbehör alltid på lager

VINTER- och SOMMARSPORTARTIKLAR

Cykelaffär, Kumla

Hörnet Drottninggatan—Mossbanegatan
Tel. 704 76

REPARATIONER
utföres omsorgsfullt

Tre kumlabor njuter vid "södra land"

var mycket rädd om sina träd och all sin egendom. Då och då hemsöktes han av ivriga spekulanter på den attraktiva skogsmarken. Han hade emellertid för princip att säga nej till alla "friare". Behövde inte sälja för ekonomiens skull. Och varför skulle han då göra sej av med det som han höll så mycket av! Så gick han till sina fäder, och Lerbäckes kommun blev ägare av hans båda fastigheter och all hans fina mark.

Vår granne är händig byggare. Är givetvis att lyckönska till förvärvet. Man pratar om att inkomsten av tallarna nära nog räckte till köpeskillingen av tomten. Så han gjorde en god affär. Och det hade Lerbäckes kommun också gjort vid köpet av Albin Nilssons egendom.

Grusgropen, som gränsar till homeopat Gustav Peterssons stora parkområde, har kommunen sålt till en trädgårdsanställd vid Åsbrohemmet. Denne har varit flitig att avverka trädbeståndet och huggit väldiga kvantiteter ved. När detta skrives har avloppsfrågan ej blivit ordnad för området, vilket gör att egnahemsbyggaren får avvakta. En gata är planerad att dras framför hans nybygge med anslutning till riksvägen Askersund—Hallsberg.

Det var tider det!

Det har varit vemodigt tyst vid den Hedinska villan i sommar. Man var så van att se den godmodige Sven gå omkring och ordna och göra fint i sin vackra trädgård. Han var alltid så glad åt en pratstund, medan han tog igen sej. När hans kära maka drabbades av en allvarlig sjukdom grep det honom djupt, ja, så djupt att han förmodligen sörjde på sig den ohälsa, som lade honom först i graven. Men maken kom strax efter.

Sven Hedin hade tidigt fått åsbrosand i skorna. Hans duktiga mor hade under flera år bageri- och pensionatsrörelse i Skogshyddan vid stationen. Vid den tiden hade en annan duktig hallsbergskvinna, fru Andersson, pensionatsrörelse å Björkhöjden vid Hemsjön. I en låg gårdsbyggnad hade hon inrett flera rum, som hon hyrde ut till

dem som en eller annan sommarvecka ville njuta av bad och annan rekreation i den natursköna trakten och den härliga maten från Björkhöjdens kök. Dit upp sökte sig både sommargäster och åsbrobor för att njuta av fru Anderssons goda kaffe. *Det var tider det!*

Norlander som takdekoratör.

Under en kvällsrand träffar min maka och jag vännen Artur Boström på sitt idylliska ställe, njutande av en pipa rök. Vi känner varandra sedan min skolstyrelsetid, då Artur var vaktmästare i Hagaskolan, Kumla. Och redan på den tiden hade han kärat ner sej i Åsbro. Han har alltid varit händig med litet av varje och med hjälp av sin duktiga Rut har han ordnat det trivsamt. För ett år sedan fick han en tillbyggnad färdig och i den en oljepanna installerad så tursamt, att den var färdig att ta emot den tidiga vintern förra året, en vinter som bekant var både kall och lång.

Genom en envis ohälsa nödgas Artur vara försiktig att ta i några tunga tag. Men han har svårt att låta bli. Och det har gått förvånansvärt bra. Ty han har ställt till med en hel del bra saker, både in- och utvändigt. Vi bjöds att stiga in och se hur de båda kumlaförderungarna ha det. Tip-top både i kök och annorstädes. Bekantskapen med läraren i "Boströms skola", konstnären John Norlander, märks i de sevärda takmålningarna i ett av rummen, symboliserande de fyra årstiderna. Det torde väl knappast finnas något annat åsbrohem, som har så konstnärliga tak. I sommar har fru Rut själv gett villan en ljusare make up. Hon har ränt upp och ner på stegen med färgburkar och penslar. Och tycker nog — liksom vännerna — att resultatet blivit ganska gott.

På museibesök i Skyllberg.

Ett litet museum har Ruben Carlsson samlat på färdnegården Falla i Skyllberg. Tillsammans med lagerförman Sievert Edhammer och pastor Folke Gedda, Mora, bereddes jag tillfälle att en sommarkväll i år titta på de ca 700 föremålen och höra ägaren själv berätta om de noggrannt katalogiserade sakerna.

I nära granskning har familjen Edhammer sedan några år tillbaka sitt sommarhem. Till detta blev han ägare fortare än kvickt. När han en lördagseftermiddag kom farande på Askersundsvägen erinrade han sej att han läst en annons om att det skulle säljas ett ställe i Skyllbergstrakten. Det var ingalunda lätt att hitta dit, och vägarna tillät inga bilmöten. Så mycket folk hade inte samlats. Edhammer gjorde en hastig rond på stället och blev intresserad och avslöjade att han var spekulant. Någon svår överbudare hade han inte utan köpte stället. Inte kunde den impulsiva lagerförmannen och föreläsningsföreståndaren ana, när han startade sin lördagstur söderut, att han skulle komma tillbaka som gårdsägare.

En kväll med historier.

Efter museibesöket var vi inbjudna till det Edhammerska sommarhemmet på kaffe. Där hade vi en verklig

Sjödins STENHUGGERI

Tel. verkstad 785 38

bostad 712 98, 708 25

*Tillverkar gravvårdar och gravfris samt byggnadssten
av brun, grå och svart granit*

"Nu har du allt kommit i dåligt sällskap"

historiekväll. Såväl värden som Carlsson och Gedda var duktiga att berätta om vad som hänt under gångna tider.

Roligast var denna historia från Skyllberg, berättad av Ruben Carlsson: En torpare utefter gamla vägen mot Lerbäckskyrka skulle en söndagsmorgon valla sina grisar vid vägkanten. Det fanns inga bilar då, utan grisarna kunde i ro böka omkring vid landsvägskanterna. Torparen kände sej nöjd med livet, där han betraktade djuren. Solen sken och värmdde gott. Och dessutom hade han med sej en fickflaska, som han ibland tog sej en klunk ur. Här skulle han njuta av livet tills inemot kyrkfolket skulle komma. Men värmen och innehållet i flaskan verkade sövande. Snart nickade han till och ramlade ner i diket, där han blev liggande. En sugga kom fram, nosade på gubben och kröp ned intill honom. Kyrkfolket kom omsider vägen fram, tittade på eländet i diket och skakade på huvudena. Så kom en av torparns bekanta. Han gick fram och sa: "Nu har du allt kommit i dåligt sällskap i alla fall!" — Då, berättas det, reste suggan på sej och gav sej därifrån.

Carlsson är bror till "Den blyge", som med sina böcker och kåserier i N. A. skänkt oss så mycken trevlig läsning. Fru Magda Gedda stammar från trakten och hon och Ruben Carlsson hade en hel del minnen att omtala från uppväxttiden.

Edhamner samlar också på gammalt. Om han smittats av sin granne eller om hobbyn är av gammalt datum, känner jag inte till. Men något tittskåp à la "Lus-Herman" har han inte. Men det har Carlsson i Falla.

Pengar från kommunen.

Att få pengar av kommunen utan motsvarande prestation hör inte till det vanliga. I sommar har emellertid en hel del åsbrobor fått en överraskande utdelning från avkastningen av s. k. samfälld mark, i detta fall en sandgrop, som Lerbäckskommun nödgas förvärva för att kunna sätta igång med sitt stora skolbygge. Sandgropen

har inte på många år varit synlig från vägen på grund av de många träd och buskar, som vuxit upp och skyddat för insyn.

Köpeskillingen för sandgropen uppges till 4 000 kronor och skulle fördelas på ett 70-tal ägare. Fördelningen var minst sagt mycket ojämn, även om den var rättvis. Den gick efter hur stor bit man var ägare av. Vattenfall snöt hälften eller 2 000 kronor. Även homeopat Gustav Pettersson fick en bra slant. Han hade f. ö. sålt området runt omkring för skolbygget. De flesta delägarna av sandgropen fick mycket små belopp. Själv fick jag 1:95 till att dela med min kompanjon. Och då var det ändå fråga om två tomter. Så givetvis fanns det många fastighetsägare som fick ändå mindre.

Nog hade kommunalbyggmästare Bertil Jonsson det jobbigt att besöka de många delägarna och få papperen underskrivna på fyra ställen. Man kan med skäl tycka att det kunde gått för sig att tillstålla vederbörande slantarna postledes. Men det var inte lagligt...

Det kommunala badet

vid Hemsjön har i sommar besökts av tusentals ortsbor och sommargäster. Man är överens om att det är en lyckad anläggning, som Lerbäckskommun har all heder av. Hemsjön är också en härlig badsjö, fri från föroreningar från avlopp.

Vissbodasjön har också blivit alltmer uppmärksam. Om den tjugiga Vättern har sagts, att först med ett dopp i denna känner man att man fått ett verkligt uppriskande bad. Detsamma torde kunna sägas om den lilla Vissbodasjön, vars klara, svala källvatten gör att badet en het sommardag känns något alldeles särskilt stimulerande.

Forts. från sid. 37.

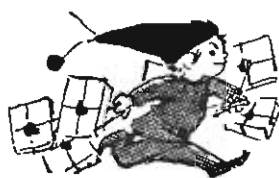
och med hästfilten och piskan fick följa med, sedan man först gett häststackarn några kraftiga rapp.

Det var en bedrövlig skjuts, som stannade framför stalldörren på gården, långt sedan skymningen fallit. Barnen, som skyndat ut för att hämta sina grannlåter till julgranen, såg förskrämda på far som låg i släden. Sedan mor fått honom vaken och med in, sänkte sig åter den där tryckande tyngden över hemmet, som så ofta kvävde trevnaden därinne.

Ingenting fanns med hem, varken till barnen eller familjen i övrigt. Ingen julmat och inga ljus till granen.

Den julen beslöt mannen att aldrig vidare låta någon lura sig att dricka sig redlös. Och så förflöt den helgen stilla och tyst. Det givna löftet till hustru och barn bröts aldrig sedan.

Varje gång jag ser den gamla, grå stugan i skogsbrynet erinrar jag mig den här händelsen och familjelyckan efter det orubbliga löftet. Att sedan stugan förfallit, och jorden blivit utlagd, är en annan historia, som hör nutiden till.

E. KEMPES *Manufaktur*

Hagendalsvägen
KUMLA

Telefon 701 66

Rekommenderar sitt urval av finare och grövre Arbetskjortor, Arbetsbyxor, Slipsar, Blåkläder, Trikåer m. m.

Ater till fjälls från sid. 34

Där är ingen värld som Gud glömde, tvärtom befann han sig på ett strålande humör. Men tyvärr glömde han en viktig sak, nämligen att göra sjöns utlopp så beskaffat, att varje mänskligt försök att reglera sjön skulle på förhand vara dömt att misslyckas, ty en reglering där skulle förstöra Härjedalens finaste klenod.

Vi nöjde oss med att gå kvar på slutningen av Grönfjällets väst-sida. Ljungpiparen, som här förekommer rikligt, ropade oupphörligt ut sitr missnöje med inkräkrare på reviret.

Jag lät kompisarna försvinna i en svacka och blev ensam med fåglarna. Ville banda dem. Det finns något vemodigt, ensamt och ödsligt i fågelns rop som på ett oförfalskat sätt hör fjällheden till. När bandningen var färdig, så gott det nu gick i den tämligen hårda vinden, strövade jag vidare. Vi hade överenskommit om kaffe, ack, flera timmar sen sist, vid en liten tjärn hos Helagsån. Så följde vi ån till Öjön, gick längs stranden till båten och rödde hem.

På fredagsförmiddagen gav sej ungdomarna på hemväg. När jag rodde över båten från Lillsjön till Öjön regnade det duktigt. De hade dock bestämt sig för avresa, så det fick regna. Under det vi stuvade ombord deras utrustning upphörde regnet och återkom inte med en enda droppe de närmaste 12 dygnen. Solen sken från en härlig himmel och gav värme upp till 34 grader.

Nu var vi ensamma igen. Under de härliga solskensdagarna strövade vi omkring i trakten, fiskade i ån med gott resultat, och t. o. m. rödingen i Lillsjön fann behag i våra plåtbitar.

Våra gästande ungdomar var så trevliga och trivsamma att ha som kompisar, så vi beklagade flera gånger att de inte sprannade. De är välkomna åter. Ha inte så bråttom då!

INNEHÅLL:

	Sid.
<i>En himmelsk hälsning.</i> Av pastor Curt Adrianzon	1
<i>Hur finska ryttare på väg till strid . . . .</i> Av byggnadsintendent Henning Julin, Stockholm	2
<i>En rekordstor prästfamilj i Kumla . . . . .</i>	6
<i>När Kumla blev stad.</i> Av boktryckare Nils Helander . .	7
<i>25 händelserika år.</i> Av kommunalråd Holger Hultman	14
<i>Gatuporten Kyrkogatan—Stenevägen.</i> Av byggnadschef Rolf Krull	15
<i>Ett utvecklingsprogram i Kumla.</i> Av stadsarkitekt Anders Janson	16
<i>Lärarminnen . . . . .</i>	18
<i>En generös hallsbergsmiljonär när seklet var ungt . . . .</i>	21
<i>Min barndoms gata.</i> Av Nils Helander	24
<i>Kumlamalmen. En förändrad "stadsdel".</i> Av kommunalkamrer Tage Tapper	26
<i>Kumla landskommun 25 år.</i> Av Tage Tapper	29
<i>Ett ovanligt lantbrukarhem i Skyberga . . . . .</i>	30
<i>Prosten Gustaf Petterssons konfirmander 1912 . . . . .</i>	32
<i>Ater till fjälls!</i> Av Hugo Ericsson	33
<i>Ungdomsminnen från Hällabrottet.</i> Av Eric D. Pererson, Chicago	35
<i>Som bonddräng i Kumla.</i> Av E. I-d	37
<i>Ett löfte i juletid.</i> Av Ruben Carlsson, Skyllberg	40
<i>Asbrokrönika.</i> Av Nils Helander	41
<i>Kumlaidrotten 1966.</i> Av bokhandlare Algot Dohlwitz . .	44

KUMLAIDROTTEN

1966

AV ALGOT DOHLWITZ

Idrottsåret har varit ovanligt svagt i Kumla. Så svagt, att det inte funnits någon lämplig kandidat till årets hederspris, utan detta har fått reserveras till nästa år med hopp om en bättre idrottssäsong.

Bandyen har väl varit den bästa grenen. IFK:s A-lag gick upp till div. II med samma poäng som Nora men med överlägsen målkvot. I reservlagsserien blev det en femte placering. I pojklagsserien säkrades en andraplacering efter BK Forward.

Fria idrotten ligger alltjämt i lägervall. Under sommaren har en idrottsinstruktör varit anställd. Intresset var svagt bland de äldre men bättre hos de yngre och då speciellt bland "knattarna". Det saknas ledare.

Orienteringen har haft ett bra mellanår. Inga större bravader, utom Bengt Widström, som tidigare fått julbladets hederspris. Han har visat god klass bland elitmästarna.

Tennisen bra men saknar riktig topp.

För fotbollen har det varit motigt värre. Förlusterna har ofta stannat på uddamål. I skrivande stund ser det ut som om laget nödgas spela i div. IV nästa år. Man har klagat på en olycklig sammanställning av serien. De långa resorna till bortamatcherna har inte alls varit populära.

Min hemstad

På torget i Kumla jag tar en promenad,
jag minner mej tillbaka till min gamla stad,
till Resia, Dohlwitz och Björkmans konditori,
till Reobiografen med träbänkar i.
Till dansen i parken en tjugande sommarkväll,
vi dansade tango till "Grevens" kapell
och hemåt vi vandrade, dröjande par om par.
Hela livet så underbart var.
Så små var stadens hus,
ej gatularm och brus.
I fjärran syns slätten så grönskande stå
och himmelen lyste så glittrande blå.
Jag känner mej så glad,
det är min kära stad,
men plörsligt på trottoaren jag här stannar rill,
ty riden har inte stått still.

Den gamla biografen finns väl icke mer,
så mycket av der flydda har tiden rivit ner.
Där förr jag köpte kaffe och smör i en butik,
nu reser sig sparbanken mäktig och rik.
Och dansen i parken till "Grevens" kapell,
förbyttis i poppmusik och långhårig jazz och skräll,
och vandringen hemåt förbyttis i ett dollaråk
på hemstadens garor och srråk.
Nu finns här stora hus
och gatularm och brus.
Vid stadshuset blommornas prunkande prakt,
där Kumlan av Jones snarr ska srå på vakt.
Jag känner mej så glad,
det är ju samma stad,
där plötsligt på trottoaren jag har stannat rill.
I mitt hjärta har tiden stått still.

Ester Östlund

KEMPES KIOSK

vid Hagendalsvägen

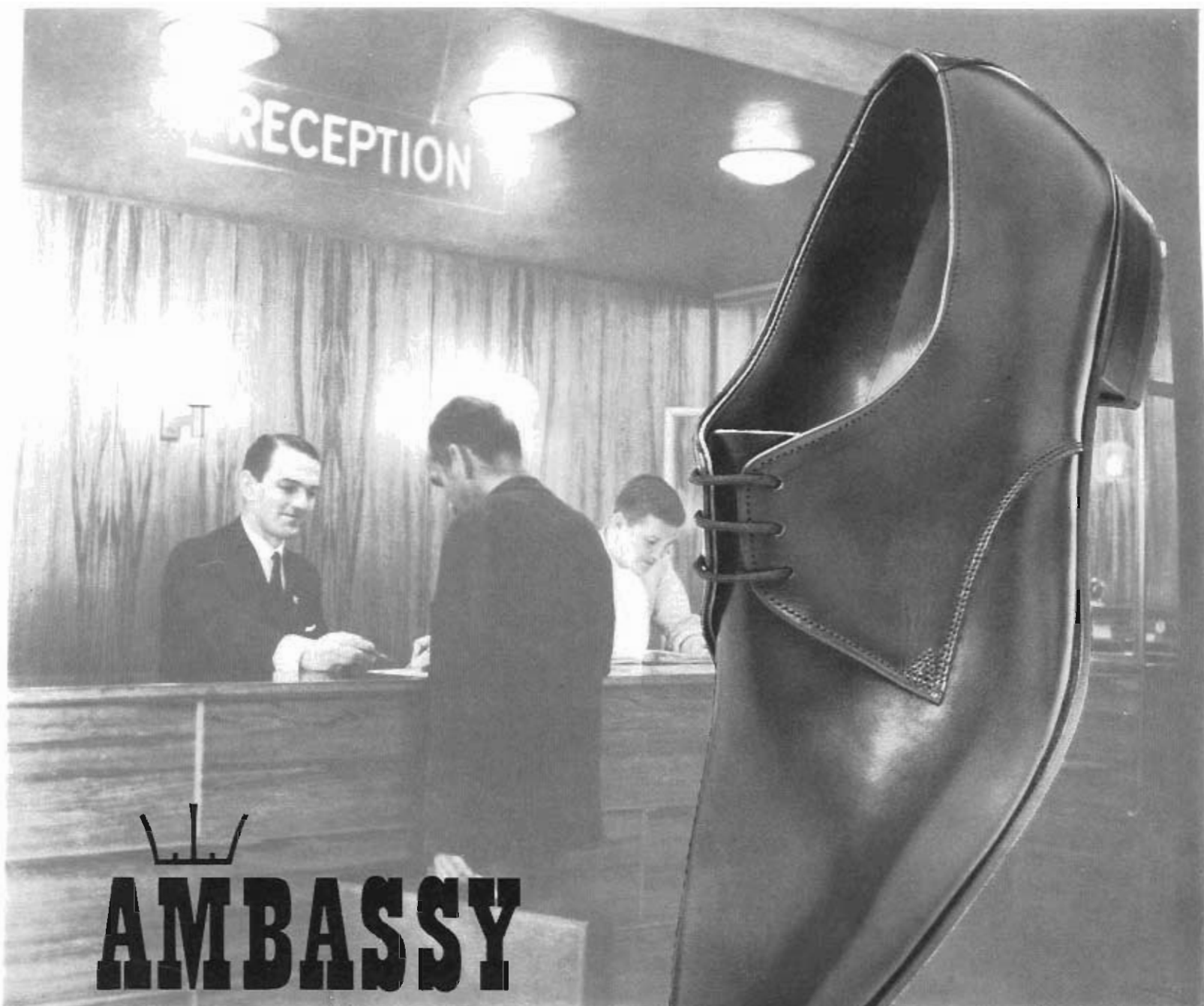
Telefon 701 66

Försäljning av Frukt — Choklad —
Konfekt och Glass

PRESENTKARTONGER i Choklad m. m.

Tobaksvaror — Tidningar

Modell 4551

Smidig, elegant innesko för modemedvetna herrar.
Med anatomiskt rätt utformad sluttande tvär tå. I svart
och brunt med tunn sula. En förnämlig sko i rätt prisklass.

Tillverkare: AB Kumla Skofabrik

A B L A S S E B U R É N • K U M L A

Fråga efter **AMBASSY** i Eder skoaffär

Bygg Ytonghus

— stenhus i byggsats

Med väggmaterial av låsfogad Ytongstav är Ytonghus' materialleverans mycket lämplig för egnahemsbyggare — särskilt för dem som vill göra en större egen arbetsinsats.

Bjälklag av Ytong och monteringsfärdiga takstolar underlättar den egna arbetsinsatsen liksom de fullständiga och lättfattliga entreprenadhandlingarna för byggnadsarbetet, vvs- och elinstallationerna.

Ytonghus betyder brandsäkra och ekonomiska bostäder med god värmeisolering — sparat kapital.

Begär vår katalog med närmare upplysningar.

AB YTONG-hus

Återförsäljare:

BYGGSERVICE, Kumla

Marielundsgatan 3, tel. 756 50

FLER
och FLER
och FLER
och FLER
och FLER
väljer

SPARBANKEN — banken i centrum

KUMLA SPARBANK

Tel. till verkst. direktör 700 03

Tel. till kamrer 700 12, 750 56, kassaexp. 719 96